This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

https://books.google.com

PUBLICATIONS DE L'ÉCOLE DES LETTRES D'ALGER

BULLETIN DE CORRESPONDANCE AFRICAINE

- II. VIE DU PATRIARCHE ISAAC. Texte copte et traduction française, par E. Amélineau. In-8 . . . . 5 fr.
- III. ESSAI SUR LA VIE ET LES OUVRAGES DU CHRO-NIQUEUR GONZALO DE AYORA, suivi de fragments inédits de sa chronique, par E. Cat. In-8. 2 fr. 50
- IV. RITES ÉGYPTIENS, par É. Lefébure. In-8.
   3 fr. »
   V. LE DIALECTE DE SYOUAH, par René BASSET.
- VI. LES TRIBUS MAROCAINES DU SUD, par M. LECHA-TELIER. In-8, (Sous presse).
- VII. TEXTES DE LA TAMAHOQ DES TAITOQ, par Em. Masqueray, In-8. (Sous presse).
- VIII. LA ZÉNATIA DES BENI MEZAB ET DE OUARGLA, par R. Basset. In-8. (Sous presse).
- IX. INSCRIPTIONS DE LA MAURITANIE CESARIENNE ET DE LA NUMIDIE, par Em. Masqueray. (Sous presse).
  - X. LES RÈGLES DE SAINT PACOME, par René BASSET, In-8. (Sous presse).

LOOMAN BERBÈRE

AVEC QUATRE GLOSSAIRES ET UNE ÉTUDE SUR LA LÉGENDE DÉ LOQMAN

par René BASSET

40 fc

DICTIONNAIRE TURC-FRANÇAIS

SUPPLÉMENT AUX DICTIONNAIRES PUBLIES JUSQU'A CE JOUR, RENFERMANT :

1º Les mots d'origine turque ; — Les mots arabes et persans employés en Osmanli, avec leur signification particulière : 3º Un grand nombre de provérbes et de locutions populaires, etc.

Par A. C. BARBIER DE MEYNARD,

membre de l'institut.

L'ouvrage complet en 8 livraisons. . . . . 80 fr

ANGERS, IMP. A. BURDIN Cie, 4, RUE GARNIER.

CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

ANGERS, IMP. A. BURDIN ET CIC, RUE GARNIER, 4.

CHRESTOMATHIR MAGHRÉBINE

RECUEIL DE TEXTES ARABES INÉDITS

AVEC VOCABULAIRES

PAR

O. HOUDAS

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

PARIS ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

28, RUE BONAPARTE, 28

1891

Conte extrait d'un manuscrit intitulé: نرهة كلّ حبيب بى عجاتب (ms. de la Bibliothèque nationale; Supplément arabe n° 1728).

حديث محمّد بن عبد الله الفيروانيّ التاجر المضيّع وصيّة ابيه

فالت زعموا آنها الملك آنه كان بالفيروان تاجر عظيم ذو مال وسعة وكان له ولد يدعى بمحمّد بن عبد الله الفيرواني فلما حضرتُه الوباة افبل على ولده وكان علمه جميع العلوم وما يحتاج اليه بفال له يا ولدي فد حان وفت برافي عنك وانا اوصيك بتفوى الله تمالى واوصيك ألّا تميع بدين ولا تشتري به واوصيك أن لا تلبس من الثياب إلّا الجديد ولا تأكل في آنية النحاس.

ولمّما مات التاجر ودونه ابنه رجع الى داره ووتح الصنادف واخرج الاموال واخذ في الاكل والشراب والحلطة مع مُن لا يعنيه حتى ضيّع ماكان بيده ولم يبنى له غير ماية درهم ولمّما راى انّه لم يبنى له شيء رجع عمّاكان عليه وافيل يوبّخ نبسه ورجعت

معه الندامة على مخالفة راي والده وندم على ما فرط وصلى وتاب الى الله عن وجل وصار لا يعمر إلّا البساتين والضياع بخارج المدينة .

ببينها هو ذات يوم على شاطئ البحر واذا بمركب فدّ افبل وفيه تاجر فافبل عليه وسلّم عليه وفال له ما جئتُ به من التجارة بذكر التاجر له كلّ ما جاء به من التجارة بسأله الشابّ ان يبيع له بفال التاجر لا ابيع إلّا بدين باشترى منه الشابُّ ودبع له ماية درهم التي كانت عنده اجرةُ الحُمَّالين ولم يبغ له شيء ثمّ انّ الشابّ اوسف السلعة في حانوته وبغي مدّة لم. يُبعُ شيئًا الى ان حان وفت الاجل والشاب مِي فلبه نار لا تطَّها . مِمرٌّ به شیخ کان من أصدفاء ابیه وسأله عن حاله فذكر له ما جرى عليه وما خالب به والدَّه بي الوصيَّة بفال له الشيخ يا ولدي الراى عندي ان تلزم بيتك وانا أجلس مى حانوتك وإذا جاء احد وسألني عنك نفول له انه مريض نفيل المرض واحابه الشابُّ لذلك وفال له الراى رايك ملزم الشابُّ الدار وبتح الشيخ الحانوت وفعد بيه بلمّا رآه التاجر صاحب المال افبل اليه وسأله عن المال ففال له انَّ الشابُّ مريض ثفيل المرض مدعا له التاجر بالمبرج.

ولمّا كان من الغد ذهب الشيخ لدار الشابّ وفال لهم اذا اقبلتُ معي احد وفرءتُ الباب واكثروا من البكاء والصباح واذا سألتكم عنه فولوا لي انه ينازع الموت بفالوا سمعاً وطاعة ثمّ رجع الشيخ للحانوت ومتحها وجلس ويها وا.ذا بالتاجر فد أقبل الى الشيخ وسأله عن الشابّ ثمّ فال له أريد منك ان تذهب معى الى منزله واجابه الشيخ وغلق الحانوت وسار معه الى منزل الشابّ.

ولمّا فرع الباب افبلوا اهل الدار على البكاء وانتحيب بفال لهم الشيخ ما دهاكم بفالوا له انّ الشابّ ينازع سكرات الموت بعنير التاجر لاجل ذلك وفال واضيعة مالي واخسارتي بغال له الشيخ لا باس عليك في متاعك والحمد لله هو حاضر فأعطني ما دفع الشابّ اجرة الحمّالين والسمسارين واردّ عليك سلعتك فانفاد التاجر لذلك ودفع للشيخ ما خسره الشابّ مضاعفاً واعطاه سلعته وانصرف التاجر ودخل الشيخ على الشاب واعطاه ذلك فشكر الشابّ الشيخ وفبل يده ثمّ عطف الشيخ على الشابّ وفال له يا ولدي المّا اصابك هذا من عصياك لوسيّه .

حديث الملك واولاده

ُ زعموا آيَّها الملك المطاع انه كان ملك من ملوك الارض فد ملكها بالطول والعرض وكانت له حيوش وابيال وابطال بلما كبر سنّه وانحنى ظهره دعا بارباب دولته وفال لهم ان اولادي فد كبروا واستحفّوا التزويج بدلّونى على ملك له ثلاث بنــات اخطبهنّ لاولادي بفام له شيخ من وزرائه وفال له ايّها الملك ان بارض فارس ملكاً له ثلاث بنات من احمل نساء الدنيا . ثم ان الملك ولَّى احد اولاده خليبته مي موضعه وخرج ليخطب لاولاده ومعه جيوشه وارباب دولته وسار يفطع الارض بالطول والعرض حتى اشرب على ربوة عالية ومبي وسطها مغارة وكان ترك حيشه وسار امامهم فجنّ عليه الليل ففصد المغارة وبسط ذراعية ونام فلم يستيفظ من نومه الآ والاسد بارك عليه وافترسه واكله فانتظروه اتباعه فلم يجدوا خبرأ **برجعوا لاولاده واعلموهم بذلك** .

بانتظروه اولاده مي الوفت الذي وعدهم ان ياتيهم بيه

بلم يأتهم بفال لهم اخوهم الكبير يا اخوتى ان ابانا فد انفطع خبره عنّا واظنّه هالك والراي عندي ان تختاروا من يفوم مفامنا مي البلاد ونخرج مي طلب ابينا لبلاد المجرس مفالوا له نُم الرأي ما رأيت موتوا على البلاد من يحفظها وخرجوا الثلاثة على خيولهم وساروا يفطعون الارض بالطول والعرض ملمّا جن عليهم الليل فالوا من يحرسنا هذه الليلة مافترعوا موقعت الفرعة على كبيرهم .

ولم الموا ضرب بيده على فائم سيمه وبنى يحرس اخوته ويدور بهم وافيل الاسد كالطود العظيم ولمّا راى ابن الملك فصد نحوه وهمّ ان يمترسه وزاغ له الى ناحية اخرى وفام عليه بضربة ابراه بها كبري الفلم ثم ان المبتى اخذ راس الاسد واخهاه وي موضع على اخوته وبات يحرس اخوته الى الصباح ولم يُعلم احداً منهم بشئ من ذلك ولمّا اصبحوا ركبوا وساروا يفطعون الارض بالطول والعرض الى ان جنّ الليل ونزلوا وناموا اثنان وبفي الاوسط يحرسهما ويدور اذ رأى ناراً بالبعد وفصد اليها واذا هو بمغارة عظيمة ووبي وسط المغارة شمعة تتقد واَمام الشمعة جاربة تضى كأنها البدر المنير او الفمر المستدير والحارية فاعدة وعلى فخذها راس اسود كأنه النخلة السحوف

والجارية تبكى بحينئذ انسل البتى انسلال الظلّ وتحيّل حتى تمكّن وفام على الاسود بضربة ابراه بهاكبري الفلم بلما رأته الجارية فالت له من انت يا هذا الذي منّ الله بك على وعصمنى الله بك من هذا العبد المنتن آنت من الجنّ ام من الانس .

فال لها انا انسى ثم فال لها مَن انت فالت انا جارية اسمى طيب الفصور بنت الملك صاحب ارض النوار فال لها واين سكناه فالت له خلف هذه الربوة التى أمامك وذلك اني خرجت مع الجواري للنزهة باختلسنى هذا العبد وجاء بي الى هذه المنارة باخذ الفتى بيدها وسار بها الى فصرها وهو فصر ابيها وافرع الباب فخرجوا اليه البوابون والحجاب وفالوا له من انت الذي تفرع باب الملك في هذه الظامة ففال لهم انا ناصح للملك فاستاذنوه لي فاستاذنوا عليه ففال لهم الملك المتونى به .

ولمّا دخل سلّم عليه بفال له الملك ما بالك باعلمه بفصّة استه بشكره على ذلك وفال له الملك انا زوّجتها اليك بافبلُها منى فال له نع ولاكن حتى نفضي حاجتى نعود اليكم أن شاء الله تعالى نم دفع له الملك خاتمه وانصرف الى اخوته وحرسهم

TENNAME NAME OF STREET

بفيّة ليلهم فلمّا اصبح الله بخير الصباح ركبوا خيرابهم وساروا ولم يعلموا بما جرى له فساروا النهاركلّه الى ان جنّ عليهم الليل وفام الاصغر يحرسهم ويدور بهم الى ان اسوّد الليل اذ لاح له ضياء من بعيد .

وفصده واذا هو مغارة وفصدها واذا وبها نار تتفد وفد دارت بها تسعة وثلاثون رجلاً ودخل الهنى في جملتهم واذا هم لصوص وفدموا أمامهم طعاماً وجعلوا على عدّتهم سهاماً واخذ كل واحد منهم سهماً وبنى المفدّم دون سهم فال يا اصحابنا ويكم واحد زائد ومدّوا السهام واذا هى تسعة وثلاثون وفسال لهم اروموا وروم كلّ واحد منهم سهمه وبنى المفدّم بلا سهم وفال لهم ألم أفل لكم ان وبكم واحداً زائداً وحينئذ وضعوا المديهم على سيووبهم وفاموا يقتشون على الرجل الزائد.

وناداهم ابن الملك وغال لهم انا فصدتكم والفاصد له ذمام وانا من اكابر اللصوص ومرحوا به واجلسوه واكل معهم ولممّا ورغوا من الاكل فالوا لابن الملك تريد نسرف فصر الملك ولان وكان ذلك الملك الذي يريدون اولاد الملك ان يصاهروه وفال لهم انا اعلم الناس بالدخول في فصر الملك وساروا حتى وصلوا نصر الملك فنف نفة وقال لهم الهي

Digitized by Google

ادخلوا واحداً بعد واحد ودخل هو الاوّل وجعل كلّ من يدخل يضرب عنفه حتّى لم يبن منهم واحد .

وخرج من النفبة واتى الى اخوته بوجدهم نائمين بلم يزل يحرسهم الى الصباح بلمّا اصبح الله بخير الصباح ركبوا خيولهم واتوا الى مدينة الملك بوجدوها مغلوفة الابواب والناس يخوضون بعضهم بي بعض بسالوا عن الخبر باخبروهم ان الملك فد جرى بي فصره امر عظيم ثم ان الملك امر منادياً ينادي من يحدث الملك بما بي ضميره بأستاذنوا اولاد الملك بالدخول عليه باذن لهم بلمّا دخلّوا عليه سلموا سلاماً بليغاً.

وفال لهم من تكونوا فالوا له نحن اولاد الملك وبلان وتفدّم له الكبير وفال له جرى لي كذا وكذا واخرج له راس الاسد ورماه أمامه ثم تفدّم الاوسط وفال له أيّها الملك اتّهنى لي كذا وكذا ورددت الجارية على أيها وأخدت خاتمه ثم تفدّم الصغير وفال له ايّها الملك اتّهنى لي كذا وكذا وانا وملت كل ما رأيت وتعجّب الملك وفال له صدفت يا وتى هذا هو الصحيح ثم ان الملك امرهم بالنزول واضافهم وبحثوا على ابهم ولم بحدوا له خبراً .

ثم ان الملك زوّج ابته للبتى الصغير وصنع له وليمة عظيمة واعطاء مالا كثيراً وانصرف الولد الاوسط الى الحارية المتفدّم ذكرها بتزوّجها وبنى الكبير عند الملك واتّصل ملكهم بمكثوا على ذلك الحال زماناً طويلاً ومات الملك وتولّى صهره الملك وهذا ما بلغنا والحمد الله ربّ العالمين .

Extrait du كناب الباشا, histoire de la Régence de l'unis, par

ذكر استيلاء خير الدين باشا على الجزائر ثم على الحضرة بعدها

اصل خير الدين هذا من جزيرة مدلي وكان شجاعاً صارماً وكان له اخوة ثلاثه اسحاف وعروج وها اكبر منه وكان عروج وخير الدين رئيسين من روساء البحر وجرت على عروج محنة فوفع اسيراً في ايدي الروم وقُتل اخوه الياس ثم تخلص عروج بعد مفاسات شدائد واهوال في تصل بخدمة الامير فورفد ابن السلطان ابا يزيد اخى السلطان سليم خان فاستعمله على الحجهاد في البحر باجهانه فظهر له في ذلك اثار صالحة ونكايات في الكبار طار بها صيته .

ولمّما وسد ما بين الامير فورفد واخيه السلطان سليم وانجلى الامر عن فتل فورفد خاف عروج على نفسه بادرة السلطان وتوجّه نحو المغرب وألفتُه الريح الى جزيرة جربة واودع بها ثفله وافلع نحو بلاد الكفر وبغنم وسبى ثم دخل الحضرة وسلطانها

يومئذ السلطان ابو عبد الله محمد بن الحسن بن ابي عبد الله محمد المسعود المتفدّم الذكر بأهدى اليه هديّة حسنة كما احتوى عليه من غنائم النصارى بفبلها منه ووفعت منه احسن موفع واستاذنه بي الافامة ببعض مراسى بلاده باذن له واشترط عليه ان يحمل اليه خُس الغنائم التى تحصل بيده من الكبار .

ورضى عروج بذلك ثم انه ساور الى جربة برسم ان ياخذ ثفله الذي اودعه به فكان من الآتماق الغريب انه وجد بها اخاه خير الدين فد دخلها فبله بمدّة يسيرة وذلك انه خاف على نفسه من السلطان سليم ايضاً لما كان من خدمة اخيه عروج للامير فورفد وركب البحر وفصد الغرب ودخل جربة واجتمع باخيه فاتمف رأيهما على الافامة بالحضرة وغزو العدو في البحر منها ففدما على السلطان ابي عبد الله فاكرمهما وبالغ في الحماية بهما .

ولمّما انصرم وصل الشتاء ساورا برسم الغزو ورجعا بعد عشرين يوماً بثلاث غنائم وسرّ السلطان بذلك سروراً عظيماً وامتلات ايدي الغزاة بالاموال ثم عاودا الغزو ثانياً وصادوا مركباً عظيما بها زعيان من زعماء اسبانية خرجا من نابل ويها ثلاثماية مقاتل واخذاها بعد فتال شديد ورجع بهما خير

الدين الى الحضرة وكان بها بتأن للزعيمين المذكورين من احسن الناس صورة واربع جوار غيرها مثلهما في الحسن وبزاة وكلاب الصيد وذخائر ونهائس لا تُحصى في ارسل خير الدين جميع ذلك للسلطان في هيئة حسنة ومشهد عظيم فوفع منه ذلك موقع وارسل الى خير الدين بخلعة سنية وخلع على منه ذلك موقع وارسل الى خير الدين بخلعة سنية وخلع على جماعة من اصحابه واحسن الى الغزاة .

ثم دخل عروج الحضرة بعده وكان فد اصابته جراحة في الحرب بعالجها الى ان برئ ثم سابر هو واخوه باجهانهما وبدا لهما ان يغزوا بجاية بارسوا بفريها ونزل عروج الى البرّ في طائفة من الغزاة واتهى الى المدينة يفاتلها بُرمى في ذراعه بارسل اليه اخوه بحمله اليه واتهن الاطباء على فطع يده بفطعت واشرف على الهلاك ثم افلع خير الدين الى ناحية الاندلس وجرت له بها وفائع وحروب ثم رجع عنها وسار الى جزيرة مدلي باجتمع هو واخوه باهلهما وافاما بها مدة فليلة ورجعا الى الحضرة .

وانشا بها عمارة وتابعا غزو البحر وحصلا من الغنائم والاسارى على شئ كثير وعظمت نكايتهما مي الكبّار وطار صيتهما مي بلاد العدو وارسوا مي بعض الغزوات على بعض

مراسى بجاية بكتب اليهما العلماء والصلحاء والاشياخ من ناحية بجاية يطلبون منهما منازلة بجاية وينتضرون بههما على الكبّار فاجابا الى ذلك ونزلا الى البرّ بجنودها بعد ان ادخلوا اجبانهم الى الوادي الكبير ونزلوا حصناً من حصونها وحصروه ثلاثة آيام وفي اليوم الرابع اخذوه عنوة واستأصلوا من فيه فتلاً واسراً واباحوا للبربر الذين بتلك الاحواز جميع اسباب ذلك الحصن وما فيه .

ولم البربر من نلك النواحى في البربر من نلك النواحى نحو من عشرين الب مفاتل رجعوا جميعاً الى المدينة وحاصروها اربعة وعشرين يوماً واشتد الحناف على الكبار وففد البارود عن المسلمين فارسل خير الدين واخوه الى السلطان ابي عبد الله في طلب البارود وغيره من آلات الحرب فخشى على ملكه منهما ان تم لهما فتح بجاية فلم يعطهما شيئاً من ذلك وكان المدد فد اتى الكبار من سائر بلادهم فتعدّر عليهما الفتح ورجعا الى اجبانهما بالوادي الكبير فوجدا الماء فد نضب عنها فاحرفاها خشية استيلاء الكبار عليها .

وسارا الى جيجل بمن معهما من الغزاة والاسارى

· Digitized by Google

وعددهم ستّاية اسير وكان فد ارسلاها الى حيجل بثلاثة اجهان ليجداها عدّة أن وفع عليهما حادث باقام عروج بها وسابر خير الدين بالاعبان الثلاثة الى تونس باشترى منها اربعة الجهان وخرج بها وخرجت معه اجهال الحضرة وتوجّه الى حيجل لملافاة اخيه عروج بم يجده بها وكان من خبره أن أهل الحزائر كتبوا اليه يرغبونه في الفدوم عليهم ليستعينوا به على حيهاد الحصن الذي احدثه الهرنجة بالحزيرة المفابلة لمدينة الحزائر في مرساها .

وهو حصن بالغوا في تحصينه والمداده بجميع آلات الحرب والذخائر وملئوه عدّة ليهي لهم اخذ المدينة منه لكونه بمرى ومسمع منها وفي مكانه بنى البرج المعروف الان ببرج الفنار ولم يات لنا خبر بكيفية استيلاء الفرنجة على هذا المكان الذي هو به الآ ان ذلك كان لمهد اخذهم لبجاية وكان هذا الحصن معترضاً في صدر اهل الجزائر اخذاً بحجرتهم مضيفاً عليهم اشد الضيف فتوجه اليهم واوصى الى اخيه خير الدين اذا رجع الى حيجل ان يمده بمدد من الغزاة فلما بلغ ذلك خير الدين الما مده بخو مايتين من الغزاة ورجع الى تونس .

وواواه بها اخوه اسحاف اتاه زائراً من بلاده وجهّزه في

اربعة اجبان حربية وامد به اخاه عروجاً بالجزائر ولما بلغ الطاغية استفرار عروج بالجزائر علم انه اذا توطّأت لهم البلاد وتمهد لهم ملكها كثرت اساطيلهم وفطعوا عنهم البحر وامتدت اطمعاعهم الى بلادهم في على غزو الجزائر واعتد على فتحها بالحصن المذكور فجهز البها عمارة بها ثلاثماية وعشرون جبناً تحمل خسة عشر الفا من المفاتلة فحطو اعليها ونزلوا الى البرو فربوا من البلد وصقوا منارس تترسوا بها ولزم عروج ومن معه مكانهم من المدينة ثم راى ان يخرج اليهم ويناجزهم الفتال .

ومتح ابواب المدينة وخرج مي عسكره و هجموا على المتارس والني الله الرعب مي فلوب الكفار والهزموا وتبعهم المسلمون يفتلونهم وياسرونهم كيب شاءوا وركب فلهم البحر وافلعوا من ساعتهم وسر المومنون بهذا الفتح غاية السرور وكتب عروج الى اخيه خير الدين بمكانه من الحضرة وشرح له خبر الوافعة وامره ان يفدم الى جيجل فإذا استفر بها اعلمه فبهض في عشرة اجهان ولمما اتهى الى جيجل اعلم اخاه بمكانه فكتب اليه يامره بالفبض على بعض مشائخ البربر الذين يودون الضربية للهرنج الذين بجاية فركب اليه فاخذه وصالحه على ان يحمل اليه للهرنج الذين بجاية فركب اليه فاخذه وصالحه على ان يحمل اليه

ماكان يحمله للفرنج فاطلفه وركب اجفانه الى الجزائر وتفرّغ مع اخيه لتمهيد فواعد الملك بها وافتسما عمانها فكانت البلاد الغربيّه لعروج والشرفيّة لخير الدين .

وكان سلطان تلمسان لذلك العهد من بني زيان وهو ابو محمَّد عبد الله وله أخ اراد الوثوب عليه بلم يتمَّ له بهرَّ الى الطاغية بالاندلس بجهّز له عمارة ليستولى على البلاد الساحليّة من عمل تلمسان بحطوا على مدينة تنس وملكوها واستولى عليه ابن اخى السلطان تحت نظر الطاغية ورجعت العمارة بعد ان تركوا مع المتوثّب بها خمسماية مفاتل وتركوا بمرساها اربعة اجبان بركب اليها خير الدين البحر بلمّا انهى الى المرسى التجأ النصارى الى المدينة وتركوا اجبيامهم فاخذها وشرع **بى حصار المدينة وضيَّق عليها فبخرج اليه بعض اشياخها وطلبوا** منه الصلح مع المتوثّب ووعده ان يلفاه من الغد باجاب الى ذلك وكُمِّ عنهم الفتــال فِلمَّا كان الليل خرج المتوثُّب من المدينة هاربأ وتركها بخرج اهلها واعلموا خير الدين بدخلها واحتوى على ما فيها واسر اربعماية من الكبّار ورجع الى الحزائر .

ثم استفر بمدينة تدلس من عمله واستصحب معه جماعة من ...

العسكر وقِرَّف عمَّاله فِي النواحي ثم ان ذلك المتوتَّب عاد الى تنس وملكها وشن الغارات على اطراب الجزائر بامتعض لذلك عروج باستدعى خبر الدين من مكانه بتدلس واستخلبه على الجزائر وخرج بمحلَّته مورّياً بغزو تنس بلمّا انبصل عن البلد تركها وثنى عزمه الى تلمسان لانتزاعها من يد صاحبها عبد الله وانثالت على عروج رعاياها من كلُّ ناحية ولذلوا له الطاعة وعنم صاحب تلمسان انه لا طافة له بحربه فبخرج عنها بامواله وذخائره ودخلها عروج من غير مشفّة ولا فتال وكان للسلطان عبد الله اخوان فد اعتفلهما فافرج عنهما عروج **ب**ذهبا الى بأس واستفرّا بها تحت نظر صاحبها المرينيّ وبـني السلطان عبد الله مدَّةً يحول في عمالته ثم سار الى فأس مستجيراً بسلطانها من بني مرين ومؤملاً عود الكرة .

وكان الهرنج فد ملكوا وهران من يد بنى زيّان وكانت فلعة بنى راشد من اخصب البلاد بكانوا يستمدّون منها فلما ملك عروج البلاد فطع عنهم الميرة منها بضافت بذلك احوالهم بالتهز صاحب تلمسان الهرصة بكتب اليهم يستنجد لمهم باجابوه الى ذلك وامدّوه بسعة الاب دينار وخمسة عشر ماية مفاتل واخذوا ستين من ابناء اشياخ العرب رهناً واحمع له من عرب بلاده حيشاً عظيماً واقبل بهم يريد تلمسان قلما بلغ ذلك خير الدين وجه حيشاً الى قلمة بنى راشد ليمنعوها وأمّر عليهم اخاه اسحاق قدخلوها بعد ان اوقعوا بجيش للنصارى وجدوه محاولاً أَخُذُها قاتاهم صاحب تلمسان وحاصرهم حصاراً طويلاً واخر الامر فتُل الامير اسحاق وجميع من معه وملك صاحب تلمسان البلد ثم نهض الى تلمسان فحاصرها ستة وعشرين يوماً لم يفدر عروج بجيشه لفتاله فِقُتل هو وجميع حيشه ابضاً .

واستفل صاحب تلمسان ببلاده وتخوّب خير الدين ان يفصده بحرّج عليه محلّة كبيرة لضبط عمالته الغربيّة وتمهيد احوالها وافام باحواز الجزائر لم يباعد عنها ثم ان صاحب تلمسان اتّبق مع الطاغية على غزو خير الدين بجبر الطاغية العمارة ولا علم لخير الدين بها ببينا هو بمكانه ينتظر وصول صاحب تلمسان لحربه اذ لاحت له اساطيل النصارى بالبحر شارعة الى الجزائر باسرع الاوبة اليها بلمّا حطّوا على مرساها نزلوا الى الساحل من مساء ذلك اليوم بشمّر خير الدين عن ساف الجدّ واستعدّ لفتالهم غاية الاستعداد وفي اليوم الناك وفع المصابّ بينه وبين النصارى ودام الفتال بين الهريميّن ثم

انزل الله تعالى نصره على المومنين بانهزمت الكَّهَار ولم يكن لهم ملحاً اللّ سفنهم وتبعهم المسلمون يفتلونهم كيف شأوا الى الساحل بحمتهم اجهانهم .

ودخل خير الدين الدينة مبتهجاً بهذا الهتح الذي هياه الله وافلع الكفار راجعين الى بلادهم خاشين وبهاج على البحر سفهم هيجاناً عظيماً واخذهم الموج من كل مكان والني البحر سفهم الى الساحل ومطبت عامتهم اللا الفليل واستولى المسلمون عليهم فتلاً واسراً واسروا منهم عدداً كثيراً واسر رئيسهم المستى بلسانهم الجلنار واستبفاهم خير الدين مدة وبعث الطاغية وي ودائهم جملة من المال واورة ولم يفبل ذلك خير الدين وفتلهم عن اخرهم لما بلغه عنهم أنهم تواطئوا مع اهل الحصن الذي عن اخرهم لما بلغه عنهم أنهم تواطئوا مع اهل الحصن الذي وي الجزيرة على الثورة بالمسلمين ولما باغ خبر الوفعة الى صاحب تلمسان رجع الى بلاده .

ثم ان خير الدين اظهر الهزم على السهر الى بلاد الروم والفدوم على حضرة السلطان فجمع اعيان البلد وفاوضهم في ذلك فلم يساعدوه عليه وتضرّعوا له في الافامة وكان فيما فال له العلماء انه يتعيّن عليك المفام مهذه المدينة لحمايتها والذبّ عن الضعفاء من اهلها ولا رخصة لك في تركها عرضة للعدو

الكافر فاجابهم بفوله اين بفيتُ هاهنا منفرداً لا ناصر لي ولا معين وفد رايتم ما اجلب به علينا صاحب تلمسان من النصارى حتى كفانا الله تعالى امرهم وردهم على اعفابهم ورجع هو الى بلاده بالخيبة والحسرة وصاحب تونس لا راي له في نصرنا وامدادنا وفد رايت ان نصل ايدينا بالسلطان الاعظم مولانا سليم خان ونعتمد عليه في حماية هذه المدينة وامدادنا بما نحتاج اليه من آلات الحرب والرجال ولا يكون ذلك الا بصرف البيعة اليه والخطبة له على المنابر وضرب السكة باسمه .

ورضوا بذلك وضربوا رايه وكتبوا كتاباً الى حضرة السلطان يخبرونه بصرب طاعتهم اليه وجهز خير الدين اربعة احبان برسم السهر الى الحضرة واصحبها هدية سنية ورجعت اليه رُسُله بما يريد من التفليد والسنجق للسلطان وافيمت الخطبة بالحزائر وعملها للسلطان سليم خان وضُربت السكة باسمه فلما باغ ذلك صاحب تونس المولى ابا عبد الله داخلته الغيرة من خير الدين فكتب الى صاحب تلمسان يحرضه عليه ويعلمه انه لما وصل يده بالسلطان فهو متفرع للاستيلاء على المملكة وفد كان خير الدين استعمل على العمالة الشرقية من بلاده رجلاً اسمه احمد بن الفاضي وعلى العمالة الغربية رجلاً اسمه محمد بن على .

فكان فيما كتبه صاحب تونس إلى صاحب تلمسان ان يضرّب بين محّد بن علّى الذي من ناحيته وبين خير الدين وتكَمِّل هو بالتضريب بين احمد بن الفاضي وبينه بلمّا بلغ ذلك صاحب تلمسان صادب أذناً واعية وعلم ان خير الدين لا يفبل عثاره ولا ينسى له فعلاته فاخذ بالتضريب بين محمّد بن علىّ وبين خير الدين وفعل مثل ذلك صاحب تونس مع احمد بن الفاضي فلم يفيل منه اولاً وانكر عليه غايةُ الانكار وانفطع طمعه منه ومضت على ذلك مدّة كان صاحب تلمسان مي اثنائها فد ضمّ اليه جميع العرب على خير الدين واجلب بهم على نواحيه بخرج خير الدين بي محلة إلى الناحية الغربية ففرّر إحوالها وداوم مُن عانده بها حتّى رجعوا الى طاعته ولم يحصل صاحب تلمسان على طائل .

وفد تفدّم ان عروجاً لمّا استولى على تلمسان ابرج عن اخورى سلطانها من الاعتفال بذهبا الى باس بلّما كانت هذه المدّة بعث اخوها الى صاحب باس يطلبهما بخيّرها بين الالحاق به والافامة عنده باختارا الذهاب بسرّحهما وفد اجتمع عليهما طائبة من العرب بلّما فربا من احواز تلمسان توهما من اخيمما شرّاً بامّا احدها ببقر الى وهمان وامّا الاخر واسمه

المسعود فدخل عمالة خير الدين وبعث اليه يتذمّم به ويستعينه على ملك تلمسان فركن اليه خير الدين لما في فلبه على صاحب تلمسان من الاحهاد المتواصلة فكتب الى اشياخ العرب يدعوهم الى خلع صاحب تلمسان وبيعة اخيه هذا في الجابوه الى ذلك واحتمع له منهم نحو العشرين الها وبعث اليه خير الدين بطائهة من العسكر وسار بهم الى تلمسان .

بخرج اخوه عنها هاربأ ودخلبها المسعود وافام بها ملكأ تحت نظر خير الدين ثم خدمته نبسه بالاستبداد عليه ببعث الى اهل وهران من النصاري يصل يده بيدهم ليكونوا يدأ واحدةً على حرب أهل الجزائر فِلمَّا بلغ ذلك خير الدين كتب اليه يعاتبه على ذلك وجهّز محلّة للحركة وفدكان السلطان عبد الله لمَا خرج من تلمسان مِرّ الى وهران مِلمّا بلغه ما وفع بين خير الدين واخيه طمع مي عود الكرّة ثانياً فبعث الى خير الدين يستصلحه ويطلب منه ان يميده الى ملكه وتوسّط له مبى ذلك لرجل من الصالحين كان خير الدين لا يردُّ له شَهَاعَةُ فِأَجَابُهُ الى ذلك وتفرّر الامر بينهما على ان يسير خير الدين الى مستغانم **ب**اذا بتحها انتفل اليها السلطان عبد الله وبعد ذلك يفع الراي على استخلاص تلمسان.

فيعث اليها خير الدين عسكره برّاً وبحراً وابتنحها وخرج اليها السلطان عبد الله واستفرّ بها ثم سارت محلّة خير الدين الى فلعة بنى راشد باستخلصتها ومن ثُمَّ توجُّهت الى تلمسان صحبةً عبد الله فخرج اليهم المستود في عسكره فلفيهم على مرحلتين منها بوفع المصاف بينهم فكانت الهزيمة على المسمود فدخل تلمسان مهيض الجناح مغلولاً وتبعه اخوه بعسكر الحجزئر محــاصراً له بواطأه اهل البلد على دخولها وادخلوه 'يلاً ببرّ المسعود **ب**ى ماية وارس من خواصّه وطار الخبر بذاك الى خير الدين وَكُمِّتُ الَّى عَسْكُرُهُ بِتَفْرِيرُ عَبْدُ اللَّهُ عَلَى مَلَكُ تَلْمُسَانُ وَاشْتُرْطُ عليه ان يخطب للسلطان سليم خان ويضرب السكَّة بَآسُمه فِبْبِل الشرط ثم رجع عسكر الجزئر الى بلادهم وتركوا عنده ماية و خمسين منهم يستظهر بهم على امره .

ثم ان صاحب تونس المولى ابا عبد الله لم يزل ياتح على احمد بن الفاضى في الحلاف على خير الدين ويعده ويمنيه الى ان افسده عليه وكشف له عن وجه العداوة فكتب خير الدين الى صاحب تونس يستميله ويستعطفه في عرض عنه وجهز عسكراً الى الحزائر بمواطاة احمد بن الفاضى فلمّا بلغ ذاك خير الدين وجه عسكراً لمدافعتهم فيّمت الهزيّة على عسكر

حير الدين بتدبير ابن الفاضي واستؤصلوا فتلاً الا من وفع منهم في اسر ابن الفاضي وهم نحو المايتين وخرجت الناحية التمرقية كلُّمها من يد خير الدين وتملُّكمها ابن الفاضي ثم انه جمع جموعاً وافبل بهم الى الجزائر وحاصرها واخذ بمخنفها وغاداها الفتال وراوحها الى ان هجم البرد ودخل فصل الشتا. *فتراوض مع خير الدين على الصلح فوفع على الات*فاف على ان يرد ابن الفاضي اساري الترك الدين تحت يده وان يحمل الى خير الدين مــالاً فدَّره على فبسه وارتحل عن الجزائر . وآما كان بعد اربعة اشهر انتفض ابن الفاضى نانياً وارسل حبِشاً الى الحِزائر فدّم عليهم اخاه بوحّبه خير الدين حبيشــاً برسم لفائهم فكانت الهزيمة على جيش ابن الفاضي ثم وجّه خير الدين حبيشاً اخر لاستنفاذ البلاد الشنرفيّة من يد ابن الفاضي وآمر علبهم رجلاً من خواصّه يفال له فرًا حسن باسترجع بلاد كثيرة وفوي امره فداخله ابن الفاضي في التوثُّب عليُّ خير الدين والاستبداد عليه بالبلاد التي بتحها وزين له ذلك فنفذ طاعة خير الدين فاستبدّ عليه بما في يده من البلاد والفسمت الناحية الشرقيّة بينه وبين ابن الفاضي ثم ان ابن الفاضي دسُّ الى مشائخ الجزائر واعيــامها في الوثوب

(1) 公认你你你你好你好你!

على خير الدين بسارعوا الى ذلك واخذوا بي التدبير . وبنا الحبر الى خير الدين باستدى البفها، وكلمهم بي ذلك بتراوا منه و انكروه بارسلهم الى جماعة البلد بلما اتوهم جاهروا وكشهوا عن وجه الحلاب برجع البفها، الى خير الدين واعلموه بما عليه الفوم وحذروه منهم بامر خير الدين باحضار العسكر الى دار الامارة بي العدة والسلاح وكان ذلك كله ليلا بمكثوا بغية ليلتهم ومن الغد الى العصر ولم يظهر للفوم اثر حركة وكانت دار الامارة فد اكتبها ثلاث سكك السكة العظمى شارعة الى باب عرون والسكة المفابلة لها شارعة الى باب الوادى وهى افصر منها والثالثة المفابلة لدار الامارة الى باب الوادى وهى افصر منها والثالثة المفابلة لدار الامارة التى تسلك منها الى الجامع الاعظم وباب البحر .

ولم الماكان عصر الغد افيل اهل المدينة من السكك الثلاث وفد اكثروا الصياح فامر خير الدين عسكره ان ينفسموا لهم للاثا فلما فربوا حمل عليهم العسكر فردوهم على اعفابهم لا يلوي احد على احد وأنكوا نكاية عظيمة وانحل امرهم وتقرفوا شذر بذر وفيض العسكر على مايتين منهم فامم بهم خير الدين الى السجن ثم ان خير الدين جمع اهل البلد من الغد في الجيامع الاعظم ومشى الهم بنفسه و وتخهم على الغد في الجيامع الاعظم ومشى الهم بنفسه و وتخهم على

Digitized by Google

صنيعهم معه الى ما له من الايادي عليهم بسفط مي ايديهم وظنوا انه لا يُبنى منهم احداً واعتذروا اليه العلماء والصلحاء بان هذا لم يكن عن اتباق من عامة اهل المدينة واتما بعله السعلة وذووا الاحلام الحادثة ووعظوه بكلان لهم وامر بالفبض على من تولّى كبر البتنة بفبض على ماية وستين منهم وسافهم الى السجن ومن على البافين بكلمه العسكر في قتل المسجونين وشدوا عليه في ذلك فلم يزل يرفى بهم الى ان ارضاهم بفتل عشرين منهم هم رؤس الفتنة تسكيناً لغيظهم ففتلوهم .

وفي اثناء هذه المدّة ثار المسعود الى اخيه صاحب تلمسان فارسل خير الدين عسكراً لحماية البلد وإعانة صاحبها وانجلى الامم على الفيض على المسعود بواسطة العرب فاودعه اخوه السجن وصفا له ملكه تلمسان ولمّا راى خير الدين انتفاض العمالة عليه وكثرة التوّار اجمع رايه على انتفاله من الجزائر فامم بجهاز ثلاثة اجهان وورّى بارسالها الى حضرة السلطان فلمّا تمّ جهازها وجهازه اظهر حينئذ السفر وجمع الاعيان واعلمهم بمفصده وركب البحر هو ومن كان برسم السفر معه فبات به تلك الليلة ومن الغد خرج اهل الجزائر السفر موفقوا على الساحل واخرسوا بالكاء فنزل الهم مودعاً

واعلمهم انه ان رجع اليهم بعد ثلاث سنين وآلاً فِهُو الْهُرَافُ اللَّهِ الْهُرَافُ اللَّهِ لَا اللَّهِ عَلَم وسار الى حيجل ونزل بها عازماً على استيطانها وتابع منها غزو الكقبار في البحر وامتلات يده ويد من معه من الغنائم وجرت له في ذلك المور .

وكان ابن الفاضي لمّا خلا له الحبِّق من خير الدين اراد الدخول الى الجزئر بمنع منهـا بلمّا بلغه الحبر امتعض لذلك بانشأ الحركة الى الجزائر وخرج م*ي مح*لّة عظيمة مورّياً بغز**و** بجاية وورد عليه كتاب من اهل الجزائر يستحثّونه للفدوم عليهم بطلب منهم رهناً من اعيانهم بوصلوا اليه وهو باحواز جيجل بفصد حينئذ الحزائر وجرت له مع ابن الفاضي حروب واحوال يطول شرحها اخرها انّ ابن الفاضي فتله بعض جنده وتبرّفت جموعه ودخل خير الدين الجزائر مبى بروز عظيم وابهة تامَّة ثم تجرَّد في الحيل لفتال فَرَا حسن السَّائرُ عليه وكان فد انجاز الى مدينة شرشال باستنزله منها وفتله وتمهّدت له البلاد ومن غريب الاتّعان انه كانت مدّة مغيبه عن الجزائر ثلاث سنين كما فال لاهلها يومُ فِارفُهم وكان دخوله لها مي مثل الساعة التي خرج بيها لتمام ثلاث سنين .

وكان صاحب تلمسان فد صرَّف الخطة الى نهسه مدَّة أنهمال خبر الدين الى مفرّه كتب البه صاحب تلمسان بغربه به ويحرضه على طلب ثار اخبه لشغله بذلك عن نفسه فوفعت الحرب بين خير الدين وسنهما معاً وانجلت على الصلح ودخولهما تحت الطباعة ثم ان خير الدين صرّب همّته الى بتح الحصن المجاور للجزائر بتهيّأ لذلك حتّى تمّ له ما اراده من الاستعداد له بامر بالمدابع ان تنصب على حصن بالجزائر مفابل لذلك الحصن وشرع مى فتاله والرمى عليه بالمدامع واجتهد الكبّار **ب**ى المدابسة وتابعوا الرمى عليه بالمدابع والمكاحل عن يد واحدة حتَّى آتى العدوُّ على دور كثيرة من البلد وهدمت صومعة الحامع الاعظم وكثير من شربات الجوامع وبني الحال على ذلك جمعة كاملة ثم اركب خير الدين المسكر فبي الشواني والفوارب وهجموا على الحصن من كلّ ناحية بافتحموه بوجدوا خمسماية مفاتل واستولوا على المدامع وسائر الآلات تماكانوا عدُّوه لفتال المسلمين شيئًا لا يحصى .

وامر خير الدين بهدمه واعباء اثره فطماً لاطماع النصارى من العود اليه ثانية باتى الهدم على جميعه وصار اثراً بعد عين وباحجاِره بُنى الفنعلرة المتصلة من باب الحزائر اليه المعبّر عنها الان بالاسفالة وبسبب هذا البناء انجازت المرسى عن يمينه وكلب الاسارى ببناء ما انهدم من البلد فكانوا ينفلون الحجارة وغيرها مفرنين في السلاسل وفد كان الطاغية بلغه عزيمة خير الدين على فتح الحصن المذكور فامد من فيه بتسعة اجبان وشخنها بما يحتاج اليه من الميرة و آلات الحرب والرجال فما وصلوا للجزائر الا بعد فراغ خير الدين من هدمه وتعفية اثره فلما شارفوا البلد ولم يروا للحصن اثراً ارتابوا وعلموا ما جرى عليه ورجعوا على اعضابهم وكانت اجبان خير الدين مجهزة فركبها الغزاة وطلبوهم فيادركوهم وفاتلوهم فنصر مجهزة فركبها الغزائر في يوم مشهود .

ثم لے خیر الدین بمتالبة الغزاة علی سواحل الکبر واخذ منهم مغانم کثیرة وانکاهم نکایة عظیمة بامتعض لذلك الطاغیة بحجیز عمارة وقدم علیها رجلا اسمه اندریة دوریة وکان شجاعاً وامره بفتال خیر الدین والتضییق علیه وامده البرنسیس بشرین جبنا بخرج بها اندریة وسمع بذلك خیر الدین ببادر الی تجهیز اجبانه و خرج بها بنبسه بعاث بی سواحل الکبر و لم یتبق لفاه اندریة برجع الی الجزائر وافیل اندریة

وحطّ على شرشال ونزل الى البرّ وفاتل الى المدينة وبخرج اليه اهلها ووفع بينهم فتال ولم يحصل منها على طائل و افلع عنها وبلغ ذلك خير الدين واسرع اليه في اجهانه واصبح على شرشال وسرّ اهلها بمفدمه وسلّموا اليه من وفع بايديهم من الاسارى وافلع في طلب اندرية وعاث في بلاد الكفر ووتح بعض حصونها واخذ اجهاناً كثيرة ووفعت له وفائع يطول شرحها ورجع الى الجزائر ثم انتفض عليه صاحب تلمسان باغناء الطاغية ووفعت بينهما حروب انجلت عن الصلح وتفرير الام كاكان .

ثم ان الطاغية وجّه اندرية المذكور بعمارة عظيمة الى جزائر الروم التى هى لنظر السلطان سليمان خان بعاث بي نواحى المورة واستولى على بعض الفلاع منها وكان السلطان مشتغلاً بجهاز الانكروس والالمان بكتب الى خير الدين يستفدمه لما يعلمه من فتلاته مي الكفر وافدامه وشجاعته وتفريره لدعوة بنى عثمان للغرب باستخلب على الجزائر ونهض مي ادبع واربعين جهنا معاث مي سواحل جنوة واخذ اجهانا لاهل صفلية وامتلات يده من الغنائم وانهى الى حضرة السلطان سليان خان بتلقاه بالفبول وخلع عليه وعلى خواص اصحابه ثم

وجهه الى الوزير الاعظم ابراهيم باشا وكان بحلب مشتياً بها في وجهته الى غزو بغداد فلمّا اتهى اليه عظمه واكرمه ووصلت اليه الحلع وهو عنده من حضرة السلطان بتوليته باشا ثم ردّه الوزير الى حضرة السلطان معظّماً.

وجهّز له السلطان عمارة عظيمة وأمَّن، عليها وسرَّحه للغزو بسار الى جزيرة المورة ومهدها وضبط فلاعها ورتب محافظيها وكان ذلك مبي سنة اربعين وتسعماية ومنها توجّه الى تونس ونم يذكر احد من مؤرّخى النرك ان ذلك صدر منه بام السلطان بل بعضهم ذكر انه بام الوزير ابراهيم باشا من غير اذن السلطان و بعضهم سكت والظاهر ان ذلك انّما وفع باذن السلطان لانه لم يظهر لاستدعائه الى الحضرة وتجهيز العمارة معه اثرً معتدّ به الى ذلك وكان وصوله الى بنزرت من عمل تونس فاستولى عليها واطاعه اهلها وافام بها دعوة بنى عثمان وعلم السلطان ابو محمّد الحسن انه لا فبل له **بترك الحضرة وخرج عنها هـــارباً ببى خواصّه واتباعه بلمّا** سَمَع خير الدين بخروجه عن الحضرة افلع عن بنزرت وحطّ على حلق الوادي ودخل الحضرة من غير دباع من احد وجلس على سرير ملكها .

وثار عليه اهل رابض باب السويفة ووفعت بينهم وبين عسكره ملحمة فُتل بيها خلق كثيركان مجاها من باب ينتحمى الى باب البنات وحومة العلوج وركب خير الدين لاطباء هذه النائرة وكبِّ عسكره عن الفتال ونادى مِي الناس بالآمان وسكنت البتنة وكان حين عزموا عــلى الشورة بعثوا الى سلطانهم الحسن يستحثونه للفدوم عليهم بوصل الى احواز البلد مبي طوائب من العرب عفب هذه العِتنة موجد النائرة فد سكنت بتذكّر ودخل المدينة مسآ واجتمع بشيعته ودبروا مى استيمال خير الدين وعسكره باجتمع له عدد كثير تسلّلوا اليه من كلُّ ناحية بلمًّا اصبح الصباح فصد بمن كان معه الفصبة وبها خير الدين وعسكره بخرجوا اليهم ووفع بينهم الفتال بتبيّن البشل مي اصحاب السلطان الحسن واخذوا مي الادبار وتكالب عليهم اصحاب خير الدين حتى انهزموا بين ايديهم **ب**اتبعوهم يفتلونهم مي كلّ طريق بلمّــا استجّر بيهم الفتل نادوا بطاعة السلطان سليمان خان وطلبوا الامان فبذل لهم خير الذين وثبت امره واستفرّ على سرير ملكه ونجا السلطان الحسن الى العرب .

ثم ان خير الدين وجّه الى اشياخ العرب بخلع وصلات

وكتب اليهم يستدعيهم الى طاعته باجابوه بانه ان اعطاهم ما كان لهم عند بني ابي حبص من الافطاع والجرايات اطاعوه فِ التَّزَمُ لَهُم بَدُلُكُ وَاشْتُرُطُ عَلَيْهُمُ أَنْ يُشْتُوا بِالصَّحْرَاءِ وَانْ يَكَبُوا ايديهم عن ضرر الرعيّة ثم ارسل خير الدين الى نائبه بالجزائر ان يبعث اليه ثلاثمــاية من العسكر واربعماية بارس يستظهر بهم على اص، فلمّا وصلوا اليه وزعهم على الرعايا لاستيباء المجابي وشملت الناس العابية ثم اخذ خير الدين مي تجهيز هديّة الى حضرة السلطان سلمان خان مكان من جلتها ثمانون غلاماً من ابناء الكبّار ثم ان السلطان الحسن داخُل اشياخ العرب في الفيام معه على خير الدين واجتمعت حجوعهم بالفيروان باخذ خير الدين مي الحركة اليهم وخرج من الحضرة بمحلة يطلبهم فساروا اليه والتغي الفريفان ونشب الفتال مِدهُم العرب من المدامِع التي استصحبها معه خير الدين ما طاشت له عفولهم لانهم لم يعتادوها مولوا الادبار ثم رجعوا للطاعة وكتبوا اليه يلتمسون العبو فكتب لهم كتاب امان **بو**فدوا عليه وبايعوه ثانية ورجعوا الى بلادهم .

ثم ان السلطان الحسن لمّا راى انه لم ينهمه مع خير الدين موالات الحاضرة ولا موالات البادية ومدّ يده بالطاغية طاغية

الانداس واختابت الروايات هاهنا بفيل انه ركب اليه البحر وواباء مى بلاده مستصرخاً به على خير الدين وفيل انه كتب اليه بذاك وَلم يَهارَف عَمَالَة تُونُس والآوُّل هُو المذكور فِي تُواريخ تونس وفال من زعم انه كتب اليه ان الطاغية لمّا بلغه ان السلطان سليمان خان سار لحرب العجم ونازل تبريز عزم على غزو بلاد الروم اتهازاً للهرصة بمغيب السلطان بلما بلغ خبر هذه الحركة السلطان الحسن كتب اليه حينئذان يصرُّفها الى تونس وبذل له مبى ذلك ما ارضاه واعلمه انّ معه من العرب عدداً لا يحصى فبخرجت العمارة وبلغ خبرها الى الحضرة فاجتمع وجوء اهلمها الى خير الدين وحذّروه بأس الهرنج وطلب منه روساؤه ان يجهّزوا اســاطيلهم ويخرجوا بها لملافاة العدّو . **بلم** يصغ لفولهم واعتزّ بشيوع اسمه وزعم ان النصارى يهربون من سماع اسمه بكيب يختبرون على ملافاته فلم يشمر الَّا باساطيلهم فد حَطَّت على حلق الوادي فرب برج يفال له برج العيون ولساعة وصولهم نزلوا الى البّر وانزلوا الاتهم ومدابعهم وشرعوا مبي فتال البروج وخرج خير الدين لفتالهم **ب**ى اثنى عشر البـأ ببعـد فتـال عظيم استولوا على البرج المذكور وانحاد خير الدين وعسكره الى المدينة واضطرب عليه

اهلها ببعضهم تمسّك بطاعته وبعضهم جنح الى طاعة سلطانه بجمعهم خير الدين وتكلّم معهم باختلبوا عليه بتركهم وخرج بي عسكره وتبعه اهل البلد لمّا خرج بكان جملة من معه ثمانية عشر الباً وفيل سنّة عشر الباً ووفعت بين البريفين حرب عظيمة وجاء المدد الى خير الدين من العرب وكانت اغراضهم مع سلطانهم الحسن بانهزموا بالناس ثم رجعت لهم الكرّة على العدو واتصل الفتال وأبلى خير الدين في ذلك اليوم بلاً حسناً ثم وفعت الهزيمة عليه .

ورجع الى الفصبة منهزماً ووجد من ويها من اسارى النصارى فد انهزوا الهرصة واستولوا عليها واغلفوا ابوابها واحكموا ضبطها وبتركها والوى عنانه الى الغرب فاصداً الجزائر وكابد وي الوصول اليها شدائد واهوالا من قلة الافوات وشدة الحر والفتال مع العرب الى ان دخلها بعد غص الريق ووُضع في بعض التواريخ المترجمة من التركية ان خير الدين بعد الوفيعة عليه ور الى بونة ومنها ركب البحر الى الجزائر وهذا غير صحيح لان بونة اذاك كانت في طاعة السلطان الحسن وبها ابنه ابو العباس احمد كان والياً عليها من فبله كما سياتي خبره وكيف يتمكن خير الدين من الدخول اليها من حال هزيمته حتى يركب

منها البحر وابعد ابو دينار في تاديخه وتبعه الوزير السراج ففالا أنه في الى بونة ومنها ركب البحر الى اصطنبول وهذا باطل فطعاً فإنه بعد ما دخل الجزائر منهزماً غزا منها في البحر وغنم وسبى كما نذكره ثم بعد ذلك سافر الى اصطنبول والذي ذكرناه اولاً هو المسطور في بعض التواريخ التركية ولما دخل الجزائر انشأ اجباناً ثمانية وضمها الى ما عنده من الاجبان وركب البحر غازياً بنفسه .

وصادب احباناً للطاغية وبها بعض اسارى من اهل تونس وجّه بهم الى بلاده واخذها خير الدين وانبذ المسلمين وبك الفيود من ارجلهم وجعلها في ارجل الكفّار و احرف الاجبان واستمر على سفره فاتى بُرت ماعون ومرساها كما هو مشهور مأمون كبير الساحة يسع نحو الحسماية مركب وباب المرسى صغير لا يسع في الدخول الا ثلاثة اجبان فتحيّل في دخولها واخذ بها جبنين للبردفيز ثم انزل عسكره الى البر وحاصر حصناً للنصارى على الساحل ايّاماً فبتحه وغنم ما فيه واسر مفاتلته ورجع على الجزائر ثم على السفر الى حضرة السلطان سلمان خان فاخذ في تجهيز نفسه قلما تم له ذلك السلطان سلمان خان فاخذ في تجهيز نفسه قلما تم له ذلك ركب هو واهله و حاشيته ومن اراد ان يكون معه من

العسكر واستخلب على الجزائر رجلاً اسمه حسن اغا وساهر وبلغ خبره اندرية بعخرج في اربعين حفناً حربية لطلبه فاتى الى ناحية حيجل وافام هناك يترصده فاجتاز به خير الدين ولم ير احدهما الاخر ولسّا بلغ حضرة السلطنة العالية اهترت له الدولة ونوه بفدره تنويهاً عظيماً وخرج في مراكب السلطان ووفع له في غزو الكسّار وفائع مشهورة واثار مذكووة مع اندرية وغيره لا حاجة بنا الى تبصيلها .

وان كان المفصود اتمّا هو ذكر استيلائه على الحضرة وما وفع وان كان المفصود اتمّا هو ذكر استيلائه على الحضرة وما وفع له مع السلطان الحسن ليعلم اوّليّة استيلاء الترك على الجزائر وان هذا تمّا تتشوّف له النبوس ولما هي اخبار خير الدين من الغرابة مع فلّة من تعرّض لها من المؤرّخين وهي ايّام حسن اغا الذي استخلفه خير الدين على الجزائر غزا الطاغية الجزائر الغزاة المشهورة وكسر عليها الكسرة الشنيعة ففد الجزائر الغزاة المشهورة وكسر عليها الكسرة الشنيعة ففد كان حسن اغا هذا انشأ بعد انتفال خير الدين احداً وثلاثين غلياطة وعاث بها في اطراف سواحل اسبانية واحتوى على كثير من اجهانهم فاشتدّت وطاته عليم فيجهز الطاغية عمارة كيرة وبعث الى صاحب جنده في تجهيز ما عنده من الاجهان

وغزا الجزائر بنبسه مي اربعماية جبن وفيل اربعماية وخسين بحط على جون تمانتبوس يوم الخيس لليلتين بفيتا من جمادى الثانية سنة ثمان واربعين وتسعماية .

بارتاع لذلك اهل الجزائر روعة عظيمة وجمع حسن اغا اعيان الناس وكان هو رجلاً عافلاً حازماً سديد الراي سخيّاً يرجع الى صلاح وكرم نبس وحظّ من العلم وحرضهم على الحبهاد وبذل النبوس في سبيل الله تعالى وفتح خزائن السلاح والبـارود والرصاص بوزع ذلك بي اهل المدينــة وضبط الابراج والحصون وآما النصارى بأتهم نزلوا الى البر وانزلوا آلاتهم الحربية وصنعوا مترسأ هائلاً وانزلوا اليه المدابع فكان من تدبير حسن اغا انه انتخب من عسكره ستّماية من الرجالة والْفِيُّ فارس واخرجهم في الربع الآخر من الليل وامرهم بالهجوم على الكَمَّار فِي محلُّ نزولهم ليكسر بذلك من حدَّهم وشوكتهم فلمّا فربوا منهم كبّروا باصوات عالية ورموهم عن يد واحدة بارتاع الكبّار لذلك واخذوا اسلحتهم ووفع الفتل ويهم من بعضهم لبعض والمسلمون يرمونهم على البعد فلمَّا تبلُّج الصبيح رجع المسلمون الى المدينة فغضب الطاغية وامر بنصب المدابع على المدينة وكانت عدَّتها ما يَى مدبع نصبوها

بى الحُلُّ المعروب بكدية الصابون وبفوا على ذلك ايا*س*اً . بتدارك الله المسلمين بلطبه بهاجت الرياح وسافت السحاب امثال الحبال وامطرت السماء بمطر كالطوبان وهمال البحر واضطربت امواجه بما لم يمهل مثله فجعلت تتكفّأ يميناً وشمالاً والامواج تتراكم كالحبال بغرف كثير منها وعطب على الساحل كثير بدهش الكتبار لذلك وتحيّروا وخيل لهم ان الفيامة فد فامت من كثرة الرياح والامطار والرعود والصواعق بلما راى حسن اغا ما هيَّأ الله للمسلمين من اسباب نصره خرج مِي المسلمين طالبين الكَّبَّار فوفع بينهم فتال عظيم ودافِّع النصارى دفاعاً فوّياً انحاز المسلمون مي اخره الى المدينة وعلم النصارى انهم تورّطوا وحيل بينهم وبين مراكبهم وبعدت افواتهم باكلوا الخيل ثم ان اندرية جلنار البحر نزل الى الطاغية بامره ان يذهب بما بغي من المراكب الى تمانتهوس ويرتحل فيمن معه من العسكر في البّر بیوابیه هناك ویركبون الی بلادهم ثم ارتحل وخلّب سائر ما نزل به من الاثفال والآلات الحربيّة ذاهباً الى تمانتهوس. **بلمّا اتى وادى الحّراش وجد**ه حاملاً من كثرة الامطار **بجملوا للطاغية جسراً من خشب اجبانهم المنعطبة يمر عليه** وغرف كثير منهم مي النهر واتهوا الى تمــانتهوس محصلوا

مراكبهم بعد غصّ الريق وذلك يوم الاربعاء الثاني عشر من رحب ومن الغد افلعوا الى بلادهم وخلّب من الفتلى ما لا يحصى ولم يرجع ببرس واحد وكان فد الى باربعة الاب برس ومن جلة ما غنم المسلمون من اتفالهم ماية مدوع وفيل مايتان وامتلات ايديهم من المغانم وشاعت هذه الوفعة في المشارف والمغارب وبغى رعب المسلمين في فلوب الكمّار مدّة طويلة ولنرجع الى المصفود من اخبار السلطان الحسن .

وانه لمّا انهزم خير الدين وترك البلد وتوجّه الى المغرب تحرّك بجيوش النصارى الى البلد ولفيهم العرب مستشرين بدخولهم فاوفعوا بهم وفتلوا منهم مفتلة عظيمة وفالوا لا نشق بمخالطة هولاء الفوم ولا نأمنهم فانتفم الله لحير الدين منهم ودخل السلطان الحسن الفصبة وامن الناس وفتحت الاسواق وكان النصارى اشترطوا عليه استباحة البلد ثلاثة آيام ولا علم لاحد من اهلها بذلك فبينما الناس آمنون والاسواق مفتحة وقد اخذ كل واحد في عمله لم يشعروا الله بالفرنج قد سجّوا عليهم البلد وهم غافلون ومدوا فيهم ايدي العيب فتلاً واسراً وسياً ونهاً وخرج من المكنته الفرصة منهم بحرمهم وذراريهم هاريين الى زغوان فجعل عظيم الفرنج الدب جعلاً على كل هارين الى زغوان فجعل عظيم الفرنج الدب جعلاً على كل

مسلم اتوه به فبخرجت الاعراب لطلبهم واتوا بخلق كثيرين منهم الّا من ابتدى نبسه منهم وبلغت البدية للعرب الب دينار . وفاس الناس شدائد واهولاً صعاباً يفال انه مات مي هذه الوفعة تُلث اهل تونس واسر الثلث ونجب الثلث وكلُّ ثلث ستُّون البأ والله يحكم لا معفب لحكمه وتغيَّرت البلاد وطمست اعلامها وذهب رونفها ومحاسنها وتراجع اليها بعض اهلها بعد ذلك وعمرت بعض العمارة ومن ذلك التاريخ ملك البرنج حلق الوادي وشرعوا مي بناء الفلعة وتحصينها و شحنها بالرجال والآلات الى ان بلغت الغاية من الحصانة والمتانة وصارت لهم دولة مشاركة للساطان في الحكم ثم خرج السلطان الحسن الى الفيروان لاستنفاذها من يد الشابي بعد ان حجع جموعاً من العرب بخرج اليه الشــابي مِى اهل الـفيروان بهزموه واخذوا محلَّته ورجع مغلولاً فاسم ان لا يرجع عنها الَّا ان اخذها وعزم على الاجلاب عليها بالبرنج وان يبعل بهاكما بعل بتونس مركب البحر الى اسبانية بنبسه .

، ولاية السلطان ابي العبّاس احمد ابن الساطان الحسن، لما بلغ خبر ركوبه الى ابنه ابي العبّاس احمد وهو ببونة خشى من بادرة البرنج على الحضرة بخرج من بونة وافبل الى الحضرة خبية ً وتكلّم مع بعض البطانة في امر الفيام **باجابو**. وبدخل الفصبة على حين غفلة فلم يعارضه احد وافبل اليه النــاس ببيعتهم فسار فيهم سيرة حسنة و نفرت الفلوب عن ابيه ولمَّا بلغ الهرنج الذين بحلق الوادي الخبرُ ارسلوا الى ابيه بمكانه من بلادهم يعرُّبونه ذلك بعظم عليه وبذل للطاغية اموالاً كثيرةً وجهَّز له اسطولاً بعمارة عظيمة وافيل بها الى حلق الودي فنزل الى البّر وخرج اهل الحضرة لفتــالهم ونادى منادي السلطان ابي العبّاس من اتى باسير او راس فتيل **بله ماية دينار وجلس عند باب ينتمي والتني الجمعان بخربة** الكلخ من شرفي تونس بتفاتلوا ساعة من نهـــار ثم منح الله تعالى المسلمين أكناب العدو باتبعوهم يفتلون وياسرون فِفتلوهم فتلاً ذريعاً وكان السلطان ابو العبّـاس يعطى كلّ من اتاه براس مایة دینار بلمّا كثرت الرؤس صار یعطی عشرة دنانير الى ان صار يعطى ديناراً واحداً .

ودخل ابو الحسن البُحُيْرة بارّاً الى جزيرة شكله بادركه ابو الهول شيخ العرب باخرجه واتى به الى ابي العبّاس باعتفله ثم سلّ عينيه بعد ذلك وبرّ الى الفيروان وهو اعمى

فافام بها عند الشابيّين حتى هلك والتجا النصارى الى فلمة حلق الوادي فتحصّنوا بها ثم فلعت اساطيلهم وابفوا حاميتهم بحلق الوادي واستَّفلِ السلطان ابو العَّباس ولم يجد في خزائتهم شيئًا من الاموال اتلبها كلُّها والده الحسن وادكب ثلاثة الاب بارس وسمّاهم زمازميّة وكانت البرسان فبل ذلك تستَّى بالموتَّدين اسمهم الفديم وآتخذ جنداً من لسودان لماكان يتوقَّم من ملك فوم لفتهم غير العربيَّة على ما اخبره منجّموه ومن له خبرة بالحبير وكان فيما اخبروه ان الحكم يتقل الى رجل اسمه على من الاعجام بافام احد مماليكه من الاعلاج ستَّماه علَّيًّا واجلسه في مجلسه وفوض له الامر والفدر يجري بخلاف ذلك وكانت له فتكات مي العرب اولاد سعيد لبسادهم وشنهم الغارات على اطراب البلاد وكان شجاعاً مفداماً .

، ذكر اخذ البرنج للمهدية وجربة،

لمّا ضعبت الدولة الحبصيّة وانتفضب عراها تكالب طاغية المبرنج على الثغور الاسلاميّة بملك حصن الجزائر حتى استنفذه منهم خير الدين باشاكما فدّمنا وملكوا بجاية وملكوا طرابلس مي

التاريخ المتفدّم وهي سنة سبع وخسين غنوا المهدية واستنبروا اهل جنوة واهل نابل وكان عدد اساطيلها مايتين وخسين فنزلوا عليها ورموها بمدافعهم والحوّا عليها بالحصار ثلاثة اشهر وفائل اهلها فتالاً شديداً حتى استشهد منهم خلق كثيرون وهدم سورها وافتحمها العدوّ عليهم واستلحموهم واسروا كثيراً منهم وملئوا اساطيلهم بالسبي والمغانم وتركوها خاوية على عروشها وافلعوا الى بلادهم ثم تراجع اليها بعض اهلها وم تزل تنمو بها العمارة ولم تعدُ الى حالها الاوّل لعهدنا هذا ولهذه المدّة التى اخذوا فيها المهدية أو فريباً منها اخذوا أيصاً جزيرة جربة وامتلات ايديهم من مغانمها وملكوها ستة الشهر حتى افتكهامن ايديهم درغوث باشا .

وذلك ان الدولة العثمانية ادام الله ظلالها على الانام كانت لهذا العهد في غاية الاستعجال وفوة الشوكة وكانت اساطيلها وعمائرها المبحرية متوافرة كثرة وفوة وشدة نكاية في العدو فلما بلغهم تكالب العدو على الثغور المغربية امتعضوا لذلك وتوجهت عزائمهم اليها فغزا خير الدين باشا غزواته المذكورة حتى استفر على ملك الجزائر واتنزع حصنها من ايدي العدو كما مر الحديث عنها ثم غزا درغوث باشا هذا جزيرة العدو كما مر الحديث عنها ثم غزا درغوث باشا هذا جزيرة

جربة باساطيله فانتزعها من ايدي الكَفِّار ايضاً وملكها واستفرّ بها ثم توجّه عزمه لابتكاك طرابلس من ايدي العدوّ واعانه على ذلك اسطول من اســاطيل الاسلام خرج من اسلامول بمر بسواحل طرابلس فكلمهم اهل السواحل مِي اعاتهم على الكَهِــار فاعتذروا بأنّهم لم يؤمّروا بذلك من جانب الحضرة السلطانيّة بفال لهم مراد باشا وكان بمسلاتة مع اهلها ولا ادري سبب وصوله اليها وملكه لها أعينوني مي هذا الامر وان كانت من السلطان عفوبة بانا المواخَذ بها دونكم بحاصروها برّاً وبحراً الى ان اخذوها وملكها درغوث ماشا وبغي بها الى ان توقّى ونبره مزار وعليه بناء عظيم وبقيت جربة مضمومة الى مملكة طرابلس الى ان رجعت الى صاحب تُونس فِها بعدُكما سنذكره ان شاء الله تعالى .

وكان مبتح طرابلس واستيلاء درغوث باشا عليها سنة نمان وخسين وتسعماية وفد فدّمنا ان الشيخ عرمة الشابي استبدّ بالفير وان وخلع الطاعة ملمّا هلك ملكها بعده ابن اخيه مجّد بن ابي الطيّب موفعت بينه وبين السلطان ابي العبّاس احمد حروب ووفائع ولم ينظمر منه السلطان بشيء وساءت سيرته مي الفيروان مانحرب عنها اهلها وراسلوا درغوث باشا بمكانه مي

طرابلس مي ان ياتيم ويسلّموا له البلد مواماهم وملكها وفتل محمد بن ابي الطيب ومّر بعض اهل بيته من الشابيين الى العرب وملكوا فيادهم وعظم امرهم الى ان ضعبوا بعد ذلك. وتلاشى امرهم وحدُّ وبفيت منهم بفيَّة بنواحي الزاب الي هذا العهد ونسبتهم الى الشابة فرية من عمل صبخافص واستفر درغوث باشا بالفيروان ثم ملكهـا بمده حيدر باشا ورجع درغوث باشا الى طرابلس فإفام بها الى ان مات والسلطان ابو العبَّاس بتونس يفاتل البرنج بحلق'الوادي فوفعت بينه وبينهم عَدَّة وَفَائِع وَلا عِي اهْل تُونْس مَهُم شَدَّةٌ وَتَعَبَّأُ فِكَانُوا يَطَالُبُونِهُم بالحبير والآت البناء لتحصين فلعتهم وباشياء غير ذلك باذا منعوهم صنعوا عليهم وارسلوا شوانيهم ميي البحيرة ترميهم بالمدابع .

ثم ان السلطان ابا المباس تنكّر لوزيره ابي الطبّب الخفار بكان يتوقّع منه الفبض عليه بدخل عليه ذات يوم بوجده مطرفاً ممكّراً بساله عن سبب بكره بفال له كيب لا ابكر ولو جاءيي على باشا يعنى صاحب الجزائر بي عدد يسير ما كنت الفاه وذلك لما كان يتوقّعه من ذهاب ملكه على يد رجل اعجمي اسمه على باوجد بذلك السبيل على نبسه لوزيره بداخل

The state of the s

على باشا في غزو تونس وعرضه على ذلك وسهَّل له الامر *بفوي عزمه على ذلك واجتمعت عليــه العرب من بجيرمة* وسويد وغيرهم فبخرج السلطان ابو العبآس للفائه فالتني الجمعان على باجة فهزموه واخذوا محلَّته ورجع منهزماً الى الحضرة وعلى باشا مِي اثره بخرج اليه مِرَّةٌ ثانيةٌ بانهزم ايضاً بعاد الى الحضرة وايفن بذهباب ملكه ونازل على باشبا تونس وحاصرها بلمّا لم يجد ابو العبَّاس فبلاً به حمَّع ذخائره وامواله وَخْرِجُ مِنَ الفَصِبَةُ لِيلاً وَمَعَهُ بِمُضَ اهْلِهُ وَاتَّبَاعُهُ وَفُصَّدَ فَلَمَّةً حلق الوادي على طريق رادس بتبعت العرب وبعض اهل البلد ونهبوا الكثير من امواله وخلص الى الفلعة مي ترّ فليل . وبتح اهل الحضرة الابواب لعلى باشا بدخلها بمسآكره وجلس بالفصبة وذلك مي سنة سبع وسبعين ونادى مناديه مي الناس بالامان باجتمع اليه وجوه البلد واخذ عليهم البيعة لسلطانه من آل عثمان وهو السلطان سليم خان ابن السلطان سلمان خان واراد ابو الطّيب الخضّار الاستبداد بالتصرُّب مِي الاحكام بعاجله على باشا وفتله ثم عفد على تونس لفائد من فوَّاده وترك معه ثلاثماية من الترك ومثلهم من زواوة وانصرف راجعاً الى الجزائر بمكثوا بتونس ثلاث سنين وفد ملكت

العرب عليهم البر والبرنج البحر وطلب السلطان ابو العاس من طاغبة النمارى صاحب اسبانية اسطولاً لاستفاذ بلاده بحقق له بعمارة عظيمة بلما بلغوا حلق الوادي اخرجوا له كتاباً من الطاغية يشترط عليه بيه مفاسمة البلاد بامتنع من فبول ذلك وفيله اخوه محمد بفدموه وانتفل ابو العباس الى جزيرة صفلية باستفر بمدينة بليرم الى ان هلك وجئ به الى تونس بدبن بمفام الشيخ الجليزي رحمه الله تعالى .

، خبر طبرفة وكيميّة استيلاء علىّ باشا عليها واسر اهلها.

طبرقة هذه جزيرة على الساحل بين بونة وبنزرت يجيط بها البحر من الحبهات كلّها لاكن الحجاز اليها من ناحية البّر فريب لا يزيد البحر بيه من مفدار غلوة وبذلك كانت جزيرة لا يتمكن من الدخول اليها من البّر اللّه بي الشواني ولمّا ملك البرنج من اهل اسبانية حانى الوادي بنوا بها برجاً أنخذوه ذريعة لامتداد ايديهم الى ثغور الاسلام بلمّا غزا سنان باشا حلنى الوادي وابتتحه وطهر ارجاء الحضرة من خبث الكبر واستفرّت بها العساكر السلطانية وايس البرنج من عود الكرّة تركوا ذلك البرج ونهضوا ايديهم من ابريغية وكان

للجنويز اهل جنوة من البرنج بي ذلك الزمن يد عند السلطان من آل عثمان امد الله تعالى ظلال دولتهم على الانام بطلبوا منه ان يعطيهم تلك الجزيرة وهي جبل مرتبع ليتخذوا بها فرية يعتصمون بها ويتمكنون من اصطياد المرجان من بحرها بانه اكثر البحر الشامي مرجاناً باعطاهم ذلك ليدهم عنده وكتب لهم به عهده .

باتوها وبنوا بها فرية وجعلوا فصبتها باعلى الحبل مطلّة على البحر من جهاتها وانعفدت لهم ذمّة مع صاحب تونس وصاحب الحزائر وفدروا على انبسهم ضربيّة لكل واحد منهما يودونهـا في كلّ سنة وعمروا الفرية من ذلك العهد وتناسلوا بها آمنين لا يروع لهم سرب ولا يطار لهم غراب وخالطوا اهل الحبال الفريبة منها من البربر مثل خمير ووشتانة وعمرون وتفزة وغيرهم من البربر والعرب المتوطّنين حواليها فِكَانُوا يَحْمَلُونَ اليهم الافوات من الحبوب والادام والفِواكه وغير ذلك ويكسبون منهم المكاسب الكثيرة ببدا لعلى باشا ان ياخذهـا ويسى اهلهـا لزعمه انه فد ظهرت عليهم علامات النكث والانتفاض فبجهز اليها اربع مراكب شحنها بالعسكر وامرهم ان ياتوا مرساها باذا وصلوا اليها دخلوا البلد على

حين غبلة من اهلها وضبطوها الى ان يوابيم ابنه يونس بلمّا حطّوا عليها وافق ذلك خروج كثير من اهلها لاصطياد المرجان بوجدوها خالية من الحامية بدخلوها على من بها وملكوها بلا تعب وفبضوا على روسائها .

وخرج يونس من الحضرة بواباهم وفد تمكّنوا منها بفطع اليها المجاز مي الشواني ونزل بفصبها واستدعى روساءها مِطالبهم باموال ادّعي ان المولى محمود باي مَّن بهم متوجّبها الى الغرب بانكروا ان يكون اجتاز بهم بضلاً عن كونه اودع امواله عندهم وأنمّا اراد بذلك ان يتعلّل عليهم وتعلّل عليهم ايضاً بانهم ارادوا ان يسلّموا البلد للبرنسيس مي مفابلة اموال اشترطوها عايه وذلك مي مبادى تعلّل ابيه على نفض مع المِرنسيس وفال لهم ان المِرنسيس يريدون ان يُخذوهـــا لغزو ثغورنا واخذ مراكبنا وانتم مظاهروهم على ذلك بتسليم البلد اليهم فانكروا هذه ايضًا فِلم يُغْنِ عنهم الانكار شيئًا وامر بهم بعزلوا ناحية واستصفى اموالهم وذخائرهم ونهب استعتهم والاتهم وسافسهم اسارى الى الحضرة وهم تسعماية راس ما بين رجال ونساء وولدان واصطبى منهم جارية كنبسه وحاولها على الاسلام حتى اسلمت وأولدها ابنه مصطبى المتوقِّي سنة خمس وثمانين وماية والعِ.

وترك بالبلد من يحرسها وانكبا راجعاً بمرّ مى طريفه على تامكرت وهي فرية على الساحل بينها و بين طبرفة ستّة مراسخ من ناحية بنزرت يعمرها طائبة من جند العرنسيس مستأمنون لاجل اصطياد المرجان ايضاً فسافهم ايضا الى الحضرة ورجع وكان ذلك مِي سنة ثلاث وخمسين وماية والعب ولمَّا خرج بعد ذاك لحِلَّة الصيب اخرج معه اربعة وعشرين داراً من العسكر عَيْهِم لضبطها وحراسة ذلك الثغر ولمَّا انهى الى بلطة ترك الحمَّة بها وسار بهم البها مرتب شحنتها واص بهدم الفرية ونفضها والني حجارتها مي الحجاز ليصير فنطرة يعبر عليها الى الحزيرة وترك فصبتها على اصولها لاستفرار العسكر بها وامر, ببناء برج على الساحل خارج الحزيرة ببني وانزل به العسكر وهي بافية على هذا الموضع الى عهدنا هذا ثم امر بهدم فرية تامكرت **بهدمت ولم يب**ق لها اثر .

، خبر البتنة مع البرنسيس خذلهم الله تعالى،

كان دلى باشا يحاول نفض الصلح مع البرنسيس لامور نفمها عليم باول ما بدا لهم به ان انتزع من ايديهم تامكرت كا ذكرناه آنباً باغضوا له عنها ثم لمّا انتزع طبرفة من أيدي

الجنويز واتى بهم اسرى الى الحضرة كان بى غمارهم نبر من البرنسيس كانوا نازلين بها بشملهم الاسر بكلمهم فنصل البرنسيس مي اطلافهم واحتج بان حكم الصلح مع البرنسيس شامل لهم فلا يسوغ تملكهم فابي ان يطلفهم وفال له ما اخذتهم الّا من تحت راية الجنويز باغضوا له عن هذه ايضاً وكان الفانون مي الحضرة عند ملوكها ان فنــاصل المصالحين من البرنج لا يُقبّلون يد الملك اذا دخلوا عليه أنما يجعل احدهم يده في يده على صورة المصافحة ولا يخلعون نعالهم اذا دخلوا عليه فكان الملك اذا اراد احدهم الدخول عليه يتكلُّب الجلوس ببیت لا فرش فیه لیطأه بنعله وکان هـذا مشترطاً فی عفد الصلح بأنب لذلك علىّ باشا وبعث الى فنصل البرنسيس من بينهم يامر. ان يفبّل يد. ويخلع نعلُّيه اذا دخل عليه .

وامتنع واعتذر بانه ليس مأذوناً في ذلك من فبل طاغيته وانه يخشى بادرته ان فعل ذلك فبل ان يأذنه فاستشاط على باشا غضباً وبعث اليه من ازعجه كرها واكرهه على فعل الامرين معا فعندها اخذ الفنصل في اعمال الحيلة في الهروب حتى تمت له فركب البحر من حلق الوادي الى طرابلس فلما علم بذلك على باشا امر بازالة سنجفهم واعلن بماكان

يضمره من نفض الصلح معهم وجهز جميع مراكبه واخرجهم لغزوهم في البحر لتاخذ ما فدرت عليه من مراكبهم فعادت اليه في اسرع وفت بغنائم كثيرة لكثرة مراكبهم بهذا البحر الشامي وتابع عليهم الغزو في البحر والح عليهم به وبلغ ذلك طاغيتهم فغضب و جهز ثلاث مراكب من مراكب الحرب الكبيرة وارسلها الى حلق الوادي لحصر المرسى ومنع الداخل الها والخارج منها فافبلت وارست على حلق الوادي منتبذة عن رمى المدافع ومنعت الداخل والخارج ورمت على الساحل بمدافعها فامم على باشا باخراج مدافع وركبها بمكان البرج الجديد الذي احدثه بعد ذلك بطرف جبل المنارة وحاربهم بها آياماً حتى افلعوا .

ثم ان الطاغية طمع في استنفاذ طبرفة من يد على باشا فيحقر اليها جيشاً واركبهم البحر في المراكب الصغار ليتمكّنوا من النزول اليها فاتوها و حطوا عليها ليلاً ولا علم لمن فيها من العسكر بهم وكان ذلك فرب تبديل النوبة وفد عاد كثير منهم الى اهاليهم وكانت طائعة منهم تبيت بالبلد و ذلك فبل تمام هدمها ومعظمهم يبيت بالفصبة فلما ارست مراكب العدو عليها انزلوا نحو اربعماية مفاتل الى البر فدخلوا البلد وجاسوا خلالها

واحاطوا بالفصة باحس بهم الذين بالبلد من العسكر بثاروا بهم وفاتلوهم وسمع الذين بالفصبة الهيمة باشربووا من اسوارهم وراوا العدق فد دخل عليهم البلد ومراكبهم مرسية بالبحر واخوانهم فد شرعوا بي فتالهم بارتاعوا لذلك واخذوا اسلحتهم وطلبوا الى رئيسهم ان يبتح لهم باب الفصبة بابى وخشى ان يملكوها عليه باكرهوه على ذلك وفالوا له لا يفتل العدق اخواننا ونحن ننظر اليهم .

وبيت لهم الباب و خرجوا رماة المدامع ليرموا المراكب ورموها وصدف المسلمون الحملة والني الله في فلوب الذين كبروا الرعب فلاذوا بالهرار واجهض رماة المدامع المراكب وافلعت ولمما رات المنهزمة مراكبهم فد افلعت الفوا بايديهم واسلموا انهسهم للاسر واستولت عليم ايدي المسلمين واسروهم الجمعين ولم يبلت احد منهم الآمن فتل وفيدوهم وارسلوا بالمهتح الى على باشا و بعثوا اليه برؤس الفتلي والفاها أمام دار المبرنسيس لزيادة النكال عليهم وبعث من اتى بالاسرى وكانوا ثلاثماية وثمانين نهراً وادخلوا الحضرة مفرنين في السلاسل وعظمت النكاية على الهرنسيس وكثر الاخذ لمراكبهم وكانت المراكب الجهادية تخرج من ثغور شتى من ثغور الاسلام

وتاخذهم بالاتهاء الى تونس ويغال انهم روموا امرهم الى السلطان محمود خان ابن السلطان مصطهى خان وكانت الدولة على عهده في غاية الاستعجال فتغافل عنهم ثم ان الطاغية لمّا افلفه امر على باشا جهّز شتى عشر مركباً من مراكبه الحربيّة الكبار وشحنها بالمفاتلة والالات من المدافع والبونبة وعيّها لفزو الثغور الافريفية لتخريب الفلاع والحصار .

مِكَانَ من علو كُمبِ على باشا عليهم وصنع الله تعــالى للاسلام والمسلمين انهم مي اليوم الذي ارادوا الخروج بيه من مرسى طُلُون نظروا فإذا ثمان عشر مركبًا من مراكب الانكليز الحربية فد حطَّت عليهم وكان ذلك مبدأ الفِتنة الطويلة في ذلك المهد بينهم وبين الانكليز انى أتصلت سبع سنين بارسلوا بذلك الى طاغيتهم فسفط في يده ورأى ان صلح على باشا حيننذ اهم شيء عنده ليتهرّغ لحرب عدّوه الشديد النكاية له ولتكون مراسى افريفية ملجـاً له تأوي اليها مراكبه ان اضطرّها العدوّ الى ذلك بمّين فنصلاً لتونس وبوّض اليه بى امر الصلح واركبه البحر الى الفالة وهى فرية لهم بين طبرفة وبونة من عمل الجزائر اتخذوها لاصطياد المرجان مثل تامكرت .

Digitized by Google

باستفرّ بها وامهل حتّى خرج يونس بمحلّة الصيب وفرب من الفالة فراسله في شأن الصلح وبذل له مالاً له خطر على الاعماء من تفييل اليد مكتب يونس بذلك الى ابيه مأى ان يعهيهم وتردّدت المراسلة بينهم في ذلك وآخر الامر التزم النصرانيّ شرطه وانعفد الصلح على ذلك وعلى أن يدفعوا له الهدّية التي جرت عادتهم ان يدبعوها عند عفد الصلح وزيادةً عليها ولا يطالبوه بما غنمه منهم من الاموال والامتعة والمراكب ويطلق لهم ما عنده من اساراهم وكان فد اجتمع عنده منهم سبعماية اسير فلما ابرم العفد أفبل الفنصل من الفالة واستفر بتونس و وفعت الهديّة وانفضت البتنة وجرى الام على هذا الصلح الى يومنا هذا ودخل بيه جميع أمم النصرانية المصالحين بصارت فناصلهم يفبلون يد الملك ويخلعون نعالهم اذا ارادوا الدخول عليه وبفيت عادة مستمرّة الى هذا العهد .

وكان للاتراك يدان ، احداها تمهَّد التلول والابخاذ من بغاة البرابر والعربان • واخرى تدابع الكبر عن اهل الايمان • سمًّا انه تظاهم عليهم المشركون وبنو زيان . وذلك لمَّا استفَّر الامام ابو البتوحات الاسد الضرغام امير المومنين السيد خير الدين اوَّل ملوك الاتراك بالجزائر رغبة مِي جهاد الكامِرين . ورحمة ً للضعفاء من المسلمين • بعث اخاه عروجاً رئيس لمحروسة تلمسان باستولى عليها بعد ان فتل سبعاً من سلاطينها ونحو السبعين من اكابر بنى عبد الواد وما ينيب على الالب من كبايرها وافتحم البلاد وبعث اخاه اسحاف لفلعة بني راشد وكانت ميرة نصاري وهمان منها اذ هي اغني بلاد الله زرعاً وضرعاً مبى ذلك الوفت بحرسها وفطع عنهم تلك المنابع . احسن الله اليه مِي داني امره وشاسع . بانشأ ملوك بني زيان **بى مداخلة النصارى بالخدع ونصب الاشراك • تظـاهماً على** اجلاء ليوث بني ادم الاتراك . وواعدوهم ان يردُّوا اليهم

ميرة الطعام التي كانت تاتيهم من الفلعة . أن أعانوهم على كنس الاتراك من تلك البفعة . فخرجوا النصارى متالبين . سنة خمس وثلاثين من عاشر المبين . بحــاصروا اسحاف التركماني بالفلعة فصالحهم لما ضاف بهم الحصار على ان ينجو بنفسه ومن معه ويختى لبهم البفعة بتنقِّلوها بيه وغدروه بعد انبصاله وكشفوا فناغ التحيّل عليه ففاتل في حجلة من معه حتى استشهد الجميع . رحمهم الله وعاملهم بحسن الصنيع . وذكر الامام الصبّاغ مِي بستان الازهار ، ان اباه مات شهيداً مِي هذه الوفعة بين الاتراك والكَبَّار . ثم ثنوا عنان الحصار . لعروج رئيس تلمســان . بحاصروه بما لا طافة له به من عساكر المشركين وبني زيان . فخرج ناجياً بنفسه في جملة عسكر. وذلك يوم العيد من السنة المذكورة بنهضوا مي اثره • بفتلوه بجبل بني موسى واستاصلوا عسكره • ومحوا من المغرب الاوسط اثره • ومدّة ايالته على ما مِي تواريخ تلمسان تسعة اشهر وذكر في دوحة الناشر . في ذكر منكان في الفرن العاشر . ان عروجاً رئيس عاث بتلمسان لمّا ابتتحمها وثار به اهل تلمسان فاوفع بهم ثم خرج الى حبل بنى يزناسن فاشفق اهل تلمسان وخابوا من رجوعه بلجئوا الى الشيخ ابن ملُّوكة

. सम्बद्धाः **१५५५ (५५) वि**

وشكوه خومهم بانفيص الشيخ ثم ضرب الارض بيده وفال والله لا رجع ابداً محقق الله رجاءه اه باختصار وبني الامير خير الدين يدمع عن ساحتى البر والبحر عن المسلمين و ومن ذلك الوفت والنصارى اخزاهم الله تعمالي مجدون مي اخذ الثار من الاتراك و يجهدون مي نصب الحبايل والاشراك ويغزون الحزائر المرة بعد المرة من ظهر البحر و اذ لا طافة لهم بميادين البر و وكان غزوها اوّل مرة سنة خمس وعشرين من العاشر و مي ولاية عروج رئيس فبل لحوق اخيه خير العاشر و مي ولاية عروج رئيس فبل لحوق اخيه خير الحين بالحزائر و مي ثلاثماية وعشرين جبناً المفاتلة من سوادها خمسة عشر الها و منح الله الاتراك اكتابهم ولم يرجع الا نحو الالف منهم و

وغزوها ثانياً زمان الامام خير الدين بعد فتلهم اخُويه المذكورَيْن في عشرين الب مفاتل فنصر الله تمالى خير الدين فاسر منهم ثلاثة الاب وبضعاً وثلاثين وانسى الماضى الفابل ثم كبر ذلك في فلوب الطاغية اخزاه الله فنزاها ثالثاً بنعسه وحشد جميع اباليسه ورجسه وسنة ثمان واربعين وتسعماية في خسين سفينة وسبعماية المفاتلة منها سبعون الما فنصر الله خير الدين بريج عاتية كسرت اجهانهم و وخرجوا

للبرّ بغادرهم السيب كاعجاز نخل خاوية . بيحكى انه لم يرجع اللعين الله بي اثنى عشر غراباً . وناداهم ترجمان الفرءان وُدُوفُوا بَكُنُ نُزيدَكُمُ إِلَّا عَذَاباً .

وغزاها عُدَّق الله الانجليز في دولة رمضان دولاتلى داى المعروف بابي الاكباش صاحب حزم وراي في ثلاث وعشرين مركباً عظاماً فرموها بالونبة من ظهر البحر جهدهم وعادضهم اهل الجزائر من الابراج فعلّوا اخرهم وذلك سنة احدى وسبعين والف .

وغناها عدق الله البرانسيس اوّل سنة ثلاث وسبعين والب في تسعة وخمسين مركباً ما بين صغار وكبار في ولاية بابا حسن دولاتلي ورموها من ظهر البحر فهدموا ما ينيف على الماتي دار وهدموا بعض المساجد وفتل منهم الجزائريون كيرين عجل الله بروحهم الى النار ورموا في هذه الغزاة على مدينة شرشال و وافتنص اهل الجزائر منهم اذّاك سفينة فيها خسون من ذوي البغي والضلال ومن جملتها كاتبهم وفيها خاصة ماكلهم ومشربهم وفيرح المسلمون بذلك ورجعوا وهم بحد مهلول وفعل معلول و

وغزاها البرانسيس ايضاً اخزاه الله مبي ولاية بابا حسن

المذاكور سنة اربع وتسعين والب بي سبع وتسعين مركباً . واوفدوا من ظهر البحر لهباً . فبمي ثالث لياليهم وفعت رمية لهم بدار الدولاتلي المذكور ، وكانت بباب الجزيرة بضافت به مذاهب الامور . فراسلهم بالصلح من ساعته . ولم يُدخل احداً من اهل الجزائر في مشورته . فاتَّفِق معهم على ان يسرح لهم جميع اساراهم وكانوا خسماية وخمسين وعلى ان يعطيهم ما لزمهم بى تلك الغزاة وهو ثلاثماية ريال وخسون كبيرة الموازين . ورجع اعداء الله في هذه السفرة مسرورين وفد فيل انه كان مغتبطاً لاهـل الجزائر . جلداً غيوراً عـلى المنـــاكر . **بابلت هذه البلتة الشنعا ، وسعى بها لنبسه افبيح المسمى ببتك** به الاتراك لثلاث وعشرين يوماً من ذلك الصلح • وج.ل مكانه بأتَّماق اهل الحلُّ والعقد الحاج حسن رئيس وعمُّ بذلك البرح . وبعث الدولاتلي الثاني لطاغيتهم ان ابعث اسارى المسلمين . ان شئت تمام الصلح على ان لا شيء لك والَّا فِفْل هاتوا برهانكم ان كنتم صادفين . فجمع ذلك اللعين عزمه . وعَبِّي حَدَّه وحزمه . ثم غزا الحِزائر من سنته . في ازيد من عدده وعدَّته . فهدم من الجزائر نحو ثلاثماية دار . واستشهد **ويها نحو الاربمين الابرار . ثم رجع اللعين لبلاد. ولم يظهر بمراد. •**

ثم غزاها النصارى الاسبانيون سنة تسع وثمانين وماية والعب **ب**ى ولاية امير المومنين السيد مُحمّد بإشــا داي . رحمه الله تسالى واعاذه ببهضل السور والاي . في مراكب كثيرة . وجنود مستطيرة ، غطت سفيايهم ظهر البحر ، وفصرت العين عن حصر اعدادها من البّر . وخرجوا لجهة الحرّاش يوم السبت ، مستصرخين بالصليب والحبت ، عاشر جمادى الاولى من السنة المذكورة . استصحبوا في السفاين المزبورة . ما بيه كبايتهم من حزم الحطب . وشكاير الكَّتان للتترُّس من العطب ، واحدفوا على انبسهم بالاتراس ، ونصبوا من ورائها حسك الحروب حماية للخيل والناس . و لمَّا التحم الفتال . وكشب الفناع ساعد النَّظال . تفنُّع وجه الغزالة بالبارود . وهجرت اسياف المجاهدين الغمود • وامطر الرصاص بالنجيع الاحمر . وارسلت فواصب المدابع صواعفها على بني الاصبر . **مِكَانَ يُوماً يُجِعلُ الولدانُ شيباً . وخصيبِ الربيعِ جَديباً . غنّت** اطياره . فرفصت لها الكبود . ورعدت طبول منونه فصرعت الفدود على الخدود . بما انتصب النهار حتى كان الكبرة كامس الذاهب ، ولا مَّ رواحــه حتَّى عربوا ان برفهم خالب . بانهزمواكل كابر يركض اسطوله . ويستضيف عرض

311 (1911) 577年(探視機

البحر وطوله ، وتركوا جميع اثفالهم ، واسلحتهم واموالهم ، غنيمة للمسلمين ، وتركوا سبعة عشر مدفعاً من النحاس قيئاً للمومنين ، وذهبوا براس طمرة ولحجام ، لا يلوي اولهم على اخرهم في الانهزام ، هذا وعثر المسلمون على تدوينهم اخزاهم الله لهذه الوفعة ، فوجدوا ان جملة من مات منهم في هذه الهزيمة الشنعة ، اربعة عشر الباً ما بين هالك في الصب ، وعجروح مات بالبحر و مريض بالارجاب لحفه الحب ،

وحضر هذه الوقعة ، وابلي فيها بلا حسناً واحتسب عند الله صنعة ، اميرنا العزام الهمام ، الاسد الهاصر الضرغام ، ابو الهتوحات السيد محمّد باي ، حرسه الله من الاسواء في الممات والحمياى ، وكان وفتئذ خليفة عن باي الايالة الغربية ، لم يشتد ساعده ولا كانت له الجنود الفوية ، ومع ذلك ابدا في ذلك اليوم واعاد ، واظهر من الشجاعة ما يفصر عنه عنترة بن شداد ، وشرب من كؤوس حروبه فافع ، واحل من صفوفه اجلّ موقع ، فطارت البشائر بذكره ، وجالت موابق الالسن في طيب ثنائه ونشره ،

وغزاها النصارى الاسبانيون ايضاً سنة ثمان وتسمين وماية والهب وتجافوا عن البر المجزهم به وردعهم ما لافوه فبل

من مطر النجيع الاحمر بيه ، برموها بالبونية من ظهر البحر ، وهدموا ازيد من ماية دار من الجزائر ، وكان للمسلمين بعض الاساطيل ، باغنوا عنهم بعض الغنا ولاكن كما بي بعض الافاويل ، وامثال الزمان ، مرعى ولاكالسعدان ، وكانوا مدة افامتهم يطلبون الصلح برجعوا خائين ، نع ردهم السيد محد باشا بخبّ حنين ،

ثم غزوها ايضاً سنة تسع وتسعين وماية والب وكان اهل الجزائر فد استعدّوا لهم من صغار الاساطيل ما ينيب على الخسين . وشحنوها بالمدابع والبونبة وتخيّروا لها الرماة المتجلَّدين . ثم جاشوا في ميادين البحر كفرسان المسابفة . وذادوا على ظهر البعد الطوائب المنــافِفة . ووفهوا في نحورهم هنالك . وجرّعوهم من الحروب كؤوس المهالك . بلم يفدروا على مناهزة البّر · وصارت سهامهم تفع في البحر · ومجزت حينئذ حيلتهم . وانكسرت بذاك شوكتهم . ووجدوها امنع من بيض الانوف . فلم يطمعوا منها باحوف ، ثم جاءوا **بي السنة التي تلي هذه تحت يد الصغار . جانحين للسلم وبذلوا** *ب*يه نحو عشر ماية الب دينار ، ما بين نفد ومدابع وبارود · والتزموا عليه ادا. امور معروبة وعدد معدود .

Extrait du معالم d'Ibn Ennadji

BIOGRAPHIE DU JURISCONSULTE SAHNOUN

ابو سعید سحنون بن سعید ابن حبیب التنوخی

فال اسمه عبد السلام وغلب عليه لفبه سحنون فلت فال عياض سمعت بعض مشائخ اهل الحديث يذكر عن بعض شيوخ ابريفية انه ستّى شيخ شيوخنا باسم طائر حديد النظر لحدّته **بی المسائل واصله شامی من حمص وفدم ابو**ه سعید **بی جند** حمص فال محمّد ابنه فلت له يا ابت أنحن من فبيلة تنوخ بفال لي وما يحتاج الى ذلك فلم ازل به حتَّى فال لي نع وما يغنى عنك ذلك من الله شيئًا أن لم تتفه فال سمع بابريفية من على بن زياد والعبَّاس بن اشرس وغيرهم ثم رحل الى المشرف سنة ثمان وثمانين وماية فسمع بمصر من ابن الفاسم وابن وهب واشهب وغيرهم وسمع بالمدينة من ابن المــاجشون ومطرّب وغيرهم وسمع بالشام من الوليد بن مسلم وايُّوب بن سويد وسمع بمكَّة من عبد الرحمن بن المهدي وغيره وحبَّج مع ابن الفاسم وابن

وهب واشهب مبي مرّة وأحدة وكان زميل ابن وهب راحلته ثم فدم الى الفيروان سنة احدى وتسمين وماية فاظهر علم اهل المدينة بالمفرب وكان اوّل من اظهره .

فلت وما ذكر من فوله رحل الى المشرف سنة تمان وثمانين وماية هو نَفُل ابي العرب وابن حارث وفال ابنه خرج الى مصر آول سنة ثمان وسبعين وماية بي حياة مالك ومات مالك وسحنون ابن ثمانية عشر عاماً او تسعة عشر وكانت رحلته الى على بن زياد بتونس وفت رحلة ابن بكير الى مالك فال سحنون كنت عند ابن الفاسم وحبوابات مالك ترد عليه بفيل لي ما يمنعك منه فال فلَّة الدراهم وفال مرَّةُ اخرى الحاني الله الى البفر بلولاء لادركت مالكاً فال عياض بان صح هذا بله رحلتان وان لا فما فاله ابنه اصحّ فانه سمع تمن مات فبل عَمَانَ وَتُمَّــانَيْنَ مِن المدنِّينِ كَابِنَ نَافِعِ تُوقِّي سَنَّةً سَتَّ وَمَايِتَيْنَ فلتُ وما ذَكر من انه اوّل من اظهر علم اهل المدينة لا يفام بيه نظر لسبفيّة علىّ بن زياد بذلك والبهلول ابن راشد وغيرها كَمَا يُذَكِّر بعدُ فال ولمَّا ارتحل لعليَّ المذكور كتب البهلول ابن رأشد لعليّ بن زياد ان سخنون بن سغيد تمن يطلب العلم لله عَنَّ وجلَّ فِكان علىَّ يُسْبِر الى منزل سُحنون حيث كان نازلاً

فيُسْمعه فيه ويفول ان اخى البهلول كتب الي فيه انه آنما يطلب العلم كله عن وجل فلت وذكر سعنون له مسائل اختاب فيها هو والبهلول وبسطها له ففال له الضواب منك وأكتب له يذلك عنى .

، ذكر ثناء العلماء عليه،

فال كان سحنون فد اجتمعت فيه خصال فلّ ما اجتمعت **ب**ى غيره منها العِفه البارع والورع الصادف والصرامة بمي الحقّ والزهد مِي الدنيا والتَحَشَّن مِي الملبِس والمطع والسماحة ولا يفبل من احد شيئاً سلطاناً كان او غيره ولا يهاب سلطاناً مي حَقَّ يَفُولُهُ سَالِمُ الصَّدَرُ للمُومَنينَ شَدَيْداً عَلَى اهلُ البَّدْعِ التَّشْرِتُ إمامتها واجمع اهل عصره على تفدّمه وبضله فلت ما ذكره من فوله كان سحنون الى فوله وغيره هو فول محمَّد بن تميم مي كتابه وفال ابو بكر المالكي وكان مع هذا رفيق الفلب غزير الدمعة ظاهر الخشوع متواضعاً فليل التصنّع كريم الاخلاق حسن الادب وذكر ما تَقدُّم من كونه لا يَهاب سلطاناً إلى اخر ما ذكر وسئل اشهب من فُدّم اليكم من المغرب فال سحون فيل له مَأْسَدُ فال سحنون والله أَفِفه منه بتسعة وتسعين مرَّة

Digitized by Google

وفال اشهب ما فدّم الينا من المغرب مثله وفال ابن الفاسم لابن راشد فُل لصاحبك يعنى سحنوناً يفعد بالعلم أَوْلَى به من الجبهاد وآكثر ثواباً ويعطى هذه الخيل التى فدم بها لمن هو مثل حاله بما فدم الينا من ابريفية مثل سحنون وابن غانم . وفال حمديس رايت أبا مصعب بالمدينة وغيره وبمصر اصحاب ابن الفاسم وبمكَّة علماء وعملاء من اهل بغداد والله ما رايت ويهم مثل سحنون ولا رايت مثله بعده وفال عمر بن زياد اوّل ما تعلَّمتُ مسائل الصلاة من سحنون بان فلتُ ان سحنوناً افِفه من اصحاب مالك كلَّمهم أني صادف وفال يونس بن عبد الاعلى هو سيَّد اهل المغرب بفال له حمديس الفطَّان أو لم يكن سَّيد اهل المشرق والمغرب فال فدكان رجلاً نبيلاً خيراً باضلاً من شانه وشانه ما ثنّى عليه بخير وفال ابن وضاح كان سحنون يروي تسعة وعشرين سماعاً وما رايت مِي العِفه مثل سحنون مِي المشرف وفال محمّد بن حارث كانت امِريفية فبل رحلة سحنون فد عمرت بمذهب مالك لانه رحل منها أكثر من ثلاثين رجلاً كلمهم لغي مالك بن انس وانكانت البتيا والبفه مي الفِليل منهم كما ان ذلك مِي علماء سائر البلاد ثم فدم سحنون بذلك المذهب وجمع مع ذلك ببضل الدين والعفل والورع

والعباب والانفباض فبارك الله فيه للمسلمين فمالت اليه الوجوء واحبّته الفلوب وصار زمانه مبتدا وفد محا ما فبله .

فكان سراج الفيروان وابنه آكثرهم تاليها وابن عبدوس *وفهها وابن غانم عافلها وجبلة بن حمود زاهدها وحمديس* اصلهم مبى السُنَّة واغيرهم للبدعة وسعيد بن الحدَّاد لسانها وبصيحهــا وابن مسكين ارواهم للكتب والحديث واشدّهم وفاراً ونصاوناً كلّ هذه الصبات مفصورة على وفتهم فال محمّد بن سحنون لمّا عزمتُ على الحجّ فال لي ابي يا بنيّ الك تفدم على طرابلس وفهها رجال مدنيُّون ومصريُّون وعـلى مَكَّة والمدينة وآجهد جهدك وان فدمت علىّ بلفظة خرجت من دماغ مالك بن انس ليس عند شيخك اصلها باعلم ان شيخك كان مفرطاً وفال سالم بن سالم في مجالسه دخلت مصر ورايت وبها العلماء متوافرين والمدينة ومكَّة وبها ثلاثة عشر محراباً وما رايت ويهم مثل سحنون وابنه بعده وفال عيسي بن مسكين سحنون راهب هذه الامّة ولم يكن بين مالك وسحنون افِفُهُ مِن سَحَنُونَ وَفَالَ الفَّابِسِي يَشْبُقُ عَلَى مُخَالِمِةُ مَالُكُ وسحنون ولا افدر على مخالبتهما واهاب ذلك هيبة عظيمة وفال ابو سعید بن الحدّاد سالت المتكلّمین مِما رایت مِیها اصحّ

غريزة من سحنون وكان وفوراً مهاباً وفال بعضهم دخلت على الملوك وكلمتهم فيما رايت أهيب في فلبي من سحنون وفال عبد الرحمن الزاهد لمّا خرج اسد الى العراف وشاورته فيمن افصد بعده اسمع منه فال لي عليك بهذا الشيخ فيما اعرب احداً يشبهه وفال غيره كان كلامه لله وصمته لله اذا اعجبه الكلام صمت واذا اعجبه الصمت تكلّم.

، ذكر ولايته الفضاء وسيرته بيه،

فال راوده الامير ابو العبّاس احمد بن الاغلب حولاً كاملاً على ان يولّيه الفضاء بابي عليه بمزم عليه بالايمان التي لا يخرج منها بلمّا رأى ذلك سحنون اشترط على الامير شروطاً كثيرة واعطاه كلّ ما سال واطلق يده بي كلّ ما دعاه اليه حتى فال له اني ابدا باهل بيتك وفرابتك واعوانك بان فبلكم ظلمات للناس منذ زمان طويل بفال له الامير نع لا تبتدى الله بهم واجر الحقّ على مبرق راسى بتولّى الفضاء بهذه الشروط والمّا راى انه ايس احد يستحقّ هذا الامر وانه لا يسعه الله الفبول بتولّى الفضاء بي رمضان سنة ارع وثلاثين ومايتين فافام فاضياً سنّة اعوام ولم ياخذ على ذلك اجراً فلت وكان فافام فاضياً سنّة اعوام ولم ياخذ على ذلك اجراً فلت وكان

سنّه يوم نفديمه اربعاً وسبعين سنة ولم يزل فاضياً الى ان مات فال ابو العرب لمّا سمع بعزل ابن ابي الحبواد فال اللهم ولّ على هذه الاّمة خيرها فكان هو الذي ولّى بعده وذكر عربب الكاتب في تاريخه ان سحنوناً من يوماً بابن ابي الحبواد فرأى منه ظلماً فقال اللهم لا يُمتنى حتى أراه بين يدي فاض عدل يحكم فيه بالعدل فعزل وولّى سحنون .

ولمَّا اراد محمَّد بن الاغلب ان يولَّى سحنونا جمع البفهاء للمشورة فاشار سحنون بسلمان بن عمران واشار سلمان بسحنون واشار غيرهم بسلمان بادخلوا برادأ بفالواكفولهم الاوُّل وذلك ان أكثر البفهاء اذَّاك على راى الكوميّين وكان سلمان یری برایهم وفال سلمان ما ظننت آنه یشاورنی می سحنون فبجحت فرايت اهل مصر يتمنّون ان يكون بين اظهرهم وما يستحقّ احد الفظء وسحنون حيّ وفال سلمان بن سالم لما فُدّم سحنون سار حتى دخل على ابنته خديجة وكانت من خيار الناس بفال لها اليوم ذُبح ابوك بغير سكّين بعلم الناس انه فبل الفضاء اذ كان كئيب الوجه مَا يَحْرَّى احد على كلامه لهيبته وجاءه عون بن يوسب بفال له نهنيك او نعزيك ثم سكت مِفال بلغني انه من اتاه بغير مسالة اعين عليه ومن اتاه

عن مسالة لم يُعن عليه وكتب اليه عبد الرحيم بن عبد ربّه الربعي الزاهد أمّا بعد وانك كنت تنظر للناس في مصالح آخرتهم فصرت تنظر في مصالح دنياهم فايّ الحالتين افضل والسلام .

بكتب اليه سحنون المّا بعد بان كتابك جاءني وبهمت ما ذكرت واني اجيبك لا حول ولا نوّة الّا بالله العلىّ العظيم عليه توكلّت واليه انيب والمّا ما ذكرت من أني كنت انظر للناس مى مصالح اخرتهم مصرت انظر دنياهم ماعلم انه لا تصلح للناس بى مصالح اخرتهم مصرت انظر دنياهم العلم الله تصلح للناس اخرتهم حتّى تصلح لهم دنياهم آخُذ لضعيفهم من فويّهم ومن ظالمهم لمظلومهم وانا لم ازل مبتلي ينفذ فولي هذا اربعين سنةً <u> </u> في الهتيا ُ الله عند اربعين عاماً فاض لان فول المهتى يمضى في شعار المسلمين وابشارهم ومع هذا باني فد ابتليت ُفقدمت حبراً بالزمُ نهسك بالدعاء لي والسلام وكان الفاضي لا يحكم في الحسبة وأنما فدّم عليها أمناء واوّل من نظر بيها هو اذكات فبلُ للأمراء دون الفضاة وهواوّل من قِرّف اهل البدع من الحِامع وكانوا فيه حلفاً من الصُهريَّة والاباضيَّة والمعتزلة وادَّب جماعة منهم لمخالفتهم امر. واطابهم وامرهم ان لا يجلسوا بي حلفة وهو اوّل من جعل في الحامع إماماً يصلَّى بالناس اذكان للامراء واوَّل

من جعل الودائع عند الامناء وكانت فبلُ بي بيوت الفظة وكان يجلس بي بيت بي الجامع بناه لنبسه اذ راى كثرة الناس وكثرة كلامهم فكان لا يحضر عنده غير الخصمين ومن يشهد بينهما وكانت فظة المالكية يحكمون فيها بعده واذا ولّى عمافي هدمها واذا ولي مدني بناها .

وامّا ما جرى له مع ابن ابي الجواد وضربه له حتّى مات *فقد ذكرته مي كتاب المديان ف*ما وضعته على تهذيب البراذعيّ **بانظّره هناك وان كان هذا الموضع امسّ به وحكى ابن اللبّاد انّ** رجلاً حلب بالطلاق وهو يختصم مع صاحبه مي حائط بينهما وامر سحنون بضربه مي فهاه وعبّر عن هذا شيخنا ابو مهدي عيسى بن احمد الغبريتي بانّ سحنوناً هُو اوّل من ضرب مي الفَّهَا بَافِرَيْفَيَةُ وَلَيْسُ مِي هَذَا الْكَتَابِ مَا يُدَّلُ عَلَيْهُ فَالَ وَحَكَى عن سعيد بن محمّد بن الحدّاد انه فال كنت يوماً عند سحنون اذ جاء، غلام الامير محمَّد بن الاغلب بسلَّم على سحنون وفال له يفول اك الامير اردد النسوة على حاتم بانهنّ اماء له فال سحنون بانكنّ اما≢ بمثل حاتم لا يؤمن على البروج **ب**انصرِف الغلام راجعاً ثم افبل بوجه غير الذي افبل به اوّلاً فِفَالَ لَسَحَنُونَ يَفُولُ لِكَ الْأَمِيرُ انْكُ تَعَدِّيتُ عَلَيْهِ ارددهنَّ عَلَيْهِ

كا امرتك بفال له سحنون فُل له انت الذي تمدّيت والله لا رددتهن عليه حتى يمرف بين راسى وجسدي بانصرب الخادم وافيل محمّد بن سحنون على ابيه بفال له لا تبعل يا سيدي اكتب اليه والطب بدعا بدواة وفرطاس وكان جالساً بالارض وابنه محمّد مشرب على مفعده بكان سحنون يكتب ويفول لابيه دون هذا دون هذا وابنه محمّد ينظر ما يكتب ويفول لابيه دون هذا دون هذا لامر الى فصر حمص .

واخذه الامير وضرب به وفال والله لا ادري أهذا علينا ام نحن عليه واسود وجهه وكان له جمال وركب دابته وانصر و لعسكره راجعا الى الفصر الفديم وافام من ذلك الوفت الى وفت العصر لم يدخل عليه احداً ثم اذن بعد ذلك لاصحابه ووزرائه بالدخول وفال لهم اني لأظن هذا الرجل يريد بنا خيراً ونحن لا ندري ارسلوا اليه يرسل محتسبه ويكتب له سجلات الى افصى عملى لياخذوا من وجدوه من الحرائر وارسل سحنون اصحابه ياخذون السجلات وحرجوا وردوا من وجدوا فلت اصل الفصة ان سحنونا رحمه الله تعالى كان جالساً على باب داره اذ مر به حاتم ومعه سلى من سلى تونس وفال سحنون لاصحابه فوموا

Digitized by Google

وانوا بهم وذهبوا حتى خلصوهم من حاتم وهرب حاتم على برذونه وخرف ثيابه ودخل على الامير فشكا اليه فارسل اليه كا نفدم وفال للرسول فل للامير جعل الله حاتماً شفيعك يوم الفيامة وأَفْسَمَ عليه ليبلغن له ذلك ثم فال سحنون هذا الاسود يعنى حاتماً يمضى هكذا فامر بسجنه وطرحت عمامته في عنفه وحمل الى الحبس فلحفه معتب وفال يا حاتم لا تلفين الشر بين الامير والفاضى واعطاه معتب من عنده تسعة دنانير فيخلا حاتماً على السبيل واخبر معتب سحنوناً بذلك فامر باطلاف حاتم من السجن و

فال وروى ابو العرب عن يحيى بن عمر فال اتى زوكاى بن ذريخ من بعض الحروب التى كانت بابريفية بعدة حرائر وأخبر سحنون ان زوكاى ادخل سبع عشرة من سبى الجزيرة من شبات عربيات بارسل سحنون الى جميع النواحى والافطار باجتمع اليه الب رجل بفال تخيروا لى من احداثكم ما يتى شاب اريدهم لأمم ياجريي الله باختاروا ما اممهم بلما صار العشاء اممهم بفال امضوا الى دار زوكاى بن زريخ بنولوا الفاضى يفرا عليك السلام ويفول لك اخرج الى البرشيات اللواتي سبيت من الجزيرة ولا تجعلوا له سبيلاً الى

Digitized by Google

غلق الباب بانه ان اغلقه لبس سلاحه ولا آمن من ان تهرف الدماء باشغلوه حتى يلج الدار ويتفدّم من مشائخكم مثل السبعة ينادون اين المسيات ليخرجن بامر الفاضى باذا خرجن من عنده اخرهن تركتم زوكاى وسبيله بلمّا خرج لهم زوكاى فال لهم خُدَمى اخذتُهن بسيمي بفيضوا عليه ودخل الشهود واخرجوا المسيات وتركوا زوكاى وادخلوا النساء دار سحنون بركب زوكاى الى الفصر بوابق الابواب فد غلفت ببات على الميدان بلمّا اصبح استاذن على ابي العبّاس الامير وشق ثيابه بفال ما لك ويلك باخره.

وارسل الى سحنون اصرف اليه خدمه اللواتي اخذت وفال سحنون للرسول ابلغ الامير بالله الذي لا اله الآهو لا خرجهن من داري حتى يعزلنى ويعلم الله اني لا نظر لي ولا فظاء على رحُلُين ثم نادى ابنه محمداً واخرج اليه سجله وحمله مع الهتى وفال له جعل الله زوكاي شهيعك عنده يوم الفيامة وانصرف الهتى الى الامير واعلمه بيين سحنون وذكر له ان ابنه محمداً بالباب بالسجل وفال فد استحلمت ان اؤدى اليك ما اجل الامير عنه فال فل ولا حرج فال يفول لك جعل الله زوكاي شهيعك عنده يوم الفيامة ونكس الامير راسه وفال

يدخل الينا محمَّد ولد الفاضى ففال ما يفول الشيخ والدك فال يطلب الله في أن يعبيه الامير من الفضاء وهذا سجله بعث به لتولَّى امر المسلمين من تراه بفال الامير افرا على الشيخ السلام وفل له جزاك الله عن نبسك عنَّا وعن المسلمين خيرًا **فِفَدُ احْسَنَتُ اوَّلَا وَاخْرَأُ وَفَمْتُ بِمَا يُجِبُ عَلَيْكُ آمْضُ عَلَى احْسَنَ** نظرك ان شاء الله فانصرف محمّد الى ابيه فشكر الله على ما وَقِفه واجتمع اليه وجوء اهل الفيروان بشكروا له سعيه بفال لهم سحنون تفدّموا الى باب الامير باشكرو. بادخلهم ابو العبَّاس ووفع ذلك بالموافِفة وروي ان مُحمَّد بن سحنون وفِّب على منبر ابيه وفال اشهد على صاحب هذا المنبر ابي سمعته يفول انه لتخبُّ علينا مؤنة من لا يصل الى ضرَّنا حتَّى يفضي الله فينا .

، ذكر محنته رحمه الله تعالى،

فال غير واحد من العلماء بالاثر كان سحنون فد حضر جنازة وهب وكان اخاه من الرضاعة بتفدّم ابن ابي الجواد الذي كان فاضياً فبله وكان يذهب الى رأي الكوميين ويفول بالمخلوف بصلّى عليها مرجع سحنون ولم يصلّ خلمه مبلغ ذاك

الامير زيادة الله فامر ان يوجّه الى عامل الفيروان بضرب سحنون خمسماية سوط وبحلق راسه ولحيته فبلغ ذاك وزيره علىّ بن حميد وامر الوزير ان يُتوقُّف وتلطُّف حتَّى دخل على الامير وفت الفائلة وفد نام بفال له ما شيء بلغني مي كذا فال نع فال لا تُعِمل فِانَّ الغيرِ أَنَّمَا هلك بضربه لبهلول بن راشد *فِفَال وَهَذَا مَثُل بَهُلُول فَال نَعْ وَفَد حَبِس اليَّدِين شَفَاعَة عَلَى* الامير بشكره ولم ينفذ امره وبينما سحنون يفرئ الناس اذ اتاه الخبر بما اراح الله منه وفیل له لو ذهبتَ الی علیّ بن حمید بشكرتُه فال لا ابعل فيل له لو وحّبرَتُ ابنك لذلك بابى فال ولاكني احمد الله الذي حرك ابن حميد لهذا فِهُو أُولَى بالشكر وافبل على اسماعه بفال له فوم من اصحابه لهذا والله كتب اسمك بالحبر على الرفوف .

فال ابن وضاح كنت عند سحنون بجاء انسان بسار بسيء بتغيّر لونه ثم جاء اخر بسار وبرجعت اليه نبسه ثم فال لم البغ انا مبلغ من يضرب أنما يضرب مثل مالك وابن المسيب ولمّا وُلّى احمد بن الاغلب الامارة واخذ الناس بالمحنة بالفرءان وخطب بالفيروان توجّه سحنون الى عبد الرحيم الزاهد بفصر زياد باراً بكان عنده بوجّه من طُلبه الى هنالك رجلاً يفال

له ابن السلطان كان مبغضاً لسحنون بغضاً عظيماً اختاره لذلك مي خيل وجّهها معه بلمّا وصل الى سحنون فال ابن السلطان وجهني اليك الامير وفصدني لبغضي فبك لأبلغ منك وفد حالت نیّتی عن ذلك وان ابذل دمی دون دمك باذهب حیث شت من البلاد او أفم فانا معك بشكره سحنون وفال ما كنت اعرضك لهذا بل أذهب معك بخرج وشيَّعه اصحابه بفال عبد الرحيم للرسول فـل للامير اوحشتُنا من صاحبنا واخينا في هذا الشهر العظيم وكان شهر رمضان سلك الله ما انت فيه واوحشك وفي رواية عارضتنى في ضيفي لاعرضنَّاك على ربُّ العــالمين فِلمَّا وصل الامير حجع اليه فوَّاده وفاضيه ابن اني الحبواد وغيره وسأله عن الفرءان بفال سحنون امَّا شيُّ ابتدئه من نفسي فلا ولاكني سمعت من تعلّمت منه واخذت عنه كَلَّهُم يَفُولُونَ الْفَرْءَانَ كَلَامُ اللَّهُ غَيْرٌ مُخْلُونَ فِفَالَ ابْنُ ابْيِ الْحُوادُ کبر آفته ودمه می عنفی .

فِفَال غَيْرِه مِثْلُه مَّمْن يَرَى بِرَايِهِ وَفَالَ بِمَضْهُم يَفَطَعُ ارْبَاعاً ويجعل كل رُبع بموضع من المدينة ويفال هذا جزاء من لم يفل بكذا فِفَال الامير لداوود بن حمزة ما تفول انت فال فتله بالسيب راحة ويفال فائلُ هذا على بن حميد ومحمّد بن احمد

Digitized by Google

الحضرميّ ورجال السّنة من اصحاب السلطان ولاكن الحياة تاخذ عليه الضمناء وينادى عليه بسماط الفيروان لا يبتى ولا يُسمع احداً ويلزم داره فبمعل ذلك واخذ عليه عشرة حملاء ويفال ان ابن ابي الجواد هو الذي امر باخذ الحملاء عليه فال سهل مِدخلت عليه ومعي دراهم اشتري بها نياتي من الحرس ان اخذوني بعاباني الله بفلت البدعة باشية واهلما اعزاء بفال اما علمت ان الله اذا اراد فطع بدعة اظهرها ومــاكان الآ زمناً فليلاً ومات الامير هذا نفل الاكثر وقال المازري مي شرح الجوزفي لمّا انصرب الحاجب لسحنون ومشوا به وصار بينه وبين الفيروان فدر الميل واذا بصوت كصوت الغرانيق هُول الحيل انه يخبركم انه فد مات الامير فال سحنون بدخلت محمد الله سالماً.

وكان رحمه الله تعالى يفول اجرأ الناس على البتيا افلّهم علماً يكون عند الرجل باب واحد من العلم بيظن ان العلم كلّه بيه وكان يفول اني لأُسأل عن المسالة باعرب بي اي كتاب وورفة وصبح وسطر ما يمنعنى عن الجواب بيها الآكراهة الجرءة على البتيا وكان يفول سرعة الجواب بالصواب اشد بتنة من بتنة المال وكان يفول ما افدح العالم يؤتى الى

مجلسه بلا يوجد بيه بيسال عنه بيفال هو عند الامير هو عند الوزير هو عند الفاضى بان هذا وشبيه شر من علما، بنى اسرائل بلغنى انهم كانوا يحدثونهم من الرخص ما يحبون تما ليس عليه العمل وبيه النجاة لهم كراهة ان يستفلوهم ولعمري لو بعلوا ذلك لنجوا ووجب اجرهم على الله عن وجل بوالله لفد ابتليت بهذا الفضاء وبهم بوالله ما اكلت لهم لفمة ولا شربت لهم شربة ولا لبست لهم ثوباً ولا ركبت لهم دابة ولا اخذت لهم صلة وانى لأدخل عليهم باكلهم بالتشديد وبما عليه العمل وبيه النجاة ثم اخرج عنهم واحاسب نبسى باخذ على الدرك مع ما الفاهم به من الشدة والغلظة وكثرة مخالبتى لهم ووعظى لهم بلوددت اني انحو تما دخلت بيه كهاباً .

وارسل اسد بن البرات وهو فاض الى سحنون وعون بن يوسب وابن رشيد وموسى الصمادحيّ بسالهم عن مسالة من الاحكام باجاب بيها عون وابن رشيد وسكت سحنون بلمّا خرجوا عذلاء بي الجواب بفال لهما منعنى آنكما بادرتما بالجواب باخطاتما بكرهت ان اخالهكما بندخل عليه اخواناً ونخرج اعداة وبيّن لهما صواب خطاها بجزيا خيراً واعتربا ورجعا الى اسد باخبراء برجوعهما فال الفاضى عياض رحمه

Digitized by Google

isti i 🔏

الله تمالى لعلّ سحنون عوّل على ما عرب من بعثلهما من انه اذا بيّن لهما وجه خطاها رجِما بيعلما اسداً برجوعهما كما مِملا وان الحكم لا يمسّا مِواته رالّا مِهو مِي مِضله وورعه لا يسكت مي مثل هذا وروي عنه عيسي بن ايُّوب انه فال اذا تردّد الرجل على الفاضى ثلاث مرّات بلا حاجة بلا تجوز شهادته فال ابن حارث سمعتهم يفولون كان سحنون بن سعيد عالم دخل المغرب كانَّ اصحابه معابيح مِي كلُّ بلدة عُدُّ له نحو سبعماية رجل ظهروا بصعبته وانتبعوا بمجالسته وفال محمد بن احمد بن تميم الذين يحضرون مجلس سحنون من العبَّاد اكثر من الذين يحضرونه من طلبة العلم كانوا ياتونه من افطار الارض . وكان رحمه الله تعالى كثيراً ما يجري كلامه على غائب وجئ اليه ليصلَّى على مفتول بفال لم تحضرني نيَّة واتى اخرون **ب**فالوا بلان اصلحك الله فَتل وطرح مِي بئر وفد اخرجنا. بصَّل عليه بفال ومن فتله فالوا هذا المفتول الذي سئلت فبُلُّ الصلاة عليه بصلَّى عليه ولم يصلُّ على فاتله كانَّه براسة منه واعطى مرّة صرّة بها دراهم لرجل وفال اخرج باوّل رجل تلفاه باعطه ايّاها بوجد رجلاً وعليه ثوب ابيض وهو يحمل تحته شيئاً فال بناولته ذلك بلمّا حبّسها رمى بذلك الشئ

الذي تحته واذا هو ميتة وفال هذه كانت حلالاً بالان حرمت علينا وهذه براسة من سحنون وخرج يوماً على اصحابه مغضباً على وجهه كآبة اذ جاء رجل بدوي وبي رواية غلام له بساره بشئ بضحك سحنون وامر بالفراءة وفال لاصحابه انا اصبنا بي العام ثمرة كثيرة وزرعاً كثيراً ولم أُصب بمصية بخبت ان أكون سفطت من عين الله عز وجل وان هذا جاء بي باخبرني ان أبره جمالي مات بسررت بذلك وعربت ان الله عز وجل ذكرني ويخلب ما ذهب وبي رواية اخرى ان هذا اخبرني بموت زوجي وخادمي وهلاك الربح ماية وخسين شجرة .

وكان يفول ترك دانق تما حرم الله عن وجل ابضل من سبعين العب حجة يتبعها العب عمرة مبرورة متفبلة وابضل من سبعين العب برس مي سبيل بزادها وسلاحها ومن سبعين العب بدنة يهديها الى بيت الله العتيق وابضل من عتق سبعين العب رفية مومنة من ولد اسماعيل مبلغ كلامه لعبد الحيار بن خالد بفال نم وابضل من مل الارض الى عنان السماء ذهبا وبضة كسبت وانبفت مي سبيل الله لا يراد بها الا وجه الله عن وجل وكان شيخنا رحمه الله تعالى اذا نفل هذا الكلام

يعبر عنه بفوله ردّ دانق مظلمة واجب وما ذكر انمّا هو تطوّع والاصل ان التطوّع وان كثر لا يفوم مفام البرض وان فلّ كثر لمّا سالته مِي حال صغري عن وجهه فال محمّد بن عبد الله الرعني لمّا سرت الى الغزو الى صفافس مع سحنون مِت لنا مطمورة شعيراً لعلب دواّبنا مِما كنّا ناخذ منه اللا بكيل سماحة منه مي ذات الله عنّ وجلّ .

فال الجزري بينما أنا مع سحنون أذ أناه رجل فسأله عن مسالتين او ثلاثة ثم فال ما اليوم وما غداً وما بعد غد بفال له سحنون مجيباً اليوم عمل وغداً حساب وبعد غد ّجزا. ولمَّا وَلَّى تَبْعَتُهُ حَتَّى دخل المفبرة خَفِت فِواتُهُ فِفْلُتُ بَاللَّهُ فَفِ إِ **ب**فال ما ترید انا رجل من الحان کنت اغشی مجلس ای سعید اساله عُن مسائل ففد احرفتني المسائل ثم غاب عنَّى فبحضرني الخروج الى الحبِّ ببينًا انا مِي الطوابِ اذ جذبت من ورائي بثوبي بالتبتُّ باذا انا بالحبِّيُّ يسلُّم علىُّ واخبرني بخبر من خلَّبت ثم فال اني رايت الطلبة يختلبون الى شيخ بمضيت اليه بلمّا اشربنا على لجماعة جذبنى الحبّيّ بثوبي وفد تغيّر لونه وفال لي هذا ابایس لو رآنی لفتانی ففلت له ما العمل فال ارجع فالطمه للراس وفل له يا لعين يا ملعون ايّ شئ أتى بك هاهنا فِهملت

واضمحل حتى صار مثل الدخان واخبرت الطلبة بالفصّة ومحبوا وخرّفوا ماكتبوا .

، ذكر وباته رحمه الله تعالى وما يتعلَّق بها،

فال ولد سنة ستين وماية وتوقبي مي رجب من سنة اربعين ومايتين فلت فال ابو على يوم الاحد فبل نصب النهار لست خلون منه وفال غيره لسبع خلون ودبن من يومه ووجّه اليه • محمَّد بن الاغلب بكفن وحنوط فاحتال ابنه محمَّد حتَّى كفن **ب**ى غيره وتصدَّف بذلك فال وصلَّى عليه الامير محمَّد المذكور **ب**ى مصلّى باب نابع فلت ولمّا بلغ عمره ثمانين سنة عمل طعاماً ونادي عليه يعض الخاصّة بسئل عن سببه بفال فال رسول الله صَلَّم من بلغ عمره ثمانين سنة كتبت حسناته ولم يكتب سيئاته **بعملته شكراً لله تعالى واستعبى رجال ابن الاغلب من الصلاة** عليه وفالوا فد علمت ما بيننا وبينه وانه يكفرنا ونكبره لان آكثرهم كانوا معتزلة وآتما خرجنا طاعة كك بان صلينا عليه راى الناس انا رضيت حاله باعباهم وتفدّم بصلّى بى عبده وعامَّة اهل السنَّة وحماعة المسلمين وفال له رجل يا أبا سعيد الناس يفولون انك دعوتُ الله عزّ وجلّ ان لا يبلُّغك سنة

اربعين ومايتين بفال ما بعلت ولاكن الناس يفولون وما ارى احلى بيها فال ابو بكر المالكيّ لمّا مات سحنون رجبت الفيروان لموته وحزن له الناس بفال ابو الربيع سليمان بن سالم لفد رايت يوم مات سحنون مشائخ من اهل الاندلس يبكون ويضربون خدودهم كالنساء ويفولون يا ابا سعيد ليتنا تزوّدنا منك نظرة نرجع بها الى بلدنا .

فال ابو الاحوص المتعبُّد رايت سحنوناً مِي المنام وفد تهيَّأ للخروج الى المصلَّى مع ابنه محمَّد باتيته بثوب ابيض بفال اما علمت اني لا افبل الهديّة بفلت ليس بهديّة ولاكن هذا رسول الله صلَّمَ امرني ان ادبعه اليك بفال واين رسول الله صلَّمَ **بفلت هاهنا جالس بما افام سحنون الّا فليلاً حتّى مات وراى** بعض المتعبَّدين فائلاً يفول من اراد أن يشرب من ما. الحياة **ب**ليسمع من سحنون وفال ابن ابي سلمان رايت مي شان سحنون فبل موته رؤيا بفصصها على معبّر يفال له ابن عياض فال هذا رجل يموت من اهل السنّة وفال بعضهم رايت في منامى كانّ بابأ يبتح مي السماء ونودي سحنون بصعد وفال سحنون رايت النبيّ صَلَّم مَفْبُوراً والنَّاسُ على فبره يجعلون التراب فارسل للمعبّر وفال للرسول لا تعلمه بي بلمّا ذكر له الرؤيا فال تعلمني من يكون صاحبها بابى عليه ثم فال أيكون سحنون فال اجعله سحنوناً بفال فل له هم يدبنون سنة النبى صلّم وانت تحيبها وبعضهم اتما ذكر ذلك عن رجل راى ذلك بي منامه وسال الممتر عن سحنون وفال له فل له الى اخر ما ذكر وفال عبد الله بن الحشّاب الاندلسي وكان ثغة رايت بي المنام النبي صلّم يمشي بي طريق وابو بكر خلهه وعمر خاهم ابي بكر ومالك خلب عمر وسحنون خلب مالك فال ابن وضاح بذكرت لسحنون بسر بذلك فال وفيره بباب ناجع معروب مشهور فلت ومخائل سحنون اكثر من الذي ذكرنا ونسال الله العظيم ان ينجني باعتفادي به وتحبّى به ونسأل الله ان يحسرني بي زمرته .

Extrait du ms. nº 2858 (Supplément arabe) de la Bibliothèque nationale (Traité d'agriculture).

فصل فى غرس الكرم الصحراوي[.]

وهو الذي لا يسني وجه العمل بيه ان ينتخب الفضيب ويخيّر وهو الفضيب الذي يخرج مِي البالي ويكون مِيه العنب ويكون اخذه وفت الزبر الا ان يتاخّر الزبر لامر بيوخذ الفضيب وفت الحاجة اليه وينبغي ان يكون غرسه باثر فطعه لا يوخّر عن ذلك ساعة ان تمكّن ذلك وهو الفضيب الذي يفوم في اليالي وهذا الذي اردناه هو فضيب معقّد لا يشبه غيره من الفضبان بان لم تكن له نهضة مي الطول وكان غيره اطول منه بانه لا يلحق بهذا الفصيب الموصوب في الجودة ومن الناس من يفصد الى الفضيب الباهية الطويلة دون هذا الفضيب وذلك لفلة معربتهم لان الفضان مي اصل الثمرة تختلط بعضها مع بعض وتزدحم مى الضرب لكثرة ما_ء الثمرة بمنها ما يخرج مي واجب ومي حَقَّه ومنها ما يخرج مِي غير واجب واعلم ان ثمرة الكرم اذا اندبعت المواد المائية فيها فاوّل ما يتحرّك الاهمّ فالاهمّ والافوى **بالافوى واوّل ما يلفح فضيب العنب ويظهر العنب فبل ظهور**

The Participant of the Control

الورق ويبدو وهذا هو الفويّ من الفضبان وبيه جوهر الزرجونة وفوتها باذا حمل هذا الفضيب على ما وصبنا بليحبر له مِي الارض التي يراد غرسها حمِراً يكون مِي عمق الحمِرة منها ثلاثة اشبار وفي طولها مثل ذاك وفي العرض شبر ويكون فطع الفطيع وغرسه وحبر الحبرة وفت واحد وتعدل صُّمُوفِ الحَمِّرُ لتاتي الثمارُ على استواء ثم يُوخذُ الفضيبِ ويَّدُّ **ب**ي الحبرة بما بنى منه افيم مع طول الكعب الذي هو جهة الحَمِرة وما خرج منه على وجه الارض نظر اليه فإن كان طويلاً فطع من طوله وترك بيه ارتباع العفدتيِّن واذا غرس هذا الكرم الصحراوي اول نونبركما ذكرنا لحق بالخريب غذاءه ويكون الفضيب كانه مي الزرجونة لم يفطع ويدخل عليه **ب**صل الشتاء بيغذّيه بالامطار الدائمة بيكون الفضيب وفت اللفح فد آكتسي موضع الفطع منه لحمته وغلظ الطوق من موضع الفطع وعمل الفضيب تحت الارض وتكوّنت المادّة بيه وفوى بيدبع دبعاً فويّاً صاعداً وهابطاً نم تردبه العمارة الحسنة بي عف ذلك بيتم صلاحه وتزداد بركته ويعرب نبعه ان شاء الله وائمًا شرطنا مِي الحِمِرة ان تكون من ثلاثة اشبار ليبعد ضرر المسحات عن الفضيب ولو لا ذلك لكماه شبر واحد وشرطنا ان يكون الفضيب معفداً لتكثر اصول الزرجونة لان على فدر تمفّد الفضيب تكون المادّة التي ترتبع اليه وتغذيه واعلم انه اذا كانت ارض الكرم الصحراوي مرسلة وخمة كان ذلك موافِفًا له لان الماء يغوص في هذه الارض غوصًا جيدًا ويصل الى عروق الكرم بيغذيه غذاة حسناً ويصلح بيه الزرجون وياتي عنبه طيّباً غاية الطيب ويطيب مِي اوّل وفته وكذلك ياتي ترتيبه طيباً ايضاً بان كانت الارض فوية كحسنة او ارضاً سمينة " معلكة واردت غرسها بالوجه بيها ان بحبر الحبر على ما وصَّفِنَا ثُمُّ يَبْسُطُ الفَضِّيبِ فِيهَا وَيُملُّ الْحِفْرَةُ مِنَ الرَّمَلِ فِيكُونَ الفضيب اصله مبسوطاً مي التراب الفوى وحوله الرمل البارد وعلى الرمل التراب الحسن باذا بعل به هذا لم يسال الكرم عن الفحط ويشرب الماء شرباً فويّاً لان الرمل اذا نزل عليه الماء ابتلعه بسرعة واوصله الى اصل الزرجونة واستفرُّ مِي فاع الحبرة وحبس الرطوبة حول الزرجونة من ذلك شي لان الرمل ابدأ بارد يمسك الرطوبة ويغذي الزرجون غذا≢ معتدلاً ومتى لم يبعل بهذه الارض ما ذكرناه واتَّبَقِ لها بمحل اضرَّ بالزرجون ضرراً بيّناً صبة اخرى وهى غرس الدوالي الكبار ووجه العمل فيها ان يفصد الى الدوالي التي فد تنَّاينت في

العظم وطعنت في السنُّ فتفلع فيل أن تزبر ويتحقِّظ في فلعما باصولها ويخرج فروعها المخالفة لها ويترك فبرع واحد مفدم بفضيبه تم يحبر لها حبراً يكون مبي طول كل حبرة منها خمسة اشبار ومي عمفها اربعة ومي عرضها شبر وتكون الدوالي فد **ب**مل بها ما فلناه من التحقِّظ واخراج البروع فبل الزبر باذا بعل ذاك بها واخرجت رءوسها المهترفة كلُّها وصربت الى راس واحد فضيه ثم تغرس تلك الحبينة كما هي مي الحبرة المصنوعة لها وترفد مبسوطة مي اسبمل الحبرة كما معل بالفضيب المتفدّم الذكر ويفام الفضيب الذي بغي بيها مع طول الكعب الذي هو جهة الحبرة بان انكسر ذلك الفضيب اعنى الجديد الذي فيها فليخرج من طرف الحفرة على وجه الارض بفدر الاصبع ليضرب بيه اللفح ويبعل هذا بي أوَّل نونبر اذا كان الكرم بملاً بان كان سفياً لم يسال بي اوّل وفت تغرسه يخدم ذلك المام خدمة حيدة ويدبع بيه اللفح وذلك العام الذي غرس بيه ثمانية اشبار او عشرة ويطع بي العام الثانى ان شا. الله تمالى وفد يطع في العام الذي يغرس فيه اللَّا انه افلَّ من غيره عَلَّهَ وهُوَ الذي ذَكَرَناهُ مَن غُرِسُ الدُّوالِّي آيمَنَ الغراسَةَ وافرب للمنبعة ان شاء الله تعالى .

، صبة عمل الكرم واصلاحه،

واذا كان الكرم مرحباً وتريد ان تغلفه بالزرجون مي العمل اليسير بالعمل بيه ان تعمد الى الدوالي التي بي الرحبة وما حول الرحاب بتحبر حولها وتغلفها بالحبر وتكشب عليها من كُلُّ ناحية فاذا وصلت الى اسفِلها وعروفها اجلست في اسبل الحبرة ومددت فضبانهما يميناً وشمالاً وورا≣ وفدّاماً امددت لك تلك الفضبان وتخرجها مي الاماكن البارغة المرحبة وتغطها بالتراب اعنى الحبهنة المجلسة تبعل ذلك بكل رحمة منها **بتنغلق الرحاب في المدّة اليسيرة ولا ينفطع لها عنب وتصير** الواحدة من الزرجون كثيرة ويخرج من تلك الفضبان برع واحد بفضيه مي مكان الحِبنة ليدلُّ على اصلها وموضعها بان كان بين زرجونة واخرى رحبة لطيبة بينظر الى احد الدوالي الفريبة بان كان مي اسمِلها فضيب كبّست من اعلا الزرجونة فضيباً تميله مع جسد الدالية على فدر ثلاثة اشبار تحت الارض ويخرج طربه مي المكان الرحب لان التغطيس والتكييس له ما ايسر وايمن من غرسه لان الفضيب المغروس بين الدوالي الكبار لا ينجب بينها بوجه والتكبيس عكس التغطيس لان التكبيس

ما هبط من اعلا الدالية الى الارض والتغطيس هو الذي ذكرناه من حبر حول الدالية وتغطّس وتجلس وتخرج فضبانها الى الجهات واذاكبس الفضيب من اعلا الدالية او اسبلها بانه لا يستغنى ان يتغذى من الثمرة الا بعد ان يمضى عليه عامان واذا تم له عامان اكتبى سبسه واغتذى بعروفه التى صارت له وتفطع التكابيس التى تساوي اعلا الدالية لانها تسمح الكرم وان كانت لا تضره وامّا التغطيس بلا يحتاج الى الفطع وتركه على حاله احسن لانه ربّا فد يغذي في الدالية الفديمة شياً فتسفى الغذاء من هذا الفضيب المغطس فصير الغذاء متداولا بينهما ويتفوى بعضها من بعض وهذا الفضيب ايضا لا يسمح الكرم لانه لا يظهر وهو وجه جيّد من العمل ان شاء الله تعالى .

، صفة اخرى،

وهى اتخاذ الكرم من النوى ووجه العمل في ذلك لمن اراد ان يجلبه من بلد الى بلد او غير ذلك ان يوخذ نوى الزبيب الطيّب ويطيّب له الارض بزبل رفيق بال وتعمل له احواضاً ثم يزرع ذلك النوى في تلك الاحواض كما يزرع الفمح فاذا فرغ من زريعته الني عليه الخطير وجلس به لتنزل

Digitized by Google

كُلُّ حَبَّةً مَكَامًا ويطرح عليها من الرمل شيء رفيق نحو غلظ الثوب ويسنى بالماء سفياً حَيْداً ويتعاهد بالسنى مُرَّتين مِي الجمعة ويترك على تلك الحال عامين ثم تعدُّ له الارض ويحبر له الحبر بيطلق عليها الماء ان احبِّ سفيها وأكثر ما تنتبع الدالية بالعمارة باذا اتَّهِق لها العمارة الحسنة لم تحتج الى شرب الماء الَّا ما ينزل عليها من السماء فِنكون زراعة هذا النوى في شهر شتنبر وهو وفت اعتدال العنب واتهائه مي الطيب ولذلك فصد بالزراعة مي هذا الشهر واذا زرع مي شتنبر نبت مي شهر مارس واذا دخل عليه الشتاء لم يسال عنه ومن اراد استعمال شيء من هذا الغرس فليعمد الى الفضبان التي تنبت في النوى بمد عام واحد ولياخذ من افلام ذلك النبات وليركّبه مي اي جنس احبّ وتستعجل بذلك بركته ونهمه ان شاء الله تعالى وكذلك تُعِمل اذا كان للكرم الوانأ من العنب لا تحمل فانك تكشب عن اصولها نحو شبر وتفطع مي ذلك الموضع ثم تركّب **وبه افلاماً من سائر الالوان ما يستحسنه وسنذكر ص**مة التركيب <u>مِي موضعة من الكتاب ان شاء الله تعالى وكذلك تُعِمل ايضاً </u> بالنب المخردل وهو الصغير الحبِّ وهو ان يوخذ من هذا العنب الذي يخردل وتنركه مي الجنس الذي لا يخردل البَّة

وافصد منها الى الَّذي يفارب هذا المخردل في الهيئة الطيب والصبة لئلاً تخالب عليه الزرجونة ويستعجل عن صبتها لان العنب الذي يخردل له اطيب العنب واعذبه والطهه واصباه جوهراً واخبه ما≢ واكثر الزرجون مادةً ويعتريه ذلك عند تنويره وذلك انه اذا نوّر نزل عليه الما. باسفطه في الارض ايضاً بان من العنب ما له نوّاركثير وما له نوار فليل ومنه ما يطول في نواره ومنه مــا يعفد سريعاً ومنه ما يبكر بالنوار ومنه ما لا يبكر في العنب الذي يبكر ويطول فيه مكث النوار ولا يعفد سريعاً فهو وصفناه بالطيب والخبّة وهو الذي يخردل والما العنب الغليظ الثفيل فهو الذي ينور ويعفد سريعاً ولا يكثر النوار ولا يطول فيه وهو الذي لا يتخردل فانه يغلظ منه بعد ذلك ويتعانى عنفده بالعنب وينبغي ان يكون هذا التركيب **ب**ى شهر اكتوبر وهو وفت كون الماء بيها ثم ينحصر الى ابريل **ب**ان بات هذا الوفت والّا زبرها عند لفحها مي شهر ابربل .

Extrait du commentaire d'Elmeyyara sur le traité de droit d'Ibn Acem.

باب البيوع وما شاكلها

ذكر مي هذا الباب البيوع وما شاكلها اي شابهها وكان مثلها مِي كُونه عفد معاوضة وذلك كبيع النفديُّن بجنسه او بنفد من غير حبْسه لان البيع الاخصّ هو الذي احد عوضُيُّه غير ذهب ولا بضّة وكذا المفاصّة والحوالة والشبعة والفسمة والافالة والنولية والتصيير والسلم ونحوها تمما ادمجه الناظم مبى هذا الباب وقِصْل بين انواعه بالقِصول دون الابواب . وأمَّا ما قِسْر به شرَّاح الرسالة فولها وما شاكل البيوع من الكرا. والاجارة لكونها شراء منهمة والبيع شراء رفبة بلا يصلح تبسير كلام الناظم به لانه لم يذكرها في هذه الترجمة بل عفد لهما باباً مستفلاً . وباب البيع تمآ يتعيّن الاهتمام بمعربة احكامه لعموم الحاجة اليه اذ لا يخلو مكلَّب غالباً من بيع او شرا. بيجب ان يعلم حكم الله **ب**ي ذلك فبل التلبّس به . فال الفباب لا يجوز للانسان ان يجلس **ب**ي السوف حتّى يعلم احكام البيع والشراء بانه يكون حينشذ **ب**رضاً واجباً عليه وكذلك الذي يتصرّب لنبسه او غيره يجب ان يعلم حكم ما يتصرّف فيه ولا يجوز ان يدفع انسان فراضاً لمن لا يعلم احكام البيع والشراء ولا يجوز ان يوكّل الذّمي على الشراء ولا غيره ولا يتوكّل له ولا يجوز ان يشارك الذّمي الآ اذا لم يغب الذّمي على بيع ولا شراء انتهى .

وبعد العلم بما ذكر يجب عليه العمل بما علمه ويجتهد مي ذلك ويتوتَّى بيعه وشراءه بنبسه ان فدر والَّا بغيره بمشاورته ولا يتَّكُل فِي ذلك على من لا يعرف الاحكام او يعرف ويستاهل **ب**ى العمل بمفتضاها لغلبة البساد وعمومه . والبيع مصدر باع الشيء اذا اخرجه عن ملكه بعوض او ادخله بيه بهو من الاضداد يطلق على البيع والشراء وذكر الزناتيّ مي شرح الرسالة ان لغة فریش استعمال باع اذا اخرج واشتری اذا ادخل فال وهی ابصح وعلى ذلك اصطلح العلما. تفريبا للبهم نفله الحطّاب . وفي شرح الحِزْولي على الرسالة ما حاصله ان كلّ من المتعاوضين بائع لما خرج من يده مشتر لما اخذ واصطلح البفهاء ان آخذ العوض يسمى مشترياً وآخذ العين يستّى بائعاً . وجمع الناظم البيع وان كان مصدراً وحفّه ألّا يجمع لصدفه على الفليل والكثير بلهظ واحد لاكنه جمع باعتبار انواعه كالعلوم والمياه لان من البيع صحيحاً وباسداً والمبيعات اصول وعروض وغيرها كما ياتي فال في التوضيح في شرح فول ابن الحاجب البيوع ما نصّه اتي بجمع الكثرة لتعداد الانواع .

وحدّه المازريّ بانه نفل الملك بعوض وهذا يشمل الصحيح والباسد بناءً على ان الباسد ينفل الملك ثم فال وان فلنا لا ينفله لم يشمله لاكن العرب فد تكون التسمية عندهم صحيحة لاعتفادهم أن الملك فد انتفل على حكمهم في الجاهليَّة وأن كان لم يتنفل على حكم الاسلام خليل وان اردت اخراجه بوجه لا شكُّ بيه بزد بوجه جائز اتهى . وحدَّه ابن عربة بفوله عفد معاوضة على غير منابع ولا متعة لدّة ذو مكايسة احد عوضُيه غير ذهب ولا بضّة معيّن غير العين بيه بفوله عفد معاوضة يشمل هبة الثواب والصرب والمراطلة والسلم واخرج به التبرّعات كالهبة والصدفة وخرج بفوله على غير منافع الكراء والاجارة لان العفد فيهما على المنافع وخرج بفوله لا متعة لذَّة النكاح لانه عفد معاوضة على متعة التلَّذذ وخرج بفوله ذو مكايسة هبة الثواب لانها على المكارمة وخرج بفوله احد عوضيه غير ذهب ولا بضّة الصرب والمراطلة لان العوضين معاً ذهب وبضّة او مجتمع منهما وشمل فوله احد عوضيه ما اذاكان احد العوضين ذهباً او بضّة والاخر عرض وما إذا كانا عرضًين وياتي للناظم أن هذا النوع يسمّى المعاوضة وخرج بفوله معين غير العين بيه السلم لان غير العين بيه وهو المسلّم بيه بي الذمّة غير معين والله اعلم .

ما يستجاز بيعُه افسـامُ أَصول او عموض او طعام
او ذهب او بضّة او ثمر او حبوان والجيع يُذّكُر

اخبر رحمه الله ان ما يجوز بيعه في نظر الشرع ينفسم الى ستّة انواع الآول اصول وذلك كالدور والحوائط والبنادق والحوانيت والارضين وغير ذلك الثاني عروض كالثياب والسلاح والآلات ونحوها الثالث طعام كالحبوب من الفمح والشعير والفطاني وادام كالسمن والزيت ومصلحاته كالملح والبصل ونحوهما الرابع ذهب وبضّة وهما النفدُان اللذان يتعلق بهما الاغراض من حيث الثمينة المزيدة بهما الخامس ثمر وذلك كالبواكه والمفاثى والخضر وابردها بالذكر وان كانت من جنس الطعام لما اختصت به من الطعام من اشتراط بدو الصلاح في جواز بيعها وغير ذلك السادس حيوان كالرفيق والدواب والوحوش والطير والانعام وبائدة تفسيم هذه المبيعات لما ذكر اختصاص كلّ نوع منها باحكام معتبرة بيه وان لم تعتبر في غيره على الاطلاق كالعيوب الموجبة للفيمة في الاصول او الردّ بي الحيوان والعروض وربى البضل والنسآ

Digitized by Google

بي النفدين والطعامَيْن وبدو الصلاح بي الثمار والعهدتين بي الرفيق وغير ذلك .

والمراد بالجواز مبي النظم الحبواز الاعم الشامل للوجوب وغيره فال الامام الحطّاب والاجماع على جواز البيع من حيث الجملة و فد يعرض له الوجوب كمن اضطرّ لشراء طعام او شراب او غير ذلك والندب كمن افسم على انسان ان يبيع له سلعةً لا ضرورة له في بيعها فيندب الى اجابته لان ابرار الفسم فيما ليس بيه ضرورة مندوب اليه والكراهة كبيع الهرّ والسباع لا لاخذ جلودها والتحريم كالبيوع المنهى عنها وحكمة مشروعيّته الرفق بالعباد والتعاون على حصول المعاش وبذلك يمنع من احتكار لما يضرّ بالناس انتهى وللبيع ثلاثة اركان الاوّل الصيغة الثانى العافد والمراد به البائع والمشتري الثالث المعفود عليه والمراد به الثمن والمثمون فهي في الحفيفة خسة ولمّاكان البائع والمشتري يشتركان مِي الشروط كما ياتي فريباً عبَّر عنهما بالعافد وكذلك الثمن والمثمون يشترط في كلّ منهما ما يشترط في الاخر فلذلك عبّر عنهما بالمعفود عليه والصيغة ما يدلّ على الرضي من فول كَبْعَتَ ويرضى المشتري او ٱبْتَعَتَ ويرضى البائع او بعل كالمعاطاة وذلك فبماكانت فيمته معلومة فيضع المشتري الثمن ويعطيه البائع المشمون من غير لفظ .

واما العافد بيشترط مي صحّة انعفاد البيع ان يكون عافده تميّزاً ببيع غير المميّز لصغر او جنون او سكر غير منعفد بضلاً عن كونه لازماً ويشترط ُّ بَى لزومه كون عافده رشيداً طائماً **ب**ييع المحجور منعفد غير لازم يتوقّب لزومه على اجازة حاجره وفد اشار الناظم الى هذه الشروط في بيع الاصول بفوله تمن له تصرُّب مِي المال وكذا المكرُه ببتح الراء اذا آكره على البيع بيعه غير لازم ايضاً الا اذا آكره عليه مبي حتَّى شرعيَّ كفضاء دين ونحوه فلا يشترط رضاه وامّا المعفود عليه فله سنعة شروط الاوُّل الطهارة فلا يجوز بيع نجس العين كالزبل ولا المنتجس الذي لا يفبل التطهير كالزيت على المشهور فيها وآما المنتجس الذي يفيل التطهير كالثوب بيجوز بيعه اذا بيّن كونه نجساً ويتاكُّد البيان اذا كان جديداً وله ردّه بذلك الثاني ان يكون منتهماً به فلا يجوز بيع الحيوان غير الماكول اللحم اذا اشرف على الموت وكذا ماكول اللحم على ما فال ابن عربة للغرر بي حياته وحصول ذكاته لاحتمال عدم حركته بعد ذبحه الثالث عدم النهي عن بيعه فلا يجوز بيع الكلاب لورود النهي عن ثمن الكلب وفد اختلب في جواز بيع ما اذن في اتخاذه منها وسياتى وكذلك الانحية وامَّ الولد ونحوها .

الرابع ان یکون مفدوراً علیه فلا یجوز بیع الآبق ان بم يعرب محلَّه وكذا ان عرب على المشهور وكذا لا يجوز بيع البعير الشارد ولا الابل المهملة وكذا المغصوب ان كان الغاصب لا تناله الاحكام الّا ان باع لغاصبه وهل يشترط ان يردّ لربّه مدّةً وحينئذ يباع لغاصبه او لا يشترط ذلك بيه تردّد الخامس ان يكون مملوكاً لبائمه او لمن ناب عنه بوكالة او إيصاء ولا يجوز بيع ما ليس لك بان وفع ذلك توقّب على رضي مالكه وهو المعروب بيع الفضولي وياتى للناظم فيه تفصيل السادس ان يكون تمّا يتفرّر عليه ملك مبتاعه ولو وجب عتفه اذ به يجب **ب**لا یجوز ان یباع مصحب او مسلم لکابر لعدم تفرّر ملکه عليه وان وفع ولا يبسخ ويباع عليه ويدخل في فولهم تما يتفرر عليه ملك مبتاعه من اشترى من يعتق عليه من افاربه بانه تمن يتفرّر ملكه عليه ولذلك وجب عتفه عليه وكان له ولاؤه السابع ان يكون معلوماً حملة وتبصيلاً مثموناً كان او ثمناً ولا يجوز بيع المجهول حملة كبيع الحوت في الماء ولا البيع بزُنَة حجر مجهول الفدر بضّة او ذهباً ولا بيع معلوم الفدر جُملةً مجهول تبصيلاً كعبَدي رجلّين بماية مثلاً وهو الذي يعبّرون عنه بحمع الرجلين سلعتُهما في البيع اذ لا يدري ما

ينوب كل واحد من العبدين من الماية . تنبيه اذا بيع ما يجوز بيعه وما لا يجوز كثوب وخمر صففة واحدة ونفل في ايضاح المسالك في ذلك تسعة افوال فسخ الجميع فسخ ما فابل الحرام وصحة ما فابل الحلال ثالها الافل يتبع الاكثر انظر بفيتها في ترجمة العفد هل يتعدّد بتعدّد المعفود أولا .

والبيع والشرط الحلال ان وفع موثرا بي ثمن تمّا امتنع وكلّ ما ليس له تأثير بي ثمن جوازه ماثور والشرط ان كان حراما بطلا به المبيع مطلفاً ان جعلا

يعنى ان البيع اذا كان وفع مصاحباً لشرط باتبا ان يكون ذلك الشرط حلالاً او حراماً بان كان حلالاً ببيه تبصيل ان وفع موثراً بي الثمن جهلاً مثلاً بهو ممنوع والبيع باسد وان لم يوثر بيه ذلك بهو جائز والبيع صحيح والشرط معمول به و الى هذين الوجهين اشار بالبيت الاول والثاني بمثال الشرط الحلال الموثر بي الثمن جهلاً ان يشترط البائع على المشتري ألا يبيع ما اشترى منه ولا يهبه بنبس الشرط وهوكون المشتري يتمسّك بما اشترى ولا يبيعه ولا يهبه حلال جائز واشتراطه والدخول عليه ممنوع لان البيع على هذا الشرط أمّا يكون غالباً برخص ونفص عن ثمن ذلك المبيع لو الشرط أمّا يكون غالباً برخص ونفص عن ثمن ذلك المبيع لو

Google

لم يشترط ذلك في بيعه لما فيه من التحجير على المشتري ومفدار ما انتفص من الثمن لاجل ذلك الشرط مجهول والجهل مي الثمن لا يجوز ويبسد به البيع ومثاله ايضاً ان يشترط احد المتبايعين على الاخر ان يسلبه دراهم او طعاماً بنبس المشروط الذي هو السلب جائز واشتراطه وانعفاد البيع عليه ممنوع لانه ان كان السلف من البائع بأنما يبيع غالباً باكثر من الفيمة لاجل الساب وان كان من المشتري باتما يشتري غالباً بافل لاجل السلب أيضاً ومفدار ما زاد في الثمن أو نفص بسبب الشرط مجهول والحِبهل مبي الثمن ممنوع يبسد به البيع ولو تحقّفنا انه لا زيادة في الثمن ولا نفص لان الفاعدة ان الحكم اذا علَّل بعلَّة غالبة أكتبى بغلبتها عن تتبِّعها مِي كلِّ صورة صورة اعطاء للنادر حكم الغالب فاله مي التوضيح .

وعبارة ابن عربة في ذلك الحكم المملّل بالمظنّة لا يتوقّب فيه على تحقّف الحكمة انهى وعلّل بعضهم المنع في المثال الثاني بان السلب صار بسبب اشتراطه من جملة الثمن والانتفاع به مجهول انهى وما علّنا به المنع اظهر والله اعلم والمنع في المثال الاوّل اشدّ لان فيه زيادة على التاثير في الثمن علة اخرى للمنع وهوكون ذلك الموثر من باب اشتراط ما يوجب الحكم خلافه

لان الحكم يوجب جواز تصرِّب المشتري فيها اشتراء على ايّ وجه شا. لما اباحه الشارع من بيع او هبة او غير ذلك بالتحجير عليه بان لا بيع ولا يهب شرط منافض لمفتضى عفد البيع واشتراط مثله ممنوع يبسد به البيع ومثال الشرط الحلال الذي لا يوثر **مِي النمن اشتراط المشتري كون النمن الى اجل معيّن غير بعيد** جدا واشتراط البائع مبي الثمن المؤجل او المعجل ان يعطيه ميه رهنا او حميلاً بان ذلك كلّه جائز بنصّ الكتاب العزبز بلا يتوهّم بيه انه من الشرط الموثر في الثمن وهذا الشرط صحيح معمول به وهو تماً لا يفتضيه عفد البيع ولا ينافيه وفيه مصلحة للبائع ويندرج فبي هذا الفسم الشرط الذي يفتضيه عفد البيع كالرجوع بدرك العيب والاستحفاف ويعمل به ولو لم يشترط واشتراطه تاكد .

ومشال الشرط الحرام من باع امة رائعة واشترط على المشتري الا يمنعها الدخول والححروج او اشترط كونها مغنية او باع داراً واشترط اتخاذها مجمعاً لاهل الهساد بالشرط حرام والبيع به باسد واذا بسد البيع بالشرط الحلال الموثر في الثمن فأحرى ان يبسد بالحرام المؤثر كالمثال الاول والثالث من هذا الفسم بلا برق في الشرط الحرام كونه موثراً في الثمن او لا

Digitized by Google

وعلى ذلك نبّه بالاطلاق والبيع مبتدا خبره تمّا امتنع والشرط عطب على البيع ويصح نصبه على المعيّة والحلال نعت للشرط على الوجهين وموثراً حال من باعل وقع العائد على الشرط وبي ثمن يتعلّق بموثراً وجواب الشرط محذوب لدلالة الخبر عليه وهو تمّا امتنع وكلّ مبتدا مظاف الى ما وهى نكرة موصوبة واقعة على الشرط اي وكلّ شرط وجملة ليس له تاثبر صلة ما وجملة جوازه ماثور من المبتدا والخبر خبر كلّ وماثور اى مرويّ والشرط مبتدا خبره جملة الشرط وجوابها وهى ان كان حراماً بطلا به المبيع مطلفاً وان جعلا حشو مستغنى عنه لان معناه ان وقع وذلك هو برض المسالة والمبيع باعل بطل وهو بمعنى البيع وهو على حذف مظاف اي بطل بيع المبيع .

تنبيهات الأوّل المنع في الشرط الحلال الموثر في النمن مفيّد عا اذا استمرّ المتبايعان على شرطهما امّا ان اسفطاه فالبيع يصح وكذا يفيّد المنع ايضاً في المثال الأوّل وهو الا يبيع بما اذا عمّم او استثنى فليلا كفوله للمشترى على اللّ يبيعه جملة ولا يبيعه اللّ من فلان واما اذا خصّ ناساً فليلين كفوله بعه لمن شئت اللّ لملان او بنى فلان وهم فليلون جداً بالنسبة الى غيرهم فلا يمنع هذا الشرط اذ لا تحجير فيه ولا يد ولا تاثير في النمن

الثاني اعلم انه لا فرق في اشتراط السلب بين كونه بدلالة المطابقة كما تفدّم او بدلالة الالتزام كمن باع شيئاً لمن له عليه دين واشترط هذا البائع على المشتري بعدم المفاصة بل بفضيه ثمن هذا المبيع ويبغى الدين على حلول فهذا بيع واشتراط سلب لان من اخر ما وجب له مسلب والمسلب هنا المشتري من هذا المدين انظر الحطّاب أول فصل المفاصة .

الثالث اعلم ان الناظم فسم الشرط المصاحب بعفد البيع الى حلال وحرامُ وفسّم الحلال الى موثر في الثمن وغير موثر وتلخُّص من حَكمهما الى الشرط الحرام والحلال الموثر في الثمن البيع معهما فاسد والشرط باطل وان الشرط الحلال الذي يوثر في الثمن البيع فيـ صحيح والشرط معمول به و بنى عليه فسم ثالث توسّط بينهما البيع بيه صحيح والشرط باطل وذلك كمن اشترط مي بيع الجارية او العبد كونهما عريانين بغیر ثوب اصلاً وکمن اشتری نماراً او حبّاً مع ارضه فبل وجوب الزكاة واشترط الزكاة على البائع وكاشتراط البائع ألآ عهدة عليه في عيب او استحفاف او لا جائحة عليه في ثمار ونحوها ولا مواضعة في الجارية التي فيها المواضعة او اشترط انه ان لم يات المشتري بالثمن الى اجل كذا فلا بيع بينهما فالبيع في

هـذه البروع صحيح والشرط باطل الّا اذا اشترط البـائم **ب**ى اخرها ان عفد البيع متوقّب على دبع الثمن أن البيع لا ينعفد الّا بدبعه وكذا البيع على شرط عدم المفاصّة وكذا اشتراط من اشترى بدين اي الدين لا يحلّ بموته على احد الفولين وفد اشار الشيخ خليل للوجه الاوّل بفوله في تعداد البيوع الباسدة وكبيع وشرط ينافض المفصودكأن لايبع ثم فال او يحل بالثمن كبيع وسلب ثم اشار للوجه الثاني بفوله مشبهاً **ب**ى الصحّة كشرط رهن وحميل واجل واشار الى الشـالث. بفوله في فصل ما يتناوله البيع بفوله والعبد ثياب مهنته وهل يوقبي بشرط عدمها وهو الاظهر او لا كمشترط زكاة ما لم يطب وان لا عهدة ولا مواضعة او لا جائحة او ان لم يات بالثمن لكذا فلا بيع .

الرابع اعلم ان الامام مالكا رحمه الله نزّل الاحاديث الواردة في البيع والشرط على الاوجه الثلاثة المذكورة فنزّل ما ورد من فساد البيع والشرط معاً على الشرط الحرام والحلال الموثر في الثمن ونزل ما ورد من جوازها على الشرط الحلال الذي لا تاثير له في الثمن ونزّل ما ورد من جواز البيع وبطلان الشرط على الوجه الثالث ابن رشد روى ان عبد الوارث بن

سمد فال فدمتَ مكَّة بوجدت بها ابا حنيبة وابن ابي ليلي وابن شبرمة بفلت لابي حنيبة ما تفول مبي رجل باع بيعاً واشترط شرطاً فال البيع باطل والشيرط باطل ثم اتيت ابن ابي ليلى فسالته ففال البيع جائز والشرط باطل ثم اتيت ابن شبرمة بسالته بفال البيع جائز والشرط جائز بفلت سبحان الله ثلاثة من ففهاء العراق اختلفوا في مسالة واحدة ثم اتيت ابا حنيبة باخبرته بفال لا ادري ما فالا ان رسول الله صلَّم نهى عن بيع شرط ثم اتيت ابن ابي ليلي فاخبرته ففال لا ادري مِا فالا فالت عائشة امرني رسول الله صَلَّمِ ان اشتري بريرة واعتفها وان اشترط اهلها الولا. بانما الولا. لمن اعتف البيع جائز والشرط باطل ثم انيت ابن شبرمة باخبرته بفال لا ادري ما فالا فال جابر بعت من النبي صَلَّم نافة وشرط لي حلابها وظهرها الى المدينة البيع جائز والشرط جائز بعرب مالك الاحاديث كآبها فاستعملها فبي مواضعها وآولها على وجوهما ولم يمعن غيره النظر ولا احسن تاويل الاثر اتهى والى هذه الفضية اشار الشيخ ابن غازي بفوله

بع الشروط الحنبى حرّمه وجابر سوّع لابن شبرمه وبصّلت لابن ابي ليلى الامه ومالك الى الشلاث فسّمه

red by Google,

ومراده بالتبصيل جواز البيع وبطلان الشرط لان الفولين الاخرين جوازها او بطلانهما والمراد بالامة بريرة ومعنى فوله ومالك الى الثلاث فسمه ان مالكاً فسم الشرط مي البيع الى الثلاثة الافسام المتفدّمة بالالب واللام مي فول الشيخ ابن غازي الى الثلاث للعهد والمعهود الافسام الثلاثة المذكورة فسم يصحُّ بيه البيع والشرط معاً وذلك ان كان الشرط حلالاً ولم يوثر في الثمن كما تفدّم وفسم يبطلان معاً وذلك ان كان الشرط حراماً او حلالاً وآثر في النمن وفسم يصحّ فيه البيع ويبطل الشرط وذلك مبي الوجه الثالث فليس موضوع الافوال الثلاثة عند مالك واحداً حتى يكون خلاباً حفيفة بل موضوع كلّ فول خلاف موضوع الفول الاخر والله اعلم وتفدّم بيان موضوع كلّ فول من هذه الافوال فبل كلام ابن رشد هذا . ورع اذا اشترط البائع على المشتري ان لا يبيع ولا يهب ولا يمتنى حتى يعمطي الثمن فبلا باس بذلك لانه بمنزلة الرهن اذا كان اعطاء الثمن لاجل معلوم نفله الحطّاب عن ابن ابي زمنين فلت ولعلُّ هذا مِي الاصول فِفط او فِها وقبي غيرها اذا وضع المبيع عند امين على الفولين الاتيين في فول الناظم وشرط ابفاء المبيع مبي الثمن رهناً البيتين لان فولهم هنا انه بمنزلة الرهن

يفتضى انه تحت يد البائع والآ بلا معنى لكونه كالرهن وهو تحت يد المشتري واذا كان تحت يد البائع بهى المسالة الاتية للناظم . فرع فال البزرلي بي مسائل الضرر عن ابن رشد بيمن له داران باع احداها وشرط على المشتري ان لا يربع على الحائط الباصل بين الدارين شيئاً مخافة ان يظلم عليه داره ويمنعه من دخول الشمس بيها بالنزمه المشتري ان البيع جائز والشرط لازم انهى

وجع بيع مع شركة ومع جعل وصرب ونكاح امتنع ومع مسافاة ومع فراض واشهب الجواز عنه ماض

يعنى انه لا يجوز على المشهور ونسبه الشارح لابن الفاسم ان يجمع البيع مع واحد من هذه العفود الستّ انتى اوّلها الشركة واخرها الفراض خلافاً لاشهب فانه يفول بجواز ذلك ونفل في التوضيح عن الفرافي منع اجتماع البيع مع واحد من هذا الستّ وبنى على الناظم الفرض والسلف فلا يجتمع مع البيع مع واحد من هذه السبع بزيادة مع البيع كما لا يجتمع البيع مع واحد من هذه السبع بزيادة الفرض فكذلك لا يجتمع اثنان منها في عفد واحد لافتراف احكامها كذا عبارتهم واخص من هذا ان يفال ثمانية عفود لا يجتمع اثنان منها في عفد واحد وفد فلت في ذلك تبعاً لا يجتمع اثنان منها في عفد واحد وفد فلت في ذلك تبعاً

لغيري في جل التعبير ما نصّه . عفود منعنا اثنين منها بعفدة . لكون معانيها معاً تتقرّف . فجعل وصرف والمسافاة شركة . نكاح فراض فرض بيع محقّف . وبا. بعفدة ظرفية وفرض بغير تنوين وحذف العاطف للوزن ومعاً بمعنى جميعاً .

وظاهر فوله واشهب الجواز عنه ماض ان اشهب يفول بجواز الجمع بين البيع وكلُّ واحد من هذه العفود الستُّ والذي مى ابن الحاجب انه يفول بجواز الجمع بين البيع والصرب ول*هظه* والبيع والصرب ممتنع خلابآ لاشهب والتصريح بمنع جمع البيع مع واحد من هذه العفود في عفد واحد من زيادة هذه النظم على مختصر الشيخ خليل الا منع اجتماع الاجارة والجعل ففد صرّح به حيث فال في باب الاجارة كمع جعل لا بيع ويدخل **ب**ى البيع المذكور هنا الاجارة والكرا. لانهما بيع منابع **ب**كما يمتنع اجتماع البيع مع واحد من هـذه العفود الستّ كذلك يمتنع اجتماع الاجارة والكرا. مع واحد منها ويجوز جمع البيع مع الاجارة والكراء لانهما من باب واحد ويمتنع اجتماع الكرا. او البيع مع الجعل مثلاً وامّا منع اجتماع الاجارة مع الجمل. *ب*فد تفدّم فريباً مي نصّ الشيخ خليل والله اعلم

ونجس صعفته محظورة ورخّصوا بى الزبل للضرورة 6.

. \$1. \$\bar{1}{\bar{1}} \bar{1} \bar{1

يعنى ان من شرط المعفود عليه ان يكون طاهراً فلذلك امتنع بيع ما هو نجس كالزبل لأكنهم رخَّصوا في بيعه للحاجة الى الانتهاع به نفل الشارح رحمه الله عن المفرّب فال ابن الفاسم وسمعت مالكاً يكره بيع رجيع ابن ادم ولم اسمع منه **ب**ی الزبل شیئاً ولا اری به باساً انهی و<u>ب</u>ی النوادر عن ابن الفاسم ولا باس باكل ما زبل به اي برجيع بنى ادم وبلغنى ان ابن عمر کرهه ولا اری به باساً فال اشهب اکره رجیع بی ادم الّا من اضطَّر اليه والمبتاع اعذر من البائع في شرائه فال الشارح افول مساق هذه الروايات تفتضي كراهة ما فلذلك عبر المتاخّرون عنهم بانهم رخّصوا في بيع الزبل وتبعهم الشيخ اتهى فلت وثمًا تدعو الضرورة اليه مع الأتَّباق على نجاسته الماء المتغير بالنجاسة كالماء المجتمع من المراحيض وفياسه على الزبل في الترخيص في جواز بيعه مرويّ والله اعلم . فرع في بيع ما طهر من بضلات البهائم فال في المفرّب فال ابن الفاسم ولا باس ببيع بعر الابل والغنم واخثاء البفر وعلى هذا يجوز بيع خرو الحمام والدجاج غير المخلات وفي المخلاة نظر صحّ من الشارح والمحظور بالـظاء المشالة الممنوع والتصريح بالترخيص **ب**ي بيع الزبل من زيادة هذا النظم على المختصر .

ذكر دولة بنى ابى حبص بابزيفية

وبضله ليس له من جاحد ثمّ علا وصار ملكاً فاهرًا لا يهمل التابة الالحظة لاكتّ لم يستبـ دونه وسلك السعد به حيث سلك وحازها ببيعة الجمهسور ونال ملكاً عاليا مفداره **باكتس المال بها والعدة** من عدد ومن لجبن وذهب الى دهاء ساس احوال العرب وهُو الَّذي علياؤه لا تحصر وأبون عز سامياً مكانه وطاعة افوالها مسموعة وعاث في اموالها عياثا

اوّل هذا البيت عدد الواحد فدّمه الناصر بينها آمرا وكان حازماً شديد اليفظة ونال ابكار المني وعونه ثمّ ابنه يحيي هو الذي ملك وهو الذي استبــــــــــ بالامــور وعظمت مي صفعه اثاره دام مي الأمر سنين عـدة ماكسب الاملاك يوماً ماكسب وكان ذا بضل وعفل وادب ثمّ تولّی بـعـده المستنصر اصاب ملكاً راسياً سلطانه ودولة اسوانها مجسوعــة فِلْمُ يَخْفِ مَنْ عَفَدُهُ النَّكَانَا

هت بعيز نصره الرياح وشفيت بسعده رياح والفت الدنيا له الفيادا فياصبحت أياسه اعسادا ونزل البرنج بي اتِّامه بطرفوا الضرغام بي اجامه بصابر الخطب بعنزم ظابر وصالح الروم بمال وابس بانصر *ب*وا لذاك من بلاده يحكون ما راوا من استعداده حتَّى اذا ما حَفَّت الحفائق وعافت العمــر به العوائق **باشتهت من امره الطرائق** والملك مي اربيابه عفيم واغتاله من بعد ما فد خلعه ممتعاً مبى السنّ من بعد ارب عنه الدعمّ ابن ابي عُمـــارة ما خطرت لعافل بال وكم هـــلال لحــن المحــاف والحنق لا يغلبه المحال بصتر الدعي رهن الترب بأي طعدن وبأى ضرب وصيّر الامر الى خير اتساف من اجبل تلك الهتنة المبيرة

فام ابنه من بعد یحیی الواثق سطا عليه العم ابراهيم وابتز عنبه ملكه وانتزعبه وصار مي لهو وزهو وطرب فلم يدع ان سلب الامارة غريبة من لعب الليالي واخترم السيب ابا اسحافا واضطربت على الدعىّ الحال ثم ابو حفِص سما عن فرب بعــد فتــال دائم وحرب **بجمع الدعوة من بعد ابترا**ف لم يلب مالاً لا ولا ذخيرة

اذ حازه محمد تاليه ودره من درر الساوك فلم يفع في أمره اختلاف ابو البفاء وهُو ندب ساجد هيهات ما مبي الدهر حتى خالد وحــــ بالمشرف غـــير وان ومن اولي المجد الربيع الشان الى ابي يحيي بحكم سعده بدر الهدى غيث الندى ليث الغضا ابرس من جال على جواد يهمى على الهضاب والوهساد فلم تنبه جهنه من نومه من بعد عبد الواحد اللحيان اخليه الدمر الذي كان وعد وواصل الافدام مِي المُضايِـق والسعد يحمى امره والعمر

ورجع الملك الى اهليــه وهُو الذي يدعى ابا العصيدة الّامــه مـيـمــونــة سعيــدة محمَّــد مــن جــلة المــلوك الهضل والعباء والعباب ثم الشهيد والاسير خالد وافبرت لبفده المعاهد حلّ ابو يحيي به اللحيان فلم يكن في فتله بالوان ثم توتى ثاني العنان وكان شيخ الفوم في الزمان وصار امر تونس من بعده وهو ابو یحیی ابو بکر الرضی اتي شجاع رابط المؤاد واتي مزن وأكب العهاد وزاحمته جملة من فومه ابن الشهيد بن ابي عمران وكلُّهم ما فام بيه بل فعد بياشر الحرب بعزم صادف ونهلت منه الطوال السمر

وساعد الحبذ واغضى الدهر واستعمل النعيم في دنياه وبعلت ابعالها الآيام وكان موصوباً ببتك وبطر وباخيه صاحب العهد بتك ولحفت مي المبئتين الحرب واظهر الملك بهم ضيق العطن غرتها الجبار الاحق بالصفب واستخلص الدار ومن يلهب ومشرب الدهم ببظيع الغصص وجد بالفوم الزمان العابث ربسدت من بعده الاوطان وملكت امورها المربان ثمّ الى الحين سريعاً صارا وهُو بها باف لهذي اللَّدة بعد عياث العرب في البلاد الناجح الراي السعيد المولد وحافظ السرح وحامى البلد

حتى انجلي الخطب وزال الذعر ونال من لذَّته مناه وعند ما حلّ به الحمام تغلب ابنه المسمى بعمسر واستشعرت خشيته لتما ملك واضطرب الامر وجل الخطب وعاثت العربان في ذاك الوطن وانتظر لميفات بيها وارتف فِ الله عوة من اهليا وجدّلت عمر بعض الحصص وحدثت من بعد ذا الحوادث حتى اذا ما ارتحل السلطان بادرها البضل بيان الشان ولني البضل بها خسارا وفام ابراهيم بها بعده اجرت اموره على سداد سياسة الشيخ ابي محمد فسيمهم مبي المنتمى والمحتد

وهو لهذا المهد فيها بافى في وطن فد ماج بالنصاف وحضرة تذكر في الافاق تنسى بلاد الشام والعسراف غيرها الدهر فابلى الجدة وكابدت بعد الرخاء الشدة

فولى اول هذا البيت عبد الواحد هو عبد الواحد بن ابي حَمِص عَمْرُ بن عَبْدُ الواحدُ احدُ اصحابُ المهدي وفبيلهم هنتاتة وعدهم سابق بن سلمان النسّابة من عداد فيائل السوس من ولد صنهاج بن عاسل ولمّا توطّد له الام كان عبد الواحد من الثمانية اهل دار المهدى ولمّا خرج الناصر الى امريفية **بي وسط جمادي الاخرة سنة احدي وستّاية وبتح بلادها** وهزم الميورفي بها وبلغ غرضه من الحركة اليها وتى على عمل ابريفية ابا محمّد عبد الواحد بن الشيخ ابي حبص عمر بن عبد الواحد في سابع شوال سنة ثلاث وستّماية وتمادت مدّته بابريفية الى زمان المامون ولمّا توبّى فام بامره ابو بارس واستفلُّ وكان النظر مي الحيوش الى اخيه ابي زكرياء يحيى بن عبد الواحد فظاهم على اخيه وتغلُّب على امر، فاستفلُّ بافريفية فانمناً بدعوة الموحّدين الى اخريات آيام الرشيد منه ونابذهم وتحرك اليه منهم السعيد فجاز على تلمسان فبخلا للامير ابي

زكرياء الجوّو ودانت له ابريفية باستكثر من الاموال واستلحق الحيوش ودوّخ العربان وخلد الاثار ولمّا توقّي فام بالام ولده ابو عبد الله المستنصر بالله وهو ما هو من بعد الصيت وشدة الباو وتخارق العطا ونزل البرنج تونس على عهده بظهر من صبره وشدة جلاده ما طال به الحديث حتى انصر بوا عن معاهدة ولمّا توقى المستنصر بويع ولده يحيى الملقب بالواثق ولم ينشب ان ظهر عليه عمّه ابو اسحاق ابرهيم بن ابي ذكرياء بفتل الواثق واستولى على الام

فولى وعن فريب سلب الامارة لمّا فتل الواثق فتل معه الخوة له منهم فتى اسمه الفضل وقر خصى كان مربياً له الى الغرب فلق فتى حياطاً من اهل تونس يعرف بابن ابى عمارة اشد الناس شها بالصبى المسمى بالفضل المغتال مع الواثق فداخله واطمعه في الامر وعرفه بتاتى الحيلة ولفنه امور الملك واسماء الفرابة ثم فصد العرب فعرضه عليهم واغتنم منهم نفرة عن الامير ابي اسحاق فرحلوا به الى ان بايعوه وكان بينهم وبين ابى اسحاق حروب حتى اذا استراب الناس في امر الخياط صرفوا الوجوه اليه باي حقم فقصد تونس وظهر على ابن ابي عمارة بعد ان حاصره آياماً اهلك فيها ما كان بفصورهم من

Digitized by Google

الذخيرة وفبض عليه وسلّط على نبسه العذاب بلم ينحرب عن دعواه الى ان هلك ولمّا هلك ابو حبص فام بالامر ابو عبد الله بن الواثق بن المستنصر وهو الشهير بابي عصيدة منسوباً بالطعام عادة اهل الفطر استعماله في فصله المرغب فيه زمن ولادته وكان من اسرياء الملوك وبضائلهم منفاداً للسنَّة مرتبطاً لوصايا الصالحين ولمَّما هلك فام بالامر ابو بكر الشهيد وتحرُّك الامير خالد بن زكريا. بن ابي اسحاف من بجاية وكان مستفصراً على عمالتها بتغلُّب على ابن الشهيد ودخل تونس وفتل ابن الشهيد ثمّ تحرُّك اليه من اطرابلس شيخ الدولة ابو يحيى بن ابي العبَّاس اللحياني طالباً الامر لنبسه وتمادى امره سنين تناهز سبعاً ثمّ لمّا استشعر اضطراب الامور نظر الحزم لنبسه بارتحل الى بلاد المشرف بما استجمعه من مال ابريفية وذخيرتها ولحق يمصر فاستفرّ تحت جراية ملكها وبره الى ان هلك .

فولي وصار امر تونس من بعده هو الامير ابو يحيى ابو بكر بن ابي ذكرياء بن ابي اسحاق وكان ذا خصال من بروسية وشعر ينسب اليه واكتسب حنكة كثيرة وصاهر السلطان صاحب المغرب بارغم انوب اعدائه وبلغت البلاد بي اخريات آيامه من الامن والعمارة مبلغاً عظياً وتمادت الى عهدها بي الزمن

السالف الى ان هلك وولي بعده ولده عمر وكان كثير الهور وفتل اخاء ابا العبّاس وليّ عهد ابيه وقبّر عنه رجال الدولة **بلحفوا بسلطان المغرب الامير ابي الحسن وحرَّكوه الى تُملُّك** ابريفية فكان من حركته الى تلك البلاد فيي اوائل عام تمانية واربعين وسبعماية ما هو معروب ولمّا جرت عليه الهزيمة بظاهر الفيروان وحصر بها وتخآص الى تونس صابر بها العرب وتحرُّك مِي البحر الى بلاده الغربيَّة وترك ولده ابا الفضل بتونس مفهاً للرسم فازعجه عن الوطن أهله ونهدوا اليه بالامير الفضل ولد السلطان ابي يحيي المذكور فانصرف عن خبارة وعهد ولحن بابيه ولم يُكُد الفضل يستفرُّ بتونس حتى زحب اليه العرب بالامير ابراهيم بن الامير ابي يحيي لنظر شيخ دولتهم وبفية اشرافيهم ابي محمّد بن تافرفين ففتل الفضل وفعد ابراهيم مكانه والشيخ يدبر الامر ويسدّد الحال والوطن الى عهدنا هذا اعانه الله.

ERRATA

Pages.	Lignes.	Au lieu de :	Lisez :
8	9	دخلوا	دخّلوا
10	15	بالبتة	والغته
14	10	بمر ی	عر ای
17	6	بذلوا	بذلوا
»	11	يحول	يجول
22	3	الاحباد	الاحفاد
23	18	بتمت الهزيمة	بتمت الهزيمة
24	6	بوفع على الاتبانى	بوفع الات باق
29	12	~~ٽ~~	بج
30	8	باغزا.	باغراء
36	9	وانهذ	وانفذ
37	7	مذكووة	مذكورة
4 0	»	مصفود	مفصود
»	15	 سجوا	شجوا
41	3	وفاس	وقاسا
4 3	. 6	لسودان	السودان

يَرْنَاسِن Yznasen, tribu berbère du Maroc.

Bayazid (Bajazet).

هاب] Bab Yentahami, porte de Tunis. Yousef (Joseph).

Younes (Jonas).

Mehediya, port de la الهدية Iunisie. Les Almohades. الموحدون La Morée.

Mousa (Moïse). اليورف Elmayorqi (Le Major-

اَبلُ Naples. .Ennâser الذاصر Naouar, nom de pays.

Aboulhoul. أَبُول الهُول Hintata, tribu berbère.

.Elouâtseq الواثق Abdelouahed. [عَبْدُ] الواحد عبد] الواد Abdelouad, dynastie qui régna à Ilemcen. Elouad elkebir, الوادي الكبير rivière qui se jette dans le golfe de Bougie. Ouârets. وارث

Ouchtâta, tribu du N.-O. وشتاته de la Iunisie. .Ouaddhah وطاح .Oualid وليد وهب Ouahb, jurisconsulte malékite. .Oran وهران

Elmâdjichoun, jurisconsulte malékite. Elmazari, jurisconsulte malékite. Mâlek, fondateur du ritc مالك malékite. مالكي Malékite. Elmamoun, calife abbasside. Mahe محدى . Mohammed محد métan. .Mahmoud مجود Mételin, île de l'Archipel. Médine. مدى Médinois, de l'École de Médine. Mourâd. Amurat. Mérinide, مرين qui appartient à la dynastie des Benou Mérin. Mostaganem, port du départ. d'Oran. .Elmostancer الستنه

Mesaoud. .Meskîn مسكين Meslâta, nom de localité. .... Moslem. سه Mosayyib. L'Égypte . Le Caire. .Égyptien مصرى .Mustapha مصد .Mosab مصع .Motarrif مطرِب .Motab معتب . Le Maghreb. Le Maroc المغرِب Elmoqarrib, titre d'un المفرب ouvrage de droit. La Mecque. .Mellouka ملوكة Elmehdi. المدى

ف

Originaire de Gabès. Qabsi.

مُرْدُرُ Abdelqader. [عَبْدُ] الفَادِر

Elqâsem. الفاسم

.Elqadhi الغاضي

الفالة La Calle, port du départ. de Constantine.

Elqabbâb. الغُبَّابُ

Qara Hassen (Hassen le Noir).

الغُر اوبي Elqarâfi, jurisconsulte الغُر اوبي

coreïch, tribu de l'Arabie.

Elqatthân. الغطان

alaa, فلعة في راشد Qalaa. فلعة فلعة bourg du départ. d'O-ran.

.Qourqad فورفد

الغيروان Qaïrouân, ville de Tunisie considérée comme ville sainte.

مَبْرُواْنِي Originaire de Qaï-rouân.

ك

Gens de la ville de Koufa. École de juriscon-

sultes et de grammairiens.

ل

اللبَّادُ Ellebbâd. Ellihyâni. اللحيانيَّ

Leïla.

عبد Abd. Voyez le mot qui suit عبد.
مبد Abdous.
Abdous.
مُثْأَنِّي Ottoman. عُثْانَ آلَةُ Ottoman.
مُثْانَ Irâq. عُرَانَ De l'Irâq.
مُرانِي Aboularab.
مُربِع Arîf.
مُربِع Aroudj (Barberousse).

Ali. على Ali. مارة Omara. مركب Omar. عران Imrân. عرون Amroun, nom de tribu. عنان Antara. عنان Aoun. عون Iyâdh.

غازي Ghâzi. Ghânem.

Abdelaziz. [عَبُدُ] آلَعُزِيرُ

وُمُورِنِيَ Ghobrìni. مُرْوِرِنِيَ Le Maroc.

Perse. Fârès, nom de personne.

personne.

Fez.

Elforât.
الْعُرُات
La Perse. Le Farsistan.

Francs, Européens. ورُجِيّة Francs, Européens. ورُجِيّة Français. ورُنْسيس Elfadhl.

شدّد شَالِي Ecchabba. الشّابة Cheddad.

Partisan de Ecchabba. شرّشال Cherchel, port du ودور شبرمهٔ Chobroma.

La Syrie. شَامِيّ Syrien. départ. d'Alger. الشَأَم La Méditerranée. المُثَامِيّ La Méditerranée. de Tunis.

اسبی Essebbâgh. مغالبی Sicile. گفتادی Sfax, port de la Tuni-sie. قنادی Soffarides, dynastie.

Tabarca ou Tabarque, طرابلس Tripoli. أورابلس أولان Tripoli. أورابلس أولان أول

أَسُلُ Archa, femme du Pro- عَاسُلُ Asal. phète. مُتَاسُو Abbâs.

ز

الزَّاب Le Zab, province d'Algérie.

.Zerîkh زُرِيخ

زُغُوان Zaghouan, montagne de Tunisie.

زُكُرِيآمِ Zakariya (Zacharie).

.Zemazimiya زَمَازِمِيّة

.Zemenin زَمَنِين

Ezzenâti. الزُّ أَتِي

زواوة Zonaoua, tribu berbère.

.Zoukaï زُوكَاٰی

Zeyâd. زیاد

زيادة الله Ziyadet-Allah, prince

agh labite.

ينو زيّان Zeyyan بنو زيّان Benou Zeyyan, dynastie qui régna à Tlemcen.

سو

. Sâbeq سَابِق

Sâlem.

Sohnoun, vulgairement : Sahnoun.

.Serrâdj سُرّاج

.Saïd سُعيد

Abdesselâm. [عَبْدُ] ٱلسَّلَام

يَّالِي Sélìm.

Soleïman (Salomon).

Sinân. سنان

.Sehl سُهُل

Le Sous, province méridionale du Maroc.

Soueïd, tribu de l'Algérie.

Bab - Essouïqa , إبابً السَّوِيْفَة porte et faubourg de Tunis.

الذخيرة وفبض عليه رسلّط على نبسه العذاب بلم ينحرب عن دعواه الى ان هلك ولمّا هلك ابو حبص فام بالامر ابو عبد الله بن الواثني بن المستنصر وهو الشهير بايي عصيدة منسوباً بالطعام عادة اهل الفطر استعماله مبى فصله المرغب فيه زمن ولادته وكان من اسرياء الملوك وبضائلهم منفاداً للسنّة مرتبطاً لوصايا الصالحين ولمّما هلك فام بالامر ابو بكر الشهيد وتحرّك الامير خالد بن زكريا. بن ابي اسحاف من بجاية وكان مستفصراً على عمالتها بتغلُّب على ابن الشهيد ودخل تونس وفتل ابن الشهيد ثمّ تحرُّك اليه من اطرابلس شيخ الدولة ابو يحيي بن ابي العبَّاس اللحياني طالباً الامر لنبسه وتمادى امره سنين تناهز سبعاً ثمّ لمّا استشعر اضطراب الامور نظر الحزم لنبسه بارتحل الى بلاد المشرق بما استجمعه من مال افريفية وذخيرتها ولحق بمصر باستفرّ تحت جراية ملكها وبرّه الى ان هلك .

فولي وصار امر تونس من بعده هو الامير ابو يحيى ابو بكر بن ابي ذكرياء بن ابي اسحاف وكان ذا خصال من مروسية وشعر ينسب اليه واكتسب حنكة كثيرة وصاهر السلطان صاحب المغرب مارغم انوب اعدائه وبلغت البلاد مي اخريات آيامه من الامن والعمارة مبلغاً عظياً وتمادت الى عهدها مي الزمن

السالف الى ان هلك وولى بعده ولده عمر وكان كثير التهور وفتل اخاه ابا العبّاس ولّي عهد ابيه وقبّر عنه رجال الدولة **بلحفوا بسلطان المغرب الامير ابي الحسن وحرَّكوه الى تُملُّك** ابريفية فكان من حركته الى تلك البلاد فبي اوائل عام ثمانية واربعين وسبعماية ما هو معروب ولمّا جرت عليه الهزيمة بظاهم الفيروان وحصر بها وتخاّص الى تونس صابر بها العرب وتحرُّك مِي البحر الى بلاده الغربيَّة وترك ولده ابا الفضل بتونس مفهاً للرسم فبازعجه عن الوطن اهله ونهدوا اليه بالامير الفضل ولد السلطان ابي يحى المذكور فانصرف عن خَمَارَةُ وَعَهُدُ وَلَحْقُ بَابِيهِ وَلَمْ يَكُدُ الْفِصْلُ يَسْتَفُرُّ بِتُونِسُ حَتَى زحب اليه العرب بالامير ابراهيم بن الامير ابي بجي لنظر شيخ دولتهم وبفية اشرافهم ابي محمّد بن تافرفين ففتل الفضل وفعد ابراهيم مكانه والشيخ يدبر الامر ويسدد الحال والوطن الى عهدنا هذا اعانه الله.

ERRATA

Lisez :	Au lieu de :	Ligues.	l'ages.
دخلوا	دخلوا	9	8
بالفنه	بالعِتة	15	10
بمرای	ېر ى	10	14
بذلوا	مذلوا	6	17
بجول	يحول	11	»
الاحفاد	الاحباد	3	22
بتمت الهزيمة	وتنمت الهزيمة	18	23
بوفع الاتبان	وفع على الانعان	6	24
بج	~~ٽ~~	12	29
باغراء	باغزاء	8	30
وانفذ	وانهذ	9	36
مذكورة	مذكووة	7	37
مفصود	مصفود	»	4 0
شجوا	سجوا	15	»
وفاسا	وفاس	3	41
السودان	لسودان	6	43
	• •		

يزناسن Yznasen, tribu berbère du Maroc.

Bayazid (Bajazet).

اب) ینخمی Bab Yentahami, porte de Tunis. Yousef (Joseph). پوسم Younès (Jonas).

Mehediya, port de la Tunisie. Les Almohades. الموحدون La Morée.

موسى Mousa (Moïse). Elmayorqi (Le Majorcain.

اَبلُ Naples. .Ennâser الذاصر Naouar, nom de pays.

أَبُو الهُول Hintata, tribu berbère. أَبُو الهُول Aboulhoul.

.Elouâtseq الواثق Abdelouahed. [عَبْدُ] الواحد الواد Abdelouâd, dynastie qui régna à Ilemcen. Elouad elkebir, الوادي الكبير rivière qui se jette dans le golfe de Bougie. .Ouârets وارث

Ouchtâta, tribu du N.-O. de la Tunisie. .Ouaddhah وطاح .Oualid وليد Ouahb, jurisconsulte وهد malékite. .Oran وهران

Elmâdjichoun, jurisconsulte malékite. المازرى Elmazari, jurisconsulte malékite. الك Mâlek, fondateur du ritc malékite. مالكي Malékite. Elmamoun, calife abbasside. Mahc مجدى . Mohammed مجد métan. .Mahmoud مجود مدلي Mételin, île de l'Archipel. Médine. مدى Médinois, de l'École de Médine. Mourâd. Amurat. Mérinide, مرين qui appartient à la dynastie des Benou Mérin. Mostaganem, port du مستغانم départ. d'Oran.

Elmostancer. المستنم

Mesaoud. .Meskîn مسكين مسلاتة Meslâta, nom de localité. .... Moslem مس مسيم Mosayyib. Le Caire. L'Égypte. فصرى Égyptien. .Mustapha مصطع .Mosab مصعب .Motarrif مطرِب .Motab معتب Le Maghreb. Le Maroc. الغرِب Elmoqarrib, titre d'un المفرب ouvrage de droit. لگُهُ La Mecque. .Mellouka ملوكة Elmehdi. المدى

ڧ

Originaire de Gabès. Qabsi.

Abdelqader [عَبْدُ] الفَادر

.Elqâsem الغُاسم

.Elqâdhi الفاضي

الغَالَة ل La Calle, port du départ. de Constantine.

.Elqabbâb الغُبَّابُ

Qara Hassen (Hassen le Noir).

Elqarâfi, jurisconsulte الغرافي malékite.

وريش Coreïch, tribu de l'Arabic.

Elqatthân. الغطان

dalaa. فلعة بى راشد Calaa, فلعة فلعة bourg du départ. d'O-ran.

.Qourqad فورفد

الغيروان Qaïrouân, ville de Tunisie considérée comme ville sainte.

Originaire de Qaï-rouân.

ځ

Gens de la ville de Koufa. École de juriscon-

sultes et de grammai-riens.

ل

اللباّد Ellebbâd. اللحيّانيّ Ellihyâni.

Leïla. لَبْلَى

Abd. Voyez le mot qui | suit عبد.

.Abdous عبدوس

Ottoman. عثماني Ottoman.

De l'Irâq. عراني De l'Irâq.

عَوْمِ الْعَرُبِ Aboularab.

Aı fa.

Arif. عرب

Aroudj (Barberousse).

Azzoun. عنون

Abdelazîz [عَبْدُ] ٱلْعَزِيزِ

ورُرُ Omāra. عَارَة Omar. عَرَ

Imrân. عُرَان

Amroun, nom de tribu.

Inân. عنان

Antara عنترة

.Aoun عون

.Iyâdh عياض

Isa. Aïssa (Jésus). .

.Ghâzi غازِي

.Ghânem غانم

مُرُدِّ بِي .Ghobrìni غَبْرِ بِي

.Le Maroc الغرب

Perse. Fârès, nom de personne.

.Fez واس

.Elforât العرات

La Perse. Le Farsistan.

Francs, Européens.

Francs, Européens.

Français. برنسیس

شُرْبِيون .pl شابِي .Ecchabba الشابة Partisan de Ecchabba. Syrien. شَامِيّ Syrien. الشابي La Syrie. الشابي La Méditerranée. المخرالشابي La Méditerranée. المجرالشابي de Tunis. Chobroma. شبرمة

شداد Cheddad. شرشال Cherchel, port du départ. d'Alger.

Sicile. مغلبة Sicile. كالمادحي Sfax, port de la Tuni-sie. منباج Soffarides, dynastie.

Tripoli. طرابُلُس Tabarca ou Tabarque, طرابُلُس Tripoli. أو أو أبلُس Toulon. طُلُون Toulon. الطّبِب Etthayyeb.

أَسُلُ Aïcha, femme du Pro- عُسَلُ Asal. مُسَاسُ Abbâs.

الزَّاب Le Zab, province d'Al-' gérie.

.Zerîkh زُرِيخ

زغوان Zaghouan, montagne de Tunisie.

رَكُرِبَآءِ Zakariya (Zacharie). زَمَازُمَيَّهُ Zemazimiya.

.Zemenin زَمَنين

الزَّادَةِ Ezzenâti.

زواوة Zonaoua, tribu berbère.

زيادة الله Ziyadet-Allah, prince

aghlabite.

يُو زَيَّان Zeyyan زَيَّان Benou Zeyyan, dynastie qui régna à Tlemcen.

Sâbeq. سَابِق

Sâlem. سالم

روبور Sohnoun, vulgairement : Sahnoun.

Serrâdj.

Said. سعيد

مُرُّمُ السَّلَامِ Abdesselâm.

يكم Sélim.

Soleiman (Salomon).

Sinân. سنان

.Sehl سُهُل

Le Sous, province méridionale du Maroc.

Soueïd, tribu de l'Al-

g'erie.

إباب] Bab - Essouïqa , porte et faubourg de Tunis. خ

الم ناد Khâled. الم نام Khadidja. الم نساب Khechchâb. المساب Elkhaddâr.

خليل Khelil. Un des plus célèbres jurisconsultes malékites. Khoumir, tribu du N.-O. de la Tunisie.

مُوود Daoud (David). مُرْغُوث Dragut. Doria. دُورِيَة Abou Dînâr. [أَبُو] دِينار

ر

رادس Radès, localité près de Tunis. Rached, nom de localité.

رَبِّي Rebaï.

مُبدًا رَبِهِ Abdourrebih. [عَبدُ] ٱلرَّجْنِ Abderrahman. Abderrahim. [عَبْدُ] الرَّحِيمِ Rochd. الرَّشْدُ Errachîd. الرَّشِيدُ Erroâïni. الرَّعْيْنَ Ramadhan.

I El-Djellizi. Gênes. حنه ة Génois. حنو بر Abouldjouad. أَبُو الجُواد

· Djidjelli, port du dép. de Constantine.

. Hâtem.

الله Elhâdjeb, jurisconsulte malékite.

Elhârets. الحارث

. Habîb.

الحداد Elhaddad.

Harrach, rivière qui se jette dans la baie d'Al-

ـــــــا Elhasen.

-coriginaire du Hadra حط

maout.

Elhattâb, jurisconsulte malékite.

Hafside. De حبص la dynastie des Hafsides.

. Alep, ville de Syrie. روو سور La Goulette, port حلق الوادى

Hamdis.

بي. Hamza.

Émèse. Homs, nom d'un château près de Qaïrouân.

Hamoud.

Hammouda. جو دة

... Hamîd.

. [ابو] Abou Hanifa, fondateur du rite des hanéfites. حنبي Hanéfite.

.Honeïn حنىر

.Haïder حىدر

Bone. Le nom moderne ونه Bone. Le nom moderne ونه Bahloul.

de cette ville est : عَنَابُهُ

Tafraguin. تَاجَرُ فِين

Tamkert, nom de localité.

تبريز Tebriz (Tauris).

تدلس Dellys, ville du départ. d'Alger.

Turkoman.

Tefza, nom de tribu.

تلمسان Tlemcen, ville du dép. d'Óran.

رير Tementfous. Matifou, عانتهوس

cap de la baie d'Alger.

نس Ténès, ville du départ.

d'Alger. تُوخ Tounoukh, nom de tribu. تُوخِيّ

Avec l'art. : Ettaudih, ouvrage de droit malékite de Sidi Khelil.

روم مرور Abdeldjebbar. [عبد] البح

Djebala.

Djerba, île de la Tunisie.

Djezeri. جُزِرِيّ Eldjezzouli, auteur الْجُرُّولِيُّّ d'un traité de droit malé-

Digitized by Google

بردفيز

Allemands أَكُمَان

Élias. اَلْبَاس

Anglais. انجلز

مَّرُّمُ مُ Andréa. André.

Andalousie. L'Espagne آنُدُلُس عَرُونِ Andalous. آنُدُلُسِيَّ

120

آر Anas.

ءَورو Hongrois. انگر وسر

.Anglais انْكُليز

Idah, titre d'ouvrage signifiant : Démonstration

claire. ∡⊊

Ayyoub (Job).

Porte de la Marine بَابُ ٱلْجُرِيرَة

(à Alger).

أَبُ ٱلْمُحْرُ Porte de la Marine (à Tunis).

اباب Baba.

Bėjà, ville de Tunisie.

Bougie, ville du départ. de Constantine.

Badjirma, nom de خيرمة tribu.

Port-Mahon, dans

l'île de Minorque.

Portugais. بردفيز

الزعي Beradaï, surnom d'un jurisconsulte malékite.

يرزل Borzoli, surnom d'un jurisconsulte malékite.

Boreïra. بربرة

.Bagdad بَغُدُا۔

ير مورر. [أبو] البفاء

.Becr بَكُر

.Bakir بُكير

الطه Baltha, nom de localité.

.Palerme بَلير م

Bab Elbenât, une

des portes de Iunis.

INDEX DES NOMS PROPRES

Nota. — Ces noms sont placés dans l'ordre alphabétique en ne tenant pas compte de l'article.

Abadites ou Ibadites, secte musulmane hérétique.

que.

Î Ibrahim (Abraham).

Î Iblis. Satan, chef des génies rebelles.

J Abou. Voyez le nom qui suit ce mot.

suit ce mot.

Ahmed.

Espagne. المنابة Espagne. المنابة Ibsagne.

اسلامبول Constantinople.
اسلامبول أنهاعبل Constantinople.
الهاعبل أنهاعبل أنهاعبل أنهاعبل Achres.
الهرس آله Achres.
الهرس آله Achheb.
الهرس الملبول Stamboul. Constantinople.
الهرس الملبول Tripoli, ville.
الهرس الملبول Aghlab.
الهرسفية Ifriqiya, province centrale de la Tunisie; s'emploie aussi pour désigner la Tunisie entière.

Donation.

Vallée وهاد .pl وهدة – basse. Plaine.

V, Soupçonner, s'imagi-

ner. Supposer, faire une

Mou, lâche, faible. وان ! Malheur ويل

. Main ایاد et اید – بدی Influence, autorité. Pouvoir. يين بدى Devant, par devant.

Aisé, facile. Peu nombreux. Court. Peu abondant. Très aisé, très facile.

Le plus facile.

iV, Être certain de qq. ch. Avoir la certitude de

X, S'éveiller.

Vigilance, vivacité.

ين — يمن Droit, côté droit. أيمان .A droite. Plur عيناً

Serment.

Le plus favorable. اين

Heureux, de bon au-

pl. ايام Jour. Au pluriel : Règne, événements.

يو Alors, ce jour-là.

II, Donner mandat à qq.
Prendre comme mandataire. V, Se sier à qq.
Placer sa consiance en qq.
Recevoir mandat. VIII,
Mettre sa consiance en qq.
S'appuyer sur qq.

f. يُلجُ Pénétrer dans qq. ch. S'introduire.

IV, Rendre mère, rendre père.

Descendance, postérité. وَلَاد pl. وَلَد Enfant.

ولدان .pl وليد

Père. Qui engendre.

Naissance.

Nativité.

Festin, banquet, وليمة – ولم repas de noces.

f. يلي Suivre, venir immédiatement après. Administrer, gouverner. II, Investir d'une fonction. Promouvoir. Retourner, s'en aller. V, Se charger de qq. ch. Être investi d'une fonction. S'emparer du pouvoir. X, S'emparer.

Patronage. Droit de patronage.

Gouvernement.

Wali, gouverneur.

طِيِّ ٱلْعَهْدِ Héritier وَلِيَّ ٱلْعَهْدِ Heritier présomptif.

اُولی Préférable, plus digne de, plus méritant.

Maître, seigneur. Patron.

Cession, en droit. Investiture, action de conférer une fonction.

Assistance, aide.

آسُنيلاً. Conquete. Action de s'emparer du pouvoir.

f. بهب Faire une donation. nir. Convenir de qq. ch. S'entendre sur qq.

مُوافِعَة Concordance, ac-

مُوَّافِق Convenable, opportun.

Accord unanime.
Conjoncture.Concordance.
Concours de circonstances.

II, Accomplir, parfaire qq. ch. III, Rejoindre. Rencontrer. Être fidèle à un engagement. Atteindre. Faire sa jonction. V, Mourir, décéder.

Mort, trépas.

Décédé.

Rentrée des impôts. Action de faire acquitter qq. ch.

Temps, moment.

ميفات Temps fixé. Rendezvous.

Alors. A cemoment-là.

IV, Allumer du feu. VIII, Être allumé, brûler.

Respecté. وَفُور - وفر

وفار Vénération, respect. وفار آلاد به وفار آلاد به وفار Tomber. Avoir lieu, advenir. IV, Tomber sur qq. Infliger une défaite.

فَعُهُ Événement. Affaire, bataille.

V, Craindre, redouter.

وَفَيْمَةُ pl. وَفَائِحُ Rencontre, bataille.

Qui agit, qui exerce une action sur qq. ch.

Bataille. Événement.

Effet produit. Endroit où une chose tombe.

Se tenir debout. فغب f. وَفَبَ S'arrèter. V, Surseoirà qq.

ch. Être arrêté, stationnaire. Être subordonné à.

VIII, Craindre, redouter.

Qui donne de وَاكِب – وكِب l'eau. Qui mouille.

Digitized by Google

place, lieu. مُوْمِنع Endroit,

Qui sert de base. مُوْمَنُوعِ Attente légale. Action de mettre en observation chez qq. une esclave pour sa voir si elle est nubile ou non, enceinte ou non. مَوْاصَع Qui se fait modeste.

Qui fait montre d'humilité.

y, Se rendre maître de qq. ch. Fouler aux pieds. Vl, Convenir. Se concerter sur qq. ch.

Violence. Action de fouler aux pieds.

.Concours مُوَاطَاة

V, S'affermir. Étre affermi, consolidé.

pl. أُوطان Contrée, pays.

فَوْطَن Établi à demeure. Qui a pris un endroit pour patrie. Installation à demeure. Action de prendre pour patrie.

f. بعد Promettre, faire une promesse à qq. III, Prendre un engagement vis-à-vis de qq. Promettre.

f. يعظ Faire un sermon. وعظ Sermon, prédication, exhortation.

qui en-واعية fém. واعية Qui enserre, qui emmagasine. Qui empoche.

f. I. يَعِد Aller en ambassade. II, Envoyer une ambassade.

Abondant. وَأَفِر – وَفِر

Qui devient de plus en plus abondant. Très nombreux.

II, Faire concorder. Rendre favorable. III, Concorder. Trouver en concordance. VIII, Adve-

Digitized by Google.

موازین pl. موازین Balance. Poids.

V. Étre moyen, intermédiaire. Se servir d'un intermédiaire.

.Milieu وُسُط

آور و Moyen. Puîné.

Intermédiaire. وأسطة

Etre capable. Être possible. Avoir la capacit de, contenir. Être vaste.

Aisance. Richesse.

iV, Charger. Faire un chargement. Emmagasiner.

Arrangement. Bonne disposition.

f. يُصِفُ Décrire, dépeindre.

pl. صبات Qualité, mé rité. Mode, façon.

Qualisié. Dépeint. caractérisé. Décrit.

Joindre, unir. يُصِلُ f. وَصُلَ

Arriver, atteindre, parvenir à. III, Atteindre, arriver à. IV, Faire arriver, faire parvenir. VIII, Se joindre. S'adjoindre. Être joint. Durer sans interruption.

Venue, arrivée.

Bourse pleine. Gratification. Grammaire: Consequent d'un rapport.

Ininterrompu. Successif. Accumulé.

Qui unit, qui rejoint.

IV, Recommander qq. ch. à qq., avec ب de la ch.

Pl. وصية Recomman-dation. Précepte. Testa-ment.

Tutelle testamentaire.

Démonstration ایضاح – وضع précise.

f. يصنع Poser, placer. Composer un ouvrage. figure, visage. Mode, façon, manière, catégorie. Notable, personnage influent.

Còté.

Se dirigeant vers. متوجه Un, unique. واحد – وحد

Unitaire. مُوتِّد

IV, Rendre sauvage.

Priver de la compagnie de
qq.

pl. وُحُوش Animal sauvage.

.Malsain وُخِه fém وُخِم

Vouloir. Aimer. وَوَدَّ

f. دع Laisser de côté, négliger. IV, Laisser. Déposer, mettre en dépôt.

pl. ودائع Dépôt. Chosc consiée à qq.

Qui fait ses adieux.

Qui prend congé de qq.

Vallée.

Rivière.

Derrière, préposition.

f. برد Arriver. Venir.

Arrivée, venue. Promulgation.

وَارِدُ Qui arrive, qui est venu.

V, Tomber dans un précipice. Être dans une situation critique.

ورع Modestie, réserve. Discrétion. Scrupule.

ورفه Nom d'unité: ورفه Feuille, feuillet, page.

ورى II, Simuler, feindre. Donner le change.

Derrière, en arrière de.

مور Qui donne le change. Simulant.

pl. وُزُراَءَ Vizir, وُزِير – وزر ministre.

وزع II, Répartir, partager.

وزن Poids. Mesure. Mesure d'un vers.

دنة Poids, pesée.

Digitized by Google

à. Se disposer à. Être préparé, disposé, arrangé. Forme, figure, manière. Apparence. Extérieur.

f. A. Craindre, هاب – هيب redouter.

.Crainte هيبة

Qui inspire le plus de crainte.

Craint, redouté.

s'ensler. Être agité, devenir agité.

Agitation, bouillon-

Fracturé, brisé. مَهيعن – هيعن

Tumulte, vacarme. هيعة – هيع Arrière! Loin! Hélas!

II, Adresser des injures, des reproches. Invectiver. Réprimander.

Action de sauter, de se précipiter sur qq. ch.

مُونَّب Soulèvement. Révolte. Usurpation.

وررت .Usurpateur متوثب

مِنْ f. مِنْنَ Avoir confiance en qq. Se fier à.

Personne de consiance. Homme sûr. f. بَجُبُ Étre obligatoire. Falloir.

وجوب Obligation de faire qq. ch.

.Obligatoire وُاجِب

موجب Qui rend obligatoire. qui entraîne.

f. مجدُ f. مجدُ Trouver. IV, Faire trouver. Montrer.

ou qq. ch. Envoyer. V, Se diriger vers. Se rendre à. آوُحُهُ pl. وَجُوهُ وَجُهُ

مُزِيَّهُ Défaite, déroute.

.Fuyard مُنْبُرُم

مُبُرِّمَة Troupe en déroute.

— هصر Qui broie, qui écrase.

جَفُابِ. pl. هِفُنَبَهْ – هضب Colline, montagne.

Ainsi. هَكُذُا

ملّان — ملّل Croissant de la lune. Nouvelle lune.

f. I. Périr. IV, Faire périr.

אלנ Mort, trépas. Perdition, perte, ruine.

Ayant péri. Défunt. ثالث pl. مَالك Péril, danger. Mort.

f. O. Songer à qq. ch. Être sur le point de.

Souci, préoccupation.

Magnanime. هُمَام

Le plus important, qui donne le plus de souci.

IV, Négliger.

Abandonné sans gardien.

f. I. Couler. Répandre de l'eau.

II, Féliciter qq.

.ici هَاهُنَا et هَنَا

et هَنَاكُ Là-bas.

! Apporte هَاتُو ا . [p هَات — هوت

Impétuosité de تهور — هور caractère. Emportement.

a f. O. Devenir terrible, furieux. II, Effrayer, terroriser.

أُهُوال pl. أُهُوال Terreur, danger.

Effrayant, terrisiant.

Ceux-ci, ces. هُولاَءِ

II, Préparer, disposer, arranger. V, Se préparer

نوم - نوم f. A. Dormir. نوم Sommeil.

Songe, rêve.

Novembre, mois de novembre.

II, Porter aux nues par des éloges.

Action d'être porté aux nues par des éloges.

Noyau, pépin.

Intention, volonté.

أبُّ – جِبَ f. I. Dépasser en nombre, surpasser.

f. O. Souffler, vent.

f. I. Descendre.

Descendant, qui descend.

f. O. Fuir, émigrer.

f. I. Se précipiter sur. Fondre sur qq.

Attaque, irruption.

f. I. Démolir, faire crouler. VII, Être démoli, en ruine.

Démolition, écroulement.

هدى IV, Offrir un cadeau. Offrir. Orthodoxie. هدى

Cadeau, présent.

.Adaptation نُهُذيب — هذب Action d'émonder.

La Chat.

f. I. Fuir, s'enfuir.

برو .Fuite هروب

Fuyant. En fuite.

هرنی IV, Verser, répandre, du sang, des larmes.

vIII, Être agité. Éprouver de l'émotion. Être joyeux.

II, Mettre en fuite. VII, S'enfuir, prendre la fuite. iII, S'approcher. Étre approximativement. VIII, Saisir, profiter de qq. ch. مناهن Approche. Approximation.

Action de saisir, de profiter de qq. ch.

f. A. Se lever. Se mettre en route.

Poussée d'une plante Belle venue.

f. A. Étancher sa soif. Goûter à qq. ch.

vIII. Parvenir à. Arriver à l'extrémité. Étreterminé, fini. Équivaut à : Fin et s'écrit souvent ainsi : الم

Prohibition, défense faite par la loi.

آمثی Interdit, prohibé, défendu.

Terminaison, fin. Accomplissement.

f. O. Remplacer نَابُ — نوب

qq. Être mandataire. IV, Retourner.

قُوبَة Garnison, garde. Tour de rôle.

سَابُهُ Mandat. Tour de rôle.

Suppleant. Lieutenant.

f. O. Fleurir. II, Fleurir.

لُو Feu. Avec l'article : L'enfer.

.Fleurs نُوَّار

Inimitié. Rancune. Discorde.

Phare. Minaret.

.Floraison تَنُوير

Brillant, éclatant.

أَوُّ pl. أَوُّ Espèce, catégorie. Sorte.

.Chamelle نَافَة – نوني

أل – نوز f. A. Obtenir, acquérir, atteindre. III, Offrir, présenter à qq. ch. qq. VI, Atteindre. Comprendre. Être accessoire.

نہار

مُنَافِعَ Qui détruit l'effet de qq. ch.

Enlèvement, dépossession.

f. O. Transporter, transférer. Relater, rapporter un fait. VIII, Se transporter. Être transféré.

Récit rapporté. Tradition. Relation.

Transfert, départ. Déménagement.

f. A. Être mécontent de qq. ch. Se venger. VIII, Sevenger, tirer vengeance. نَدُتُ Rupture.

Rupture. Violation d'un engagement.

.Mariage نكاح – نكم

IV, Nier, renier. Refuser d'admettre, faire opposition. V, Manifester de l'aversion. Prendre en haine. نکر: Mot indéterminé. انگار Dénégation. Opposition.

مناكر pl. مناكر Chose blâmable, mauvaise action. Mal.

f. O. Renverser. Baisser la tête.

تگال — نگل Châtiment, correction. Intimidation.

IV, Causer du mal. Endommager.

نگابة Blessure, dommage.

غو — لَوْ f. O. Croître, grandir.

Action de s'attacher à.

f. I. S'élever. Être rapporté, *propos*.

Élévation, grandeur, croissance.

f. A. Piller, saccager.

Pillage.

f. A. Attaquer.

Fleuve, rivière.

Jour, journée. نُهَار

Digitized by Google

Chercher la fuite. S'enfuir. بر Individus. Personnes formant un petit groupe. برة Fuite. Séparation, abandon.

Ame. Personne. Principe. Chose en ellemème. Sert de pronom réfléchi.

أَعْبَانُسُ pl. نَعْبِسُهُ Chose précieuse, trésor.

f. O. Secouer. Secouer sa main, c'est-à-dire Rompre toute relation avec qq. ou qq. ch.

f. A. Être utile, profiter de qq. ch. IV, Faire profiter qq. de qq. ch. VIII, Profiter, tirer profit de.

pl منابع Profit. Usage. Droit d'usage.

Profit. Usage. Avantage. Utilité, bénéfice. Action de tirer profit, de profiter de qq. ch.

Dont on peut tirer profit ou faire usage.

iV, Dépenser de l'argent. Rébellion, hypoc~~r~~isie.

منابن Hypocrite, rebelle. Révolté, insurgé.

نبى III, Repousser qq. Annuler sa valeur.

f. O. Percer, faire un trou.

Trou, ouverture.

Argent ou or monnayé. النغدان Espèces monnayées. L'or et l'argent monnayés.

f. O. Rompre.

Délivrance. Action de chercher à délivrer.

نغص VII, Étrediminué, amoi**n**dri.

نغُص Amoindrissement, diminution.

VIII, S'écrouler, se détraquer. Entrer en lutte. Rompre un engagement. ch. Plantation. Action de dresser un piège. Cas direct, en grammaire. Voyelle a employé pour le cas direct.

Qui donne un أمع – نصع bon conseil.

f. O. Donner la victoire. Secourir. VIII, Être vainqueur par l'aide de qq. Être secouru.

نَصْر Victoire.Secours. Puissance.

ناصر Qui secoure, qui pro-

سُرایی pl. نصرایی Chrétien, nazaréen.

نصب VIII, Être à sa moitié. سُف Moitié. Demi.

f. O. Couler, s'écouler.

Baisser, en parlant des
eaux.

Bon نُضّال . pl نَاصِل — نعمَل tireur. f. O. Regarder. Voir. Examiner, avec الى. VIII, Attendre.

Vue. Examen. Appréciation. Surveillance. Direction.

Regard. نظرة

Poésie. Poème. Vers, texte en vers.

Poète. ناظم

Épithète, adjectif.

pl. نعْل Chaussure.

pl. اَنْعَام Bétail. Animal domestique dont on mange la chair.

Qu'il est beau! Qu'il est bon!

Oui. نَمُ

Délices. Avec l'article : Le Paradis.

f. O. Être exécutoire, exécuté. II, Faire exécuter un jugement, un ordre.

f. O. Fuir, s'éloigner. X,

نصب

ان f. I. Descendre. Débarquer. S'arrêter pour camper. Tomber, en parlant de la pluie. Attaquer qq. II. Faire descendre. Faire rentrer.III, Camper devant une place pour v mettre le siège. Loger chez qq. IV, Faire descendre. X, Chercher à faire descendre. Demander à loger chez qq. Descente. Halte. ازار، Descendu, arrêté. Demeure, campement, منزل iii Place, endroit. Siège. Investissement. - Distraction, plai نوهة sir. Amusement, divertis-

payement.

f. O. Attribuer qq. ch.
à qq. Faire remonter qq.
ch. à qq. Se rapporter à.

Retard dans un نسأ – نسأ

sement.

Lignée. Ethnique. Rapport. بالنسبة Par rapport à.

نَسَابُهُ Généalogiste.

Qui est rattaché à. Qui tire son origine de. Attribué à.

نسل VI, Se propager. Avoir de la postérité.

Femmes. نسوة – نسو

f. A. Oublier. IV, Faire oublier.

Femmes.

IV, Entreprendre qq. ch. Commencer. Créer, construire.

f. A. S'accrocher. Cesser. Commencer.

نشر VIII, S'étendre, se répandre.

Dispersion, renommée. نَشْر

.Qui reverdit نَاشر

Texte, contexte.

f. O. Dresser, planter.

Astre, étoile. Chose qui point, plante.

Astrologue. Astro-

f. O. Échapper au danger. Se sauver. Acquérir le salut éternel. Chercher la délivrance.

Délivrance, salut.

Se sauvant, qui se sauve.

Pleurs, sanglots.

pl. محور Cou, gorge. Endroit par où on égorge.

Cuivre. Airain. نحس خسس

.Nous نحن

Vers, dans la direction de. Environ.

أحية pl. نواجي Côté, direction. Contrée, pays.

vIII, Choisir, trier. Élire. خب كالآب nom d'unité de خبال المادة المادة

f. O. Exciter qq. à faire qq. ch. Engager vivement,

mais sans contraindre.

Chose à laquelle on vous engage. Vif, agile, ardent.

chose à laquelle on vous engage vivement sans vous y contraindre.

ابر — ندر — الدر quent.

الدرة pl. نوادر Rareté. Cu-riosité.

f. A. Se repentir de qq. ch.

Repentir, remords. ندامهٔ III, Crier publiquement.

Proclamer.Interpeller.Appeler. Convoquer. Inviter.
Annoncer à haute voix.

""
Générosité.

Héraut, crieur public.

en procès avec qq. Se débattre contre qq. ch. VIII, Oter, enlever, arracher. Action d'enlever, d'arracher.

نجع

hippodrome. Champ de courses, grande place, arène. Champ de bataille.

میره — میر Grenier, centre d'approvisionnement. Approvisionnements.

Qui discerne, مَيْز – ميز

qui a son discernement. Capable.

f. I. Pencher, incliner. IV, Faire pencher. X, Chercher à faire pencher. Chercher à se concilier qq.

Mille géographique.

f. O. Pousser, germer. نبت III, Se séparer brusquement de qq.

S'éloignant, s'abstenant.

بنبر — نبر pl. مُنْبَر Chaire à prêcher. Estrade.

.Beau نَبيل – نبل

II, Éveiller, réveiller.

Appeler l'attention. Aviser.

Indiquer.

أبياً pl. تُبياً Avertissement, remarque.

.Prophète نَى – نبو

. Puant مُنْتِن – نتن

IV, Donner de bons produits.

Qui réussit, qui a du succès. Heureux.

X. Demander du renfort. iII, Se préparer au combat. Offrir le combat.

Impureté, Chose impure. نُجُس

Impur. Chose impure.

Impureté.

Rendu impur.

Sang نجيع - نجع

f. I. Accorder une faveur. Gracier. Gratifier qq. de qq. ch.

Mort, trépas.

f. A. Donner, faire un cadeau. منح الله السلين اكتابيم Dieu donna aux musulmans la victoire sur eux.

f. A. Interdire, empêcher. Défendre, protéger. VIII, Être interdit, prohibé. Se refuser à qq. ch. Repousser.

Prohibition. Interdiction.

امنع Plus fortisié, plus inaccessible.

Prohibé, interdit.

II, Faire désirer. Faire des promesses. V, Souhaiter, désirer.

pl. منية Vœu, désir, chose désirée.

II, Soumettre, dompter.

Pacifier. V, Être étendu à plat. Être soumis.

Aplanissement. Organisation.

f. A. Avoir agi précédemment. IV, Renvoyer à plus tard. Temporiser.

مهنة — مهن Domesticité. Service de domestique.

موت – موت f. O. Mourir. IV, Faire mourir.

Mort, trépas. مُوْت

Cadavre. Animal mort sans avoir été égorgé suivant les rites.

Mort, trépas.

f. O. Être agité.

Flot, vague. آمواج pl. موج

اموال .li pl مال — موا fortune. Richesses.

مياه .pl مياه .Eau. Liquide. Sève.

مَأَيَّةً Aqueuse, qui مَأَيَّةً tient à la sève.

f. I. Marcher, aller.

f. I. Passer, s'écouler. Produire son effet. Agir. Aller, se rendre vers.

Passé.

IV, Faire pleuvoir, amener la pluie.

.Pluie أَمْطَار .pl مَطُر

مُعِيَّة .Ensemble معاً Avec معية

VIII, Éprouver une peine vive, une grande émotion.

IV, Lancer. Métaphoriquement : Approfondir.

f. O. Rester, séjourner, demeurer.

كُنْ Séjour . Résidence . Durée.

IV, Mettre en possession de qq. ch. V, S'emparer de qq. ch. Être en état de faire. Être possible.

f. A. Remplir. VIII, Se remplir, être rempli.

اله. Remplissage. Action de remplir.

.Sel ملح

de qq. ch. Être propriétaire de qq. ch. Être propriétaire. Régner, s'emparer du pouvoir. Être le maître d'un pays. V, S'emparer de qq. ch. Devenir maître.

Le Propriété, droit de propriété. Royauté, règne.

ملك Roi, prince. ملك pl. ملوك et أملاك Roi, prince.

الك Propriétaire.

Malékite. مَالِكِيَّة pl. مَالِكِيَّة

pl. عالِك Esclave, esclave blanc. Possédé à titre de propriété.

Royaume, régence.

الله Prise. Action de s'emparer.

De, venant de.

هسي

Epreuve, malheur. Accident, adversité. عن f. O. Effacer.

f. O. Étendre, tendre.
Allonger. IV, Renforcer,
ravitailler. Approvisionner. Étendre, prolonger,
allonger. X, S'étendre, se
développer. Demander des
provisions. S'approvisionner de.

Espace. Durée, espace de temps. مُدَّةُ Un certain temps.

Ravitaillement. Approvisionnement.

Parcelle, élément. Sève.

Approvisionnement.

Extension. Action d'étendre.

رينة — مدن pl. مُدُن Ville. Cité. Avec l'article : Médine. مدى VI, Durer. S'étendre en durée.

f. O. Passer près de.
S'écouler. X, Durer, continuer, demeurer, rester.

pl. Fois.

Durant, qui dure.

. Corail مُرْجَان – مرج

مرس — مرس Mars, mois de مأرس mars.

.Maladie مَرَّض

.Malade مريعن

.Nuage مَنْن

f. O. Toucher, palper. Atteindre.

Plus en contact. En rapport plus direct.

با مُسَّحَات . pl. مُسَّحَات Frottement.

IV, Retenir, garder. V, Se saisir de qq. ch. S'emparer de. Se maintenir. Garder en sa possession.

.Soir مساء — مسى

502997

Si même. لو لا Si même لو f. O. Briller. لأخ – لوح نوذ — لوذ f. O. Chercher un refuge.

لون pl. الوان Couleur. Teint. Espèce.

ه f. I. Tourner la tête vers qq. S'occuper de qq. IV,

L Ne pas. Ce que. Quoi?

Replier, ramener les rênes. Plût à Dieu que. ليس N'être pas, ne pas exister. ا كيال pl. آيل Nuit. Au pluriel يُلِل Le Temps, la Fortune. f. I. Étre doux. Adoucir. Être bienveillant

Une کر اهه ما . Quelconque répulsion quelconque. .Blessure, atteinte مونة — مأن Approvisionnements. Cent. Au ميون . pl ماية - مأى pluriel: Centaines. منم - Jouissance. Avantage. Engin, meuble, أمنعة . pl objet. Jouissance. Biens. Qui jouit de qq. ch. Usufruitier.

- منانه Solidité, force. کې Dès que, lorsque. Comme, pareil à, semblable à. Sentence, fable, مثل maxime, parabole. Ressemblance. Pareil. Par exemple, Exemple. .Gloire مجد . Glorieux ماحد Aridité, sécheresse.

لهو

لطبب Léger, gracieux, délicat. اللب Le plus gracieux, le plus délicat.

f. I. Souffleter, donner un coup de poing.

بعب العب Jeu, diver لعب tissement.

Peut-être que. Il se peut que. Il est possible que.

d Maudit.

Maudit.

لغو — لغو Langue, langage, dialecte.

لبت VIII, Se retourner en arrière. Regarder derrière soi.

Attention. Coup d'œil en arrière.

Prononciation, mot, parole.

Mot, prononciation.

IV, Trouver. لعبي

Surnom. Surnom royal.

Surnommé.

f. A. Être fécondé, être fécond.

Fécondation. Mouvement de la sève, pousse.

Bouchée. لَغُمُهُ - لغم

نفن II, Instruire qq. de qq.

f. A. Rencontrer. III, Rencontrer. Éprouver qq. ch. IV. Jeter, lancer. الغوا Mettre bas les armes. V,Accueillir,recevoir.VIII, Se rencontrer.

Rencontre, bataille.

Rencontre.

.Mais لَكِنَ – لكن

Ne pas.

لس VIII, Demander, solliciter.

.Ne pas کُنُ

Flamme لهب

اَهُو Divertissement, jeu, plaisir.

H

ch. VIII, Se réfugier.
Chercher un refuge.

ألِّذُ Asile, lieu de refuge.

الله Bride. Licol.

Argent, métal.

IV, Insister auprès de qq.
Presser qq. de faire qq. ch.

الله الله الله الله ألم Angle de
الأها. Regard, clin d'œil.

cher à. Rejoindre. Être réuni à. X, S'adjoindre. Attirer à soi.

لون Atteinte. Adjonction. الْـان

VIII, Être acharné. X, Poursuivre. Cerner.

Chair, viande.

كُمُة Chair, tissu de la plante.

Engagement. Combat.

.Barbe كِبَّة – لحى

V, Donner la substance لخص

d'une chose, sa partie essentielle.

Plaisir, volupté. لَذَّهُ – لذَّ

اللّٰذ Jouissance charnelle. Plaisir, volupté.

f. A. Demeurer en place, garder la maison, le lit. Occuper un endroit. VIII, S'engager. Prendre un engagement.

رو Obligation. لزوم

Obligatoire, quiengage.

Engagement, obligation contractuelle.

السن السن pl. السن Langue, langage. Diseur, homme éloquent.

VI, S'évanouir. Disparaître. Être anéanti.

. Voleur, larron کُصُوص . pl کُصّ

f. O. Étre aimable, gracieux, bienveillant. V, Se montrer bon, bienveillant.

Faveur, bienveillance.

بَكَّب Personne qui jouit de tous ses droits. Citoyen majeur.

k II, Adresser la parole à qq. Parler d'une chose. V, Parler, causer avec qq. Entretenir une conversation. كر Parole, discours.

Scolastique. Théologien scolastique.

Combien?

. کامل – کل Complet, entier. کنس Action de balayer. Balayage.

کنب VIII, Entourer, cerner. Être à l'entour.

J A, à cause de, asin que.

Y Non. Ne pas.

لَّى III, Souffrir, éprouver un malheur.

f. A. Revêtir, vêtir. Endosser un costume.

رُون f. O. Ètre, exister.

V. Prendre existence. Se former, se créer.

الْكُوْنِ et كُوْن Existence. كُوْن et كُوْن A cause de.

الْمَاكِنُ pl. أَمَاكِنُ Endroit, lieu,

ایکاد کاد – کید Peu s'en falloir que. Manquer de.

place.

Action de chercher à tirer un profit de qq. ch.

. Comment? Comme کیف

كَبُعِيَّة Mode, façon, manière. Mesure. Mesurage.

.Vêtement مَلْبُس

مَّلْبُسُ Āction de s'engager dans qq. ch. Action de revêtir.

f. A. Insister. S'attacher à qq. ch.

باً IV, Contraindre qq. à qq.

Posseder, gagner. VIII, Acquerir. Amasser du bien. مُكُسُدُ pl. مُكُسُدُ Gain, profit, benefice.

f. I. Briser rompre, casser. Mettre en déroute.
VII, Se briser, se casser, se rompre.

Déroute, défaite. کسره

VIII, Se vètir. Se revètir. كشو f. I. Découvrir. Mettre à nu. Soulever un voile. Mettre à découvert.

Talon. Cube. Cou-depied. Gloire, illustration.

f. O. S'abstenir de qq. ch. Retenir, empêcher.

Entière كَبَابِ Égal. كَبَابِ Entièrement, tout à fait.

V, Se pencher l'un vers l'autre.

f. O. Étre ingrat. Étre incrédule, infidèle. IV, Accuser d'infidélité, d'irréligion.

كُمُّر Infidélité, irréligion. Infidèles.

pl. کَهُرُ et کَهُر dèles, mécréants. Nonmusulmans.

V, Se charger de qq. ch.

Garantir qq. ch.

رُخ f. O. Ensevelir.

Linceul. كَعَن

f. I. Suffire. Suffire à préserver. VIII, Suffire, dispenser de qq. ch.

Suffisance. كَعِالَة

K Totalité. Chaque. Tout.

VI, Assaillir. Se jeter sur qq.

.Chien كلُاب Pl. كُلُب

تكالب Action d'assaillir. Attaque, irruption.

Férule, plante.

gation à qq. Contraindre. V, S'imposer une obligation, une charge.

فررة في Épaule. Omo-

Lin, toile de lin. ភ័ f. O. Être nombreux. Être fréquent. Se multiplier. IV, Rendre nombreux, multiplier. Redoubler (cris). X, Avoir en abondance. Amasser.

Abondance, affluence. کثرة Grand nombre.

Nombreux, abondant.

Plus nombreux, plus اکثر abondant. Avec l'article : Le plus grand nombre, la plupart.

, Fusil مُكَاحِلُ Pl. مُكَاحِلُ Fusil, mousquet.

-Colline, monti كُدُية – كدى cule.

Comme ceci. Sic. Telle et telle chose.

ラー: ŚRéitération. Char-

ge, attaque. Bonne fortune, succès.

IV, Traiter généreusement, avec égards. Faire bon accueil.

Vigne. Générosité.

Généreux.

Générosité. Désir de rendre service, de faire du bien.

f. A. Avoir de la répulsion کرہ pour qq. Abhorrer. Répugner à qq. ch. IV, Forcer, contraindre qq.

De كُرُها . Répulsion كُره force, par contrainte.

جاها جراها Répulsion . Répugnance. Chose qu'on doit éviter sans toutefois être puni si on la fait.

Qui subit une contrainte.

Location. کرآه – کرو f. I. Gagner, acquerir.

II, Enchaîner, subordonner.

أيُّو pl. فَيُو Lien, chaine. Enchaîné, subordonné مُفيد فياس — فيس Mesure. Analogie.

Méridienne, sieste, فيل repos de midi.

Alil Résiliation d'un contrat.

اء

S Comme. كَأَنْ ou كَأَنْ devant un nom: On dirait que, il me semble que.

كَأَبُهُ — كَأْبِ Tristesse, désolation.

کثیب Afflige, triste, abattu. Verre, coupe, کُوُوس III, Souffrir, éprouver qq. ch. de pénible.

Foie, cœur. کَبُود .pl

f. O. Avancer en âge. Grandir. II, Dire : الله اكبر, expression qui sert de cri de guerre chez les musulmans.

Majeure partie d'une chose. Direction.

بير pl. كِبَار Grand. Agé. Aîné.

کبَرُو pl. کبَارُ Grande faute. Le pluriel est fautivement employé pour اکار.

pl. اَگَابِرُ Le plus grand, أَكَابِرُ l'aîné. Notable. Chef.

کسی II, Enfoncer en terre. Provigner.

iProvignage. کاپیس او تکبیس Drageon. Chose provignée.

.Bélier أَكْبَاش — كُبُّش

f. O. Écrire. كُتُبُ

pl. کتاب Livre, lettre.

Ouvrage. Avec l'article : Le Coran. ا مُوْت pl. آفوات Nourriture. Vivres

VII, Se laisser conduire. Se montrer docile. Accepter qq. ch.

Licol, bride, rêne.

فَيُاد pl. فَوَّاد Caïd. Chef de troupes. Commandant.

Soumis, docile.

Fond plat. Sol. فاع - فوع

f. O. Dire. فول

pi. اَفُول Dire, discours, أَفُول pl. وَأُول pl. parole, opinion. Plur. أَفُول Dicton.

Disant, qui dit.

Peuple, gens. Groupe.

Certain nombre de personnes.

افية Valeur d'une chose. Prix d'estimation.

Soulèvement. Action de se révolter.

Résurrection. Jour du jugement dernier.

Debout. Fixé, attaché à. Poignée, garde du sabre.

Séjour, résidence.

Station. Place, rang.

Monument indiquant la
station d'un saint.

مفر S'occupant de qq. ch. Préposé à.

f. A. Être fort, fortifié. Se fortifier. Devenir vigoureux. V, Prendre de la vigueur, de la force.

Force, vigueur.

Fort, vigoureux. فُوِي

أنوى Plus fort, plus vigoureux. Base, assise. Principe. Règle primordiale.

Lieu où l'on s'assied. Siège.

iV. Devenir désert. Disparaître.

t. I. Être rare, peu nombreux. X, Être indépendant. Se déclarer indépendant. Être seul maître.

Modicité. Insuffisance. Petite quantité.

كليل Peu nombreux, peu abondant. Court.

افل Moindre, moins nombreux. Le moindre.

Indépendant. Spécial.

أُلُوب .dœur, au propre et au figuré.

en bandoulière d'un sabre.

f. A. Arracher. Démarrer,

mettre à la voile. IV, Mettre à la voile.

الله pl. فلاع Forteresse. Place forte. Citadelle.

IV, Troubler, inquiéter.

Pl. افلام Roseau à écrire, plume. Plant, bouture.

.Blé, froment فَمُع

.Lune فَمُر

لمُرَى Lunaire. Brillant comme la lune.

Règle, loi, décret, فَانُونُ — فَنْ canon. Principe.

نفس VIII, Prendre à la chasse. S'emparer.

Pont. Chaussée. Mòle.

iV, Avoir suffisamment de qq. ch. V, Se yoiler.

Voile. فتاع

Qui domine. Dominateur. Puissant. f. O. Étre court, insuffisant.

ور برور Palais, château.

عُدُرُو .Plus court أفصر

مَغْصُور Subordonné, nes'appliquant qu'à.

مُسْتُفُصر Qui se trouve à l'étroit.

Qui فَوَاصِبُ pl. فَصِبِ Drise tout. Bruyant.

Le plus reculé, أنْسَى - فصو le plus éloigné.

bran- فضيب — فضب che. Tige. Bouture, cep. f. I. Accomplir. Payer.

Faire mourir. VIII, Comporter qq. ch.

Fonction de cadi. Action de juger. Achèvement, accomplissement intégral. فضاء دين Extinction d'une dette.

أضُ pl. فُضَاة Cadi, juge. Magistrat. Affaire. Espèce, en droit.

Conformité. Chose مفتنى Conformité. Chose comportée, ce que comporte. مفتنى Conformément

contrée. Pays. افطار pl. فطر

f. A. Couper. Franchir. traverser. Parcourir. VII, Être coupé, interrompu. Cesser. Manquer.

Action de couper, de couper court. نُطْعاً Absolument.

ضايع Coupé. Sarment, bouture.

Fief. Terre donnée en fief.

-Légu فَطَانِ pl. فَطُنيَّة — فطن mes secs.

f. O. S'asseoir. Rester en place, rester immobile, demeurer.

Assis. فاعد

88 ---

خُرْطُاس — فرطس Feuille de papier. Papier.

f. O. Frapper, heurter. Cogner contre une porte. IV, Frapper à une porte. VIII, Tirer au sort.

فرعة Sort, tirage au sort. نُون pl. فُرُون Siècle. Corne. مُفَرَّن Accouplés deux à deux. Attaché.

فرى الله فرية — فرى Bourg, village.

II, Diviser, partager. IV, Jurer, faire serment. Faire jurer. VII, Se diviser, être partagé. VIII, Se partager. مُنْم pl. افْسَام Division, classe, catégorie. Part.

Partage, division.

Copartageant, associé.

Jurant, qui jure.

Partage, subdivision.

مفاحة Action de partager. Partage. iII, Endurer, éprouver. مُفَاسَاة Chose pénible, épreuve, difficulté.

أس f. O. Raconter qq. ch.

Histoire, conte, récit, anecdote.

Règlement de comptes. Compensation, terme juridique.

ضبة — فصب Casbah. Citadelle.

f. I. Chercher, rechercher. Se diriger vers. Gagner un endroit. Choisir, prendre intentionnellement. S'adresser à qq. Se proposer qq. ch. comme but.

Qui s'adresse à qq. Qui se présente de luimême.

But, dessein, ce à quoi l'on tend.

But, dessein.

Hardi, courageux.

Qui est mis en avant.

A la tête de. Chef. Prieur.

Supériorité, action
d'être en avant.

مَنْقَدُّم Antérieur . Qui a précédé.

II, Fixer, établir. Remettre en état. Rendre stable.
V, Se fixer, s'établir solidement. Être établi, fixé.
X, Demeurer immobile.
Séjourner. Habiter. S'établir, se fixer dans un endroit.

Lieu de séjour. Résidence habituelle.

Maintien, fixation. تَغْرِير

Séjour, résidence. Action de demeurer.

f. A. Lire, réciter. Transmettre. Étudier. IV, Faire lire, faire étudier. Faire réciter.

Le الفُرِّ ان Lecture فَرُّ ان Lecture

Lecture, étude.

f. O. Étre proche, être rapproché. III, Se rapprocher de. Étre proche de. Proximité, voisinage.

ورب Près de. مرب المرب Proches naren

فرابة Proches parents. Parenté.

Prochai قُرِيبُ Prochai فَرِيب nement.

برُبُ pl. غُوارِبُ Barque, canot, embarcation.

plus آفُرُبُ pl. آفُرُبُ proche. Parent, proche parent.

Approximation. Action de rendre proche.

Qui rapproche.

.Prêt فرض

فراض Commandite, prêt commanditaire.

مرس Agréé, accepté.

f. O. Tuer, assassiner. III. Combattre.

Meurtre, assassinat.

فتال Combat, bataille.

Meurtrier, assassin.

pl. فَنْهُلُ Tué, mort.

Tuerie.

Tué, assassiné.

. Combattant مُفَاتِلة . pl مُفَاتِل

-Cucurbi مَفَاثِي . pl مَفْثَأَة — فثأً -tacées.

Sécheresse. Disette.

VIII, Entrer brusquement. Emporter d'assaut.

Déjà. Particule destinée à indiquer le passé.

Taille, milieu فدود . du corps.

f. I. Pouvoir. II, Déterminer la quotité, la fixer, l'estimer.

أَدُر Pouvoir, puissance. Quantité, quotité. فدر Destin, destinée. Quotité, quantité. Valeur.

Sur lequel on a pouvoir. Sur lequel on a pouvoir. f. O. S'avancer, se présenter devant. Se rendre à. Arriver, venir de. II, Faire avancer, présenter, offrir. Mettre qq. à la tête de qq. ch. Dire précédemment. V, S'avancer vers.

رُورُ Venue, arrivée. Action d'aller.

Précéder, avoir été dit pré-

cédemment. X, Demander

Ancien, antique.

à qq. de venir.

En avant. فدّام فدّام

Délégation, nomina-

افدام Bravoure, audace. Témérité, hardiesse.

Venue, arrivée.

Butin.

Troupe d'hommes. Parti.

IV, Etre laid, repoussant, odieux.

Le plus laid, le plus آفيح odieux.

in Tombeau, tombe.

Enterré. Qui est dans مفبور un tombeau.

cimetière. مفيرة

f. I. Mettre la main sur فيمن qq. ch. Saisir, arrêter, appréhender. Empoigner. Saisie. Arrestation. Action de mettre la main

Réserve.

f. O. Accepter, agréer, Recevoir. Être susceptible de. II, Baiser, embrasser.

III, Faire face à qq. ch. Comporter. IV, S'avancer vers qq. Aller trouver. Suivi d'un verbe : Se mettre à. Commencer à. Avant. فيل Auparavant. Part, côté. Pouvoir de فيل résister à qq.

Acceptation, agrément.

.Tribu فسل

.Tribu فبائل .pl ف

A venir. فآلل

Baiser, baisement.

Qui fait face. Situé vis-à-vis de.

Échange, équivalence.

بو ض

f. A. Faire, agir.

pl. ابعال Acte, action, œuvre, agissement.

Œuvre, action, agissement.

Sujet d'un verbe; en grammaire : Agent.

f. I. Manquer, être épuisé. Être perdu.

Disparition, perte. Mort.

.Pauvreté بفر

Science du droit.

Jurisconsulte. بَفْهَاتِهِ pl. بَغْيه

Meilleur jurisconsulte.

رُبُ f. O. Détacher, défaire.

VIII, Délivrer, détacher.

Délivrance.

II, Songer, réfléchir. Être songeur.

Réflexion, pensée.

Qui songe, qui résléchit. Songeur.

.Fruit بُواكهُ pl بَاكِهة - بكه

f. O. Mettre en déroute.

بل Troupe battue. Soldats en déroute. Vaincus.

.Émoussé مَعِلُول

IV, Échapper. Aider.

ألثة Incursion, attaque soudaine.

.Un tel بلان — بلن

Fondouq. Hò- بَنْدُنَى pl. بَنْدُنَى tellerie.

.Fanal. Phare فِنَار — بنز

f. A. Comprendre.

Intelligence. Compréhension. Action de comprendre.

بات – بوت f. O. Passer, dépasser.

بوات Action d'ètre passé. Disparition.

voir à qq. Confier entièrement qq. ch. III, Avoir une conférence avec qq. Conférer. Débauche. Sédition, dégâts. Déprédations.

أسد Corrompu, gâté. Vicié (contrat).

اا بسر II, Commenter, expliquer.

Explication, interprétation, commentaire.

Apathie, indolence, mollesse.

qui se باشية fém. باش — بشو répand, qui se propage.

Eloquent. Orateur.

Plus éloquent, plus disert. Plus élégant.

II, Distinguer, établir une distinction. Diviser en chapitres. VII, Se détacher, s'éloigner. Se séparer.

chapitre, paragraphe, article. Saison de l'année. Qui sépare.

Distinction. Division

en chapitres. Détail. Action de détailler.

Séparation. Éloignement. Action de s'éloigner. بَضَّة — بِعْنَة — بِعْنَ

Argent monnayé ou non.

Augmentation. Supériorité, mérite. Qualité. مُنْلاً عَنْ A plus forte raison. بَنْلات pl. بَعْنَلاً Supersluité. Excréments.

بَضْيلَةُ pl. بُضَائُلُ Vertu, qualité, mérité.

pl. بَصْلَاءِ Excellent, supérieur. Remarquable. آبَصْلُ Supérieur. Meilleur que.

Qui se mèle de ce بَضُولِي Qui se mèle de ce qui ne le regarde pas.

Vente sans autorisation d'un objet appartenant à un tiers.

بظيع — بظيع Hideux, horrible.

.Occasion بُرُصُة – برص

Prescription de la loi. Obligation créée par le Coran. But principal d'une chose.

f. O. Devancer. Avoir eu lieu précédemment.

Négligent. معرط

pl. بروع Branche. Catégorie. Section.

f. O. Vider. Achever qq. ch. Terminer. V. Se livrer entièrement à qq. ch.

Fin, terminaison. Action de vider, d'épuiser. Vide. Achevé.

Qui achève. Qui est sur le point d'accomplir qq. ch.

f. O. Séparer, partager en deux. II, Disperser, chasser. Séparer. Répartir. III, Se séparer de qq Quitter. V, Se séparer, se disperser. Diverger d'opinions.

برن Séparation. Distinction.

بران Dispersion, sépara-

Parti, fraction.

Sommet de la tète. مَّهْرِيْ

مَنْهِرَىٰ Dispersé, séparé. Divergent.

ابترانی Divergence. Séparation, dispersion.

Le plus vif, le أَفِرَهُ — بره plus fringant.

f. A. Annuler un contrat.

Annulation. بسيز

pu. Se corrompre. Être vicié. Être en discorde. IV, Brouiller. Établir la mésintelligence entre personnes.

Corruption des mœurs.

برشية

Fetoua. Décision juridique sur un point non prévu par la loi.

مُبُّت. Mufti. Qui rend des fetoua.

pl. أُبُخَاد Cuisse. Fraction أُبُخَاد de tribu. Tribu.

بدی VIII, Se racheter en payant une rançon. Racheter.

Rançon. بدية

Rachat, rançon.

f. I. Fuir, prendre la fuite.

Fuite. Déroute. ِ مِرَارِ

بَارٌ Fuyant, fuyard. En fuite.

ا برج IV, Élargir, mettre en liberté.

Issue favorable. Succès. Rétablissement de la santé.

Fissure. Parties naturelles de la femme.

Par suite: Honneur d'une femme.

f. A. Se réjouir. Être joyeux. Recevoir avec joie.

Joie, allégresse.

IV, Isoler, mettre à part.

Un à un. Isolément. أمنْفُرد Isolé, mis à part.

برس VIII, Déchirer sa proie. Dévorer.

Cheval ou jument.

.Cavalier بَرُسَان pl بَارِس

Le meilleur cavalier.

عراسة Sagacité. Divination à l'aide de l'aspect de la physionomie.

فُرُوسِيَّة Équitation. Art hippique.

Parasange بَرُاسِخُ pl. بُرُسخ Lieue.

Tapis بَرْش pl. بَرْش tenture.

Femme mariée. Fem-

وني

Absent, non présent. مُعْبَب Absence.

Pluie abondante. فَيْت

ii, Changer, modifier.
Troubler. V, Être changé,
modifié. Se transformer.
Se troubler.

مُيْر Autre. Tiers. غُير Autre فير que. Excepté.

Jalousie, envie.

.Jaloux غَيُور

اغير Le plus jaloux. Le plus hostile.

مَنْفِير Altéré, changé, dénaturé.

Colère, irritation.

غَايَةً — غوى Extrémité, excès. Comble.

.Cœur بواد — بأد

f. A. Ouvrir. Conquérir. VIII, S'emparer de qq. ch. Entrer dans une place de guerre.

Victoire, prise d'une place, conquête. Voyelle a. Victoires, conquêtes.

II, Chercher, fouiller. Rechercher.

f. I. Attaquer, assaillir à l'improviste.

Absence de principes moraux. Témérité.

pl. بَنْكُان Attaque soudaine. Mise en déroute.

Sédition, troubles, insurrection, révolution, révolte. Guerre. Émotion vive.

IV, Faire des fetoua. Rendre une décision juridique sur un point non prévu par la loi.

Jeune homme. Individu. Page, domestique. غنى

f. O: Être gros, épais, Devenir gros.

الله Épaisseur, grosseur. غلظه Dureté, apreté, grossièreté.

Gros, épais.

f. A. Fermer une porte. IV, Fermer, boucher. VIII, Se fermer, être fermé, bouché. غلن Action de fermer une porte. Fermeture.

.Fermé مُغُلُوف

غلم — غلم Jeune homme, page. Domestique.

Portée de flèche. غُود pl. غُلُوة Fourreau de sabre, gaine.

غر – غر Masse, foule. f. A. Faire du butin. VIII, Tirer profit de qq. ch. Obtenir.

. Butin غَنَاثِمُ pl غَنِيَة

Butin مَغَانِمُ pl. مَغَنَم

iI, Chanter. IV. Enrichir غنی

qq. Avec une négation : Ne point servir. Avec : Se passer de qq. ch. X, Se passer de qq. ch. Pouvoir se passer de.

Richesse, opulence. غناً

ءَور Le plus riche. اغني

Chanteuse, cantatrice.

Dont on peut se passer. Inutile.

je. غَارُات Incursion, expédition militaire. مَعَارُةً Caverne.

غوص غوص غوص f. O. Plonger. Pénétrer à l'intérieur. S'infiltrer.

.Infiltration غُوْص

غول VIII, Entraîner qq. dans un guet-apens. Faire périr violemment.

Victime d'un guetapens. Tué traîtreusement.

f. I. Étre absent, manquer. Disparaître, s'absenter.

Digitized by Google

غَصَّ Arrèt dans la gorge. Étouffement.

غُصُّفُ pl. غُصُوْ Angoisse, suffocation.

ravisseur, qui غاصب غصب s'empare de force d'une chose.

victime d'une spoliation. Spolié.

f. A. Être irrité. Se fâcher, se mettre en colère.

Colère, irritation.

Fâché, irrité, courroucé.

IV, Fermer les yeux sur qq. ch. Laisser passer. فَفَ Sorte de tamarin. Forêt.

iI, Faire plonger. Introduire dans un liquide.

Action de faire plonger, d'enfoncer.

غطو — غطو f. O. Couvrir, recouvrir.

gent, ne pas s'occuper d'une chose. VI, Négliger. Faire semblant de ne point voir. Se montrer négligent مُبِدُ Négligence, inadvertance. Distraction.

ا خابل Négligent. Distrait. Sans mésiance.

Fruit, produit. غَلَّهُ – غَلَّ

Plein de haine, assoifé de vengeance.

f. I. Vaincre. L'emporter sur qq. Avoir la prédominance. V, Devenir victorieux. S'emparer du pouvoir.

قُلْبُهُ Grande fréquence. Supériorité.

الب Vainqueur. Qui est très fréquent, général. Généralement. Le plus souvent.

Galiote, navire. غلياطة – غلط

.Occidental غُربيّ

غُرِيبُ Étonnant, merveilleux. Étrange.

مَرِية Chose étrange: Merveille.

ضُاب Corbeau. Caravelle,

غُرَابِهُ Étrangeté, nature merveilleuse.

مغاربُ pl. مغاربُ Occident. Ouest. Contrée de l'ouest. Lieu où un astre se couche. Maghreb.

Maghrebin. مَغُرِيِّي

مرزة — غريرة — غرز tère.

f. I. Planter.

غرَّس Action de planter, plantation.

عُراسَة Plantation, mode de planter.

Planté.

تغرس Plantation, action d'être planté.

أَثْرَاض pl. أَثْرَاض Gré, désir. But. Aspiration.

f. A. Se noyer. Être submergé. Sombrer.

ښانين واينځ واينځ ښانې Grue, oiseau.

IV, Inspirer de l'avidité pour qq. ch. Exciter.

افراد Suggestion, excitation.

Abondant. غَزِير – غزر

غَزُلُهُ — غَزِلُ Surnom du soleil. Soleil.

f. O. Faire une incursion, une expédition militaire.

خُنُو Expédition. Attaque, incursion.

incursion, غُرُوات ncursion, expédition.

pl. غُزَاد Qui prend part à une expédition. Soldat.

f. A. Venir, aller. Couvrir.

مَيُون Aide mutuelle.

بَعُون Aide mutuelle.

Vice, défaut.

Vice, défaut.

Li. Ravager, saccager. Endommager, ruiner.

Ravages, déprédations. Ruine, dommage.

إلا المحافقة المحافقة

d'existence.

iI, Désigner. V, Être désigné, indiqué.

أيُّن pl. عَيْن Œil. Chose visible. Espèce, nature.

Espèces monnayées. Plur.

أَعْنَا : Chef, notable, personnage, principal.

أعنان Désigné, spécifié, déterminé.

Qui aide. معين

غ

76 —

Qui ambitionne qq. ch.

f. I. Trahir, agir traitreusement. III, Laisser, abandonner.

iII, Faire une chose le matin.

Lendemain. آغُدُ Demain. II, Nourrir, alimenter. V, Se nourrir, s'alimenter. VIII, Se nourrir. عناً. Alimentation, nourriture, aliment.

نَّرُ — غَرَّ Illusion. Incertitude.

Aveuglement. Manque d'attention. Chose à laquelle on ne s'attend pas.

f. A. Être sur son déclin. Se coucher (soleil, astre).

مُب Ouest, occident. Maroc.

gagement, traité, alliance. العهد . Détermination Héritier présomptif. . Vice rédhibitoire عهدة Clause de garantie. Pluie de prin- عيدة temps, averse.

Déterminé, convenu. Chose déterminée.

pl. معهد Pacte, alliance, union.

Traité de paix.

f. O. Revenir, retourner. III, Recommencer qq. ch. Renouveler. IV, Faire revenir, réitérer. faire pour la seconde fois. VIII, Être accoutumé. Avoir l'habitude de.

.Retour عود

Coutume, usage. Habitude.

Pronom de rappel en عائد grammaire.

IV, Mettre à l'abri d'un danger. Garantir d'un péril. Echange, objet donné عوض en échange. بعوض A titre onéreux.

Échange. Contrat à معاوضة titre onéreux.

Qui fait échange متعاوض réciproque avec qq.

f. O. Arrêter. عاني -.Obstacle عوائق .pl عائفة Circonstance difficile.

Il, Mettre sa confiance عول en qq. Se confier à qq.

An, année. اعوام .pl عام IV, Aider qq. Donner عون assistance. X, Demander secours, assistance à qq. Se servir de qq. ch. Tirer assistance de qq. ch.

-Aide, auxi اعوان pl. عون liaire. Allié.

Qui a perdu عوان sa virginité.

Aide, assistance.

culture. Prospérité, civilisation. État florissant. Développement de la richesse. Plur. عَارُ : Flotte, armée navale.

.Profondeur عن

f. A. Agir. Pousser. III, Agir à l'égard de qq. ch. X, Pratiquer. User de qq. ch. Se servir de. Prendre comme amel ou gouverneur.

Pratique d'une chose. Œuvre. Pratique. Façon, travail. Action.

District. Province. Ressort administratif. Gouvernement.

pl. عال Gouverneur de عامل province. Amel. Plur. عالم : Pratiquant, dévot pratiquant.

Tritoire.

Exécuté, exécutoire.

اعال Emploi. Action de faire.

Pratique, emploi, usage.

.Aveugle أَعْمَى – عى

ينان – عن Rênes. Horizon, limite de l'atmosphère.

Raisin. عنب

III, Être rebelle. Se révolter. Montrer de la résistance.

Chez, auprès. Au moment de.

.Cou, col عَنَىٰ

Grappe. Grappe de raisin.

q. Montrer, indiquer.
Signifier. آگنی C'est à dire.
معانی pl. معانی Sens, signification.

vI, Faire régulièrement qq. ch. S'engager à faire. پر Époque, temps. Enعُلَمَة pl. عَلَامَة Signe, marque. Indice.

الله pl. عَلَمَةُ Savant. Docteur. Uléma.

اعم Qui sait le mieux. Le plus expert, le plus savant. عالم pl. عالم Monde, univers.

.Connu مُعْلُوم

pl. Jigne, décoration. Poteau indicateur.

iV, Produire au grand jour. Publier. Rendre public.

عُلَا — عَلَا f. O. S'élever, être haut. Grandir. VI, S'élever de plus en plus. Être exalté.

غلو Élévation. Grandeur. أو fém. عَالِية Haut, élevé. Élevé.

اعلی Plus haut. Le plus haut. Sommet.

ملياء Action noble. Grandeur.

f. O. Être général. II, Rendregénéral, universel.

عُوم Généralité, universalité.

عَلَّهُ Généralité. Masse, foule.

آعُ Le plus général, le plus universel.

.Turban عَامَة

de propos délibéré. VIII, S'appuyer sur qq. Prendre qq. comme soutien.

f. O. Habiter, fréquenter un endroit. II, Peupler, rendre florissant. Remplir. څر Existence, vie. Age.

Visite aux lieux saints en dehors de l'époque régulière du pèlerinage.

F

علم

Noueux, qui a beaucoup de nœuds.

Action d'avoir des nœuds (plante).

أنْفاد Engagement contractuel.

Contracté réellement.

آعنفاد Foi, croyance. Persuasion.

عفل VIII, Emprisonner, enchaîner. Retenir en captivité.

ا عَفُل pl. عَفُول Intelligence. Esprit. Bon sens.

Intelligent. عافل

Captivité . Action d'ètre enchaîné, entravé.

.Stérile عفيم – عفم

مَكُس Inverse, réciproque. Opposé.

II, Motiver qq ch. Donner pour motif. V, Prendre prétexle contre qq.

ست Motif, cause.

Défectueux. مُعَلُول

.Motivé معلل

Action de prendre comme prétexte.

العلم III, Soigner une maladie. Traiter un malade.

et عُلْج Renégat.

مُلِّهِ Action de donner à manger à des animaux.

V, S'accrocher, s'attacher. Se suspendre à. Se rapporter à.

De معلّکه fém. معلّکه De consistance épaisse. Argileux.

اعلم و pl. اعلام Signe, marque. Chose remarquable. f. O. Être gros, grand. Être considérable, puissant. Être grave, pénible. II, Honorer qq. Traiter en personnage.

.Grosseur عَظُم

عظام Magnifique. Chef, personnage. مُثَارَى Le plus grand. Très magnifique. Majeure partie d'une chose.

معظم Honoré. Comblé d'honneurs.

عباب – عبب Chasteté. Vie régulière et sobre.

tii, Préserver qq. de qq. ch. Dispenser. IV, Dispenser qq. de qq. ch. X, Demander à être dispensé de qq. ch.

Indulgence, pardon. عبود Indulgence, bonté, bienveillance.

Paix, tranquillité.

Disparition. Action de faire disparaître.

اعِعَاء Essacement. Disparition. Dispense.

أعُفْب pl. أعُفْب Talon du pied. مُغُبُ Suite immédiate. عُفُب A la suite de.

Peine, châtiment. عُفُوبِهُ Qui fait retarder qq.

f. A. Contracter, faire un contrat. Nouer ses fruits.

Donner l'autorité à qq. sur qq. ch. Réunir. Consacrer. VII, Être noué. Être conclu, contracté.

دُّد Contrat. Nœud. Engagement réciproque. Action

Nœud. Contrat.

.Contractant عَاند

.Collier عفد

de nouer.

معفود عليه .Contracté معفود Objet du contrat. Qui a dessein, qui عازم

entreprend qq. ch. تر Intrépide.

II, Faire des compliments de condoléance à qq.

ments de condoleance a qq. Soldat. Armée.

Dix. عَشْر fé.n. عَشْرَة – عشر

عاشر Dixième comme ordre. و و مر Vingt.

Soirée. Prière عشاء - عشو du soir.

عصيدة — عصيدة Sortede bouillie, plat national des Berbères. Acida.

Temps, époque. Asr, prière qui se fait au moment intermédiaire entre midi et le coucher du soleil. Moment de l'asr.

f. I. Protéger, défendre. Servir d'appui à qq. VIII, S'appuyer sur qq. ch.

Rébellion, dé- عصيان - عصى sobéissance. Révolte. f. I. Périr misérablement.

Perdition, malheur. عُطْب Qui a péri.

f. I. Montrer de la sympathie pour qq. Témoigner de la bienveillance.
X, Se concilier, la bienveillance de qq. Chercher
à se rendre qq. bienveillant.
مُطُهُ Jonction d'un terme
grammatical à un autre
par une copulative. Terme
ainsi joint.

ماطیت Conjonction, copule.

Place où se reposent les chameaux. Par suite:

Contrée, patrie.

IV, Donner qq. ch. à qq. مُحَامَ Don, cadeau.

Action de donner,

معاطاة Remise de qq. ch. à qq.

Arabe. Langue arabe. گروش pl. عُروش Toit. Soutien, pilier.

f. I. Présenter qq. Survenir, avoir lieu. Faire obstacle, être en travers. II, Présenter, offrir qq. ch. à qq. III, Répondre à une attaque. Se mettre à la traverse. Faire affront à qq. IV, Se détourner de qq. ch. ou de qq. V, S'occuper de qq. ch. Survenir.

غُرُونْ. Largeur. Plur عُرُضْ: Meubles, objets mobiliers. Point de mire.

مُعْتَرِض Placé en travers. Transperçant.

f. I. Savoir, connaître.
II, Faire savoir. Informer
qq. VIII, Reconnaître qq.
Faire une déclaration.
مُعْرِيةِ
Science. Connaissance.

معروب Connu. Désigné, déterminé.

مرُون pl. عُرُف Racine d'une plante.

pl. عُرُون – عرو Anse d'un vase. Rènes d'un empire. VIII, Survenir, arriver. عريان Nu, non vêtu.

f. I. Être puissant, grave. Être précieux, cher. Être proclamée (puissance de Dieu). VIII, Être sier. Se glorisier.

Puissance.

Puissant, qui أعنّاته pl. عنيز est au pouvoir. Cher. Ami.

f. I. Destituer, révoquer. Oter. Isoler, mettre à part. مُنْنِ Révocation, destitu-

معتزلة pl. معتزلة Motazélite. Entreprise. Résolution, dessein, intention.

Dessein, en- عزيمة treprise. Projet.

عرب

f. O. Préparer. Compter, énumérer. Mettre au nombre de. IV, Disposer, préparer. V, Devenir nombreux. S'augmenter en nombre. VIII et X, Préparer, faire des préparatifs.

Le Nombre déterminé.

Certain nombre.

Le pl. sie Engin, munition, chose préparée. Matériel de guerre. Objet.

Nombre.

اعدد pl. اعداد Nombre. Numéro.

Nombre. عُداد

معدود Compté, énuméré. Déterminé.

تعداد Multiplicité. Calcul. Énumération.

تعدّد Multiplicité. Augmentation en nombre.

Compté. Préparé.

Préparatifs. Préparation.

f. A. Être égal, régulier, symétrique.

عدل Juste, équitable. Adel. Équilibre. Régularité. Maturité.

Équilibré, égal.

مدم Manque, néant, absence de.

قورہ اور Ennemi.

Inimitié, hostilité.

V, Transgresser. Commettre un abus de pouvoir.

عذاب — عذب Torture, châtiment. Châtiment éternel. عُمُّنُ Le plus doux, le plus savoureux.

v, S'excuser, donner un prétexte. Être empêché. VIII, S'excuser. Alléguer comme excuse. Prétendre.

f. O. Blâmer, réprimander qq. Censurer.

Déduire, faire une déduction. Indiquer. VIII, Tenir compte de qq. ch.

Indication. Explication. Phrase.

Explication des songes. Interprétation.

.Interprète des songes معبر

Qui fait traverser, qui sert à passer d'un endroit à un autre.

Relativité. Égard, considération.

Dont on doit tenir معتبر compte.

II, Préparer, disposer. ااا عنب III, Adresser des reproches à qq. Blâmer.

IV, Affranchir un esclave.

Affranchissement d'un esclave. Action d'affranchir.

Ancien, antique.

- عات Violent. Déchainé عات

f. O. Broncher, trébucher sur qq. ch. Trouver.

Faux pas, action de عثار trébucher.

🙎 f. A. Être étonné, émerveillé. IV, Plaire. Étonner. V, Étre surpris. S'étonner, s'émerveiller de qq. ch. ,Merveille عجائب .pl عج chose merveilleuse.

f. A. Etre impuissant, inefficace, incapable.

.Impuissance اعجاز .pl Chicot, fragment de palmier.

II, Mener promptement. عجل III, Surprendre qq. Prendre les devants. X, Hâter. Se hâter.

.Au comptant معجل

Précipitation, hâte. Préoccupation.

et اعجام Etrangers non musulmans. Persans.

عبر

Opprimé. مَظْلُوم Vexaction, injustice, iniquité.

f. O. Penser, supposer, croire, s'imaginer.

Soupçon, chose douteuse.

f. O. Apparaître, se maniferter. Se montrer, ètre en vue. Sembler. III, Avoir l'avantage sur qq. Vaincre. IV, Montrer, faire paraître. Manifester. Rendre manifeste, mettre en vue. VI, S'entr'aider. Avoir la prépondérance. X,

Demander assistance. Se servir de qq. comme aide. أَنْهُو pl. وَالْهُو Dos. Surface proéminente. Action de se servir de monture. يين Parmi eux. أيله Apparition.

Extérieur. Évident, apparent. Qui montre, manifestant.

آورو Plus évident. اظهر

مُظاهُر Appui mutuel, entr'aide.

Qui prète secours, assistance. Aidant, aide.

ع

عبن -- عبن Qui endommage. Néfaste. بُدُ pl. عَبْد Esclave. Esclave noir. Plur. عبد: Adorateur, serviteur. Homme. pl. عَبَّد Dévot, homme pieux. Ascète.

Pieux dévot, qui se livre à l'adoration.

f. O. Passer, franchir. II,

.Déluge طُوباَن

Collier, bourrelet.

Puissance, pouvoir.

f. O. Être long.

Longueur. طُول

.Long طِوَال pl طُوبِل

Utilité, profit. طُائل

آرو Plus long, le plus اطول

long.

dire mûr. Mûrir, devenir bon à manger. Être cuit.

II, Améliorer, amender une terre.

طيب Parfum. Chose bonne, agréable.

Bon, mûr. Bon à manger.

آور و Meilleur, le meilleur.

f. I. Voler, s'envoler, aller au loin. IV, Faire voler, faire envoler. أطار pl. أطار

.Oiseau طَائر

Qui vole de tous côtés.

طاش — طيش f. I. Étourdir. Troubler l'esprit.

ظ

f. A. Être victorieux. Avoir le dessus. S'emparer de qq. ch.

Qui donne la victoire. Qui réussit. Victorieux.

pl. اظلال Ombre. Ombrage. tort à qq. tort à qq. ألله Iniquité, injustice. Oppression. الله Ténèbres, obscurité. الله Injustice, exactions. غالم Oppresseur. Tyran. qui se met à la poursuite. IV, Lâcher, mettre en liberté. Délivrer, laisser aller. Employer un mot d'une manière générale ou absolue.

طلان ا Répudiation faite par le mari.

اطلان Mise en liberté. Délivrance, élargissement. Manière absolue.

مُطْلَعًا Absolu. مُطْلَعًا Absolument, d'une manière absolue.

Silo. Grenier. مُطْمُورَة – طمر Cheval rapide. Coursier.

f. I. Être esfacé, émoussé. Disparaître.

f. A. Convoiter, ambitionner, espérer. IV, Faire convoiter. Éveiller l'ambition ou la cupidité.

Convoitise, ambition. طُمُع Action d'éveiller la cupidité, la convoitise, l'ambition de qq.

f. O. Être pur. II, Purisier. Expurger.

Pureté légale.

.Pur selon la loi طَاهِر

Purification.

طود Montagne.Masse énorme. IV, Obéir à qq. Se soumettre.

dbéissance, soumis-sion.

Qui agit volontairement sans contrainte.

Obéi. مَطَاع

Action d'agir volontairement. Spontanéité.

IV, Faire promener un criminel en exposition publique.

طواب Tournée processionnelle autour du temple de la Mecque.

Troupe, طُوانَبُ pl. طُوانَبُ Troupe,

ط

pl. أطبّه Medecin. أطبّه f. A. Sceller. Cacheter. طبغ Accord des parties. Convention. مطابقة طبول pl. أطبول Tambour. طبول Distraction, plaisir, gaieté.

Bord. Confin. أطَّر أبي pl. طُرِب Partie d'une chose. Còté. Part.

f. O. Assaillir, attaquer. Battre.

طُرين pl. طُرين battu. Voie, route.

طُريْفُهُ pl. طُرَائِقُ Voie, chemin au figuré.

مطرق Qui baisse la tête. IV, Donner du fruit. Fructifier.

pl. أَطْعَمَهُ Mets, plat.

Nourriture, repas. En droit: Comestibles, denrées comestibles.

Nourriture. مُطَعَم

f. A. Percer, pointer. Avancer en âge.

طُعُن Action de pointer. Coup de pointe, d'estoc.

Tyran. Souve- طاغية – طغى rain chrétien.

f. A. S'éteindre.

اطُعِآهِ Extinction du feu. Action d'éteindre.

Qui domine, qui مطلّ — طلّ surplombe.

f. O. Demander. Chercher. Rechercher. Aller à la recherche de qq. III, Réclamer qq. ch. à qq. طُلُكُ

بالب pl. طَالب Étudiant, thaleb. Qui recherche, بنعبه pl. منعبه Faible. مناعب Doublé, le double de qq. ch.

ضلّل — مثلّل في Égarement. Erreur.

f. O. Réunir, rassembler, joindre. Serrer contre soi. Réuni.

أُنْبُحِلَّ IV, ضعول Disparaître. S'affaiblir. Se réduire.

iV, Cacher. Avoir dans l'esprit. Concevoir qq. ch. Penser.

خير Esprit, pensée. For intérieur

ضمن – ضمن pl. ضمن Caution, garant.

انو. IV, Éclairer.

Clarté, lumière.

II, Dilapider. Faire qu'une chose soit détruite ou perdue.

Perte, perdition.

Ferme, ha- صَبْعَهُ

meau. Propriété rurale. Délaissement. Action de faire périr.

Qui abandonne, qui ruine, qui dilapide.

ال منب IV, Donner l'hospitalité. Offrir l'hospitalité.

.Hòte صَيِّب

مناب Complément annectif.

etre resserré. Être étroit, ètre resserré. Être difficile. II, Bloquer, rétrécir, serrer. X, Trouver étroit. Trouver difficile.

فَيُّف Étroitesse, gène. Difficulté.

مُصَيِّق Qui met à l'étroit, gènant.

Blocus, action de resserrer.

pl. مَنَانَى Difficulté, embarras. Situation difficile.

في Dation en payement. صبب Été, saison chaude.

f. I. Fortifier, organiser, mettre en état.

Fixation. Maintien de l'ordre.

-Victime immo أصحية lée à l'occasion de la fète du Courban Beïram.

f. A. Rire. Se moquer صنحك de qq.

-Qui a deux si اصنداد .pl صند gnifications opposées (mot). IV, Nuire, causer du ضم dommage. Faire du mal. Être contraint اصطر de faire qq. ch. Être dans une nécessité impérieuse.

Contraindre, obliger. Mal, méchanceté.

-Inconvénient, dom ضرر mage, mal causé.

Nécessité urgente, impérieuse.

f. I. Frapper. Jouer ضرب d'un instrument. Saisir qq. ch. Froisser qq. ch. II, Semer la discorde. S'agiter, être اضطر ب agité.

Action de frapper, ضرب coup. Coup de taille. Espèce.

.Un coup مخربة

.Impòt ضر

Action de semer la تضريب discorde.

-Agitation, trou اصظراب bles.

V, Supplier qq. Se montrer humble.

ضرع Mamelle. Par extension: Troupeaux.

.Lion ضرغام — ضرغم

f. O. Être faible, s'af-

E

Répandre des bénédictions. pl. صُلُوات Prière.

Endroit en plein air consacré à la prière dans les cérémonies pour lesquelles la mosquée n'offre pas un espace suffisant.

f. O. Se taire.

.Silence صُمَّت

.Minaret صُوْمَعَة – صمع

et صَنَادِنَى pl. صَنْدُونى — صندنى Caisse, cosfre.

f. A. Fabriquer, faire. Œuvre. Action de faire. Bonne œuvre, œuvre. Œuvre, action. Action de faire.

Fabriqué, préparé, fait.

Attifement, parure. تَسَنَّع III, Devenir parent par alliance. Devenir le gendre de qq. Prendre qq. pour beau-père.

Gendre.

آسوب IV, Atteindre. Obtenir. Éprouver un malheur. Frapper.

صواب Bonne leçon, opinion vraie . Jugement droit . Raison, vérité.

مُصِيبَهُ Malheur, événement douloureux.

Poix, bruit. آصُوات Renommée, réputation, gloire.

Figure. Espèce. Mode, façon. Forme, aspect extérieur.

Formule sacra- صيغُهٔ — صوغ mentelle.

.Honorabilité تُصَاوَن — صور

Cris, tumulte. Action de crier.

Pèche, chasse.

Chasse, pêche.

f. I. Devenir. Devant un verbe : Se mettre à. II, Faire devenir. مُعَابِّ Rangement en ordre de bataille. Rencontre.

Côté d'un feuillet, verso ou recto.

Poignée de main.

Jaune, pâle, آصُغِرُ – صعر Les Européens

Conclusion d'un صَعِفَة – صِعِفَ marché, action de toper.

mėlange. Être pur, sans mėlange. Être tranquille, paisible. VIII اصطبى Choisir. Élire. X, Déponiller entièrement qq. de qq. ch. اَصْبَى Le plus pur.

.Éloignement صُغُب

Contrée, pays.

. Croix صُلِيب - صلب

f. A. Être en bon état.
Convenir. Être convenable. III, Conclure un arrangement amiable. Faire
la paix. IV, Améliorer,

rendre prospère. VIII, Faire une technologie. Se servir d'une technologie. X, Demander la paix.

مُلُع Arrangement amiable, paix. Convention.

Piété, vertu. Honnêteté. Bon état d'une chose, action d'ètre utilisable. Convenance.

Pl. مَالُونَ et مَالُونَ Vertueux. Excellent. Pieux. Saint homme, saint personnage.

Amélioration. اصلاح

pl. مصلح Bien-être, avantage. Affaire.

Condiment.

Qui a fait un traité de paix avec qq.

صلّى : Abréviation de صلّعم الله عليه وسلّم.

II, Prier, faire la prière.

صف

Aumône. صَدَفَة

أَمُّدُنَاءَ pl. المَّدِينَ Sincère. Ami dévoué. Intime.

أدنى Sincère, véridique. مُرَّةً – مبر Bourse.

II, Dire clairement, nettement.

Explication claire, فَسَرِع exposition nette et précise.

Appelant au secours.

f. A. Jeter, renverser. صرب II, Détourner. Dépenser. Tourner son attention vers qq. ch. Changer. IV, Détourner, renvoyer. V, Gérer, administrer. VII, S'en aller, s'éloigner. Retourner. Prendre congé de qq.

صُرُون Change de monnaie. Action de changer.

تَصُرِّف Gestion, administration. Libre disposition de qq. ch.

مرم VII, Être achevé. Se terminer.

امرم Énergique, tranchant. Bravoure, dureté, inexorabilité.

pl. صعب Difficile, pénible.

f. A. Monter, s'élever dans les airs.

.Montant, qui monte صاعد -Fou صُواعَفُ pl صَاعِفَةً — صَعَ

dre, coup de foudre, bruit assourdissant.

Jeunesse, bas âge. صغر

Mépris. Avilissement. صغار

Petit; jeune. صغير

أَصْغُرُ Plus jeune, le plus jeune. Cadet.

صغي IV, Prêter l'oreille à qq. ch.

f. O. Ranger en ordre, disposer en rangs. Dresser. Rang, ran-

gée.

.Matin صَبَاح

pl. مُصَابِع Lampe,

III, Supporter qq. ch. avec résignation. Se résigner.

Patience, résignation.

.Doigt أُصبُع — صبع

.Enfant صبّی – صبو

f. A. Être valable. Être certain, véridique.

Santé. Validité.

Valide, authentique. Vrai, certain.

أصح Plus certain, plus va-

IV, Faire accompagner qq. X, Prendre pour compagnon, emmeneravec soi. Se faire accompagner.

Société, compagnie.

En compagnie de.

pl. أصحاب Compagnon. Possesseur de. Maître de. Adversaire ou partenaire.

Qui a pour compagnon, qui entraîne avec soi.

Sahara, désert. صحر آيو – صحر Non irrigué. Saharien.

Volume, surtout le Coran.

f. O. Émaner de qq. Avoir lieu.

Poitrine, cœur au figuré. Partie principale. Place d'honneur.

مصدر Nom d'action. Masdar, terme grammatical. III, Rencontrer.

f. O. Être véridique, dire vrai, avoir raison. Agir énergiquement. مُنن الجة Charger à fond. V, Faire l'aumône.

صَدُّن Sincérité. Application exacte de qq. ch.

Mois. آشُهُر et شُهُور Mois. شُهُر Connu, célèbre.

Répandu, célèbre, connu. Chose généralement admise.

III, Demander conseil à شور

qq. Consulter. IV, Mon-

trer, désigner, indiquer.
Faire allusion à qq. ch.
مُشُورَة Conseil. Lieu où l'on
s'assemble pour délibérer.
مُشُاورة Conseil, action de
conseiller. Consultation.

توب V, Faire attention à qq. ch. Porter son attention sur une nouvelle.

Épine. Puis- شُوكَة - شوك sance.

شوّال – شول Chaoual, 10° mois de l'année musulmane. Retroussé. Qui a une queue, un trait vertical.

َشَاءِ – شَيْءَ f. A. Vouloir, désirer.

pl. آشاه Chose. Avec une négation : Rien. Un peu de.

pl. شبب Qui a آشیب (les cheveux blancs).

بن المُنْفِعُ pl. مَشَا ثُخُ et مُشَا ثُخُ Chef. Cheikh. Professeur.

X, S'emporter, se mettre en colère.

népandu au loin. II, Reconduire qq. Faire escorte. يُوع Divulgation, renommée.

Parti. Groupe de partisans. Clan.

ص

مَابُون Savon. IV, Se trouver au matin.

Être au lendemain. Devenir. Faire le matin. Doute.

f. O. Remercier, témoigner sa gratitude. Se montrer reconnaissant. Rendre grâce.

آخرُ Reconnaissance. Remerciement.

.Sac شَكَارِرُ pl شَكَارَهُ

نتكل III, Ressembler à qq. ou à qq. ch.

شكاً – شكو f. O. Se plaindre à qq. de qq. ch.

II, Se retrousser pour être mieux à même de courir ou de frapper.

شمعة — شمعة Chandelle. Cierge. Cire.

أمر f. O. Comprendre, embrasser, s'étendre à. Contenir.

Qui embrasse. Comprenant.

مُعَالُ Gauche. المُعَالُ A gauche.

f. A. Lâcher des bandes pour une incursion.

Action de lâcher des bandes.

horrible, abo- شنعة fém. شنعة minable.

Honteux, horrible.

fém. اشنع Odieux, abominable.

-Embar شُوانی pl. شَانِية – شنی cation, chaland, mahone.

f. A. Être témoin, déposer un témoignage. X, Périr en combattant contre les infidèles, subir le martyre.

Témoignage. Profession de foi musulmane.

Témoin شُهُود .pl شَاهِد

Témoin instrumentaire. Martyr, qui succombe en combattant pour la foi.

Mémorable. Chose

dont on désire avoir été témoin.

Cortège, foule.

به pl. أَشْرَابِي Noble. Notable.

Qui surplombe, qui domine.

ضرف Oriental. Côté est.

مَشَارِفَ pl. مَشَارِفَ Orient, est. Lieu où un astre se lève. Contrée de l'est.

III, S'associer à qq. Prendre qq. pour associé. VIII, S'associer, être associé.

آشراك pl. آشراك Filet, piège. مَشركه Association, société. مُشركة Polythéiste. Idolâtre, infidèle.

Associé. En association avec qq.

شبری VIII, Acheter qq. ch. مُرَاهِ Achat.

Acheteur. مُشْتَر

— شسع Éloigné, lointain. Bord, rivage شَاطَى – شطأ

f. O. Savoir. X, Faire frissonner. Donner la chair de poule.

roésie, vers. Versification.

.Orge شعير

شعار Cérémonial. Coutumes.

IV, Occuper qq. Donner des préoccupations à qq. مُثَنَّفًا Occupé, préoccupé.

Retrait d'indivision.

Intercession. Recommandation.

Intercesseur. Qui intercède.

IV, Avoir des craintes.

f. I. Déchirer, fendre en deux.

Peine, fatigue.

f. A. Être misérable, malheureux. Mal, méchanceté. Mauvais dessein. Plus méchant, plus fatal.

f. A. Boire. شهر

.Gorgée de boisson شربة

Boisson, breuvage.

Boisson. Lieu où l'on مئم ر boit, abreuvoir.

II, Commenter, expliquer, développer un texte. Commentaire, développement.

-Commenta شراح .pl شارح teur, exégète. S'emploie avec l'article pour désigner le commentateur principal d'un ouvrage.

Égaré, animal شارد – شرد égaré.

f. I. Mettre comme شمط condition. Faire des conditions. VIII, Stipuler, imposer des conditions.

Condition, شروط pl شرط

clause d'un contrat, stipulation.

Stipulé. Chose stipulée. Condition.

.Qui stipule مشترط

Condition, stipulation.

f. A. Commencer. Se mettre à. Entamer.

Loi, surtout la loi divine.

Légal. شر مر،

Dirigé vers. Aboutis- شارع sant à. Pointant vers. Loi divine.

-Législation, régle مشروعية mentation.

III, Dominer. Être en شربی vue de. Être sur le point de. IV, Surplomber, dominer. Être sur une hauteur. Être proche de, sur le point de.

. Créneau شر مات . pl شم مة

Empan, palme. آشبار f. A. Éprouver du dégoût pour qq. ch. Avoir en horreur.

iII, Ressembler à qq. ou à qq. ch. IV, Ressembler, être semblable. VIII, Être ambigu, douteux.

Ressemblance.

Pareil, semblable.

Rendant douteux, considérant comme douteux.

كُّة – شَّة Varié, divers.
Séparé, divisé par bandes.

Septembre.

II, Passer l'hiver, hiverner.

Hiver. Pluie.

hivernant. Qui passe l'hiver.

f. I. Saccager, briser, fracasser.

شجاعه — شجع Bravoure, courage.

Brave, valeureux, vaillant, courageux.

.Arbre شَجَرُهٔ – شجر

f. A. Charger, remplir, garnir.

مُحَن Action de remplir, de garnir.

II, Insister auprès de qq.
VIII, Être vigoureux, intense. Devenir violent,
s'aggraver. Être pénible.
مُدَدَّ Violence. Chose pénible. Adversité. Énergie.
شدند Pénible, fort, serré,

violent. Intense. شَدَائُدُ pl. شَدَائُدُ Chose pénible, souffrance, malheur. آاستُ Plus intense, plus vio-

lent. Plus fort. Excès.

.Violence تشدید

شنر بنر — شنر De tous côtés, éparpillés. أورو pl. سُودان Noir, nègre. سُود Maître, seigneur, sieur. سُدَّدُ Mur, muraille. سُوار Rempart.

pl. سُور Chapitre du سُورة Chapitre du Coran, sourate.

أسأس — سوس f. O. Administrer, gouverner.

مَبُاسَة Administration. Politique.

Fouet. Coup de fouet. سُوُط Instant, moment. سُاعَة – سوع

بساغ – سوغ f. O. Être licite, permis. II, Autoriser, rendre licite.

سان — سان — سون f. O. Pousser, conduire un animal. Fourrer. .Jambe سُاق

أَسُواني pl. اَسُواني Marché, bazar.

Conséquence.

iII, Être égal, égaler, équivaloir, valoir.

Egalité, régularité. استواه Particulièrement, surtout. Régulièrement ce mot devrait toujours être pré-

cédé d'une négation.

أسار — سير f. I. Voyager, aller à, se rendre à. Marcher. Se conduire, tenir une conduite.

سيرة Conduite, manière d'ètre.

pl. سُيُوب et اُسْيَاب Sabre, épée, glaive.

ش

مَّانُ Affaire, sujet, chose.
Rang.

َ شَابٌ – شَبُّ Jeune homme. شَبَّات pl. شَبَّة entendre. Commenter de vive voix, donner des explications orales.

Action d'entendre, audition. سَمًا وَطَاعَة Volontiers, à vos ordres.

Renommée. Commentaire oral du professeur mis en écrit par l'élève.

Explication orale.

.Écouté مستموع

Audition. Portée de l'onïe.

Beurre, graisse.

نين fem. منين Gras.

m — اسمو f. O. Être élevé, s'élever. II, Nommer, donner un nom, dénommer. آسارات Ciel.

Élevé, glorieux.

أسمية Dénomination, appellation.

ررت Nommé, dénommé. pl. آسنان Dent. Pointe.

Règle. Avec l'article: La Sonna, tradition orthodoxe musulmane établie par les hadits.

pl. سنن Année, an.

Pavillon, drapeau.

سنى — سنو Magnifique, brillant, superbe.

II, Faciliter, rendre aisé.

pl. سيام Part, lot. Flèche, trait.

سوء f. O. Être mauvais. Faire du mal à qq.

pl. سَيْئُهُ Mauvaise action, péché.

Pays, plage. سَاحَة – سوح Espace, superficie.

IX, Noircir, devenir noir. سود Foule, contingent

d'hommes. Pays cultivé, peuplé. أُمُّرُ ... Impérial .

— المعنى Marchandises.

Articles de commerce.

الب IV, Prêter, faire un prêt.

.Prêt سَلُّفِ

Précédent, antérieur. سُالِفِ

Emprunteur.

f. O. Suivre une voie, un chemin. Arriver, aboutir. Avec ب : Emmener. رُوك و Collier.

مسك pl. عُسك Voie, route, chemin à suivre.

اسل II, Saluer qq. avec على Livrer qq. ch. Faire une livraison. IV, Livrer, faire remise. Se faire musulman.

Wente à livrer.

Paix, trêve.

سَلام Salutation, salut.

Sain, pur. Sain et sauf.

Islam, islamisme.

أُسَلَّى Musulman, islamique.

أسلم Livraison. Action de livrer. Salutation.

المسلم بيه Livré, livrable. المسلم بيه La chose à livrer.

Musulman.

IV, Affaiblir.

Bienveillance. Bonté d'âme. Générosité, libéra-lité.

أنكر — سمر pl. أسمر — سمر Brun, fauve. Au pluriel : Lances.

— سمسار — سمسر Courtier, sensal.

Foule rangée. Groupe.

f. A. Entendre, écouter.

entendre parler de qq.

Avec عن : Recevoir les
leçons orales de qq. Suivre ses cours. IV, Faire

D

Course. Travail. Ef-

. III, Voyager سعر

fort.

.Voyage سَّفِر

Wile populace.

Bas-fonds de la population.

Le plus bas. Le fond
de, le bas de.

سَعِنْ فَ سَعِنْ pl. نُعْسُ et نُعْبَرُهُ Navire, vaisseau.

Ils tombèrent dans le découragement. IV, Faire tomber.
Détruire, annuler.

f. I. Abreuver. Irriguer, arroser. Donner à boire.

Irrigation. Terre arrosée. Plante irriguée.

الله بنك الله يكن . Rue, chemin. Coin, monnaie.

f. O. Se taire. Garder le silence sur qq. ch.

Ivresse, ébriété.

Étourdissements, affres de la mort. Agonie.

f. O. Habiter. Etre calme, s'apaiser.

Demeure, domicile.

سکّبن Couteau. Poignard.

Apaisement.

f. O. Arracher, enlever. V, Se réunir en secret. Venir. en secret. VII, Se glisser.

Action de se glisser.

f. A. Ravir, arracher qq. ch. à qq. Priver qq. de qq. ch.

pl. سليب Chose ravie, butin. Prisonniers.

.Armes أَسُلِحَة .pl سِلَاح – سلم

سلسل بالسلة – سلسل Chaîne.

II, Imposer qq. ch. à qq. Donner le pouvoir.

سُلُطَان Puissance. Sultan, souverain, empereur.

ge · · · · · · · · · · · · · · · · · ·

Sixième comme سادس — سدس

ordre.

f. O. Être joyeux, gai, content. Se réjouir de qq. ch. III, Entretenir qq. en secret.

Allégresse, joie. سرور

Trône. Siège. Bois de lit.

Joyeux, content.

Troupeau.

سراج – سرج Lampe, flambeau.

II. Mettre en liberté. Élargir. Autoriser, donner un permis.

Élargissement. Mise en liberté. Liberté.

سرع III, Se hâter de faire qq. ch. IV, Hâter, rendre prompt.

Rapidité, précipitation, hâte, promptitude.

Prompt. سريعا Promptement. ليرع Le plus rapide.

ا سرق f. I. Voler, dérober, piller.

Homme آسُرِياته المسرى – سرو magnanime. Grande âme.

Ligne. سطر

Tracé. Susnommé.

بيطو f. O. Fondre sur qq. Attaquer. Combattre.

III, Assister, aider. Favoriser.

Bonheur.

.Heureux, fortuné سعيد

Avant-bras.

Plante qui est considérée comme formant le meilleur pâturage des chameaux.

f. A. Faire des efforts pour qq. ch. Courir. Travailler à qq. ch.

Effort. Conduite, manière d'agir. مَسَالُهُ pl. مَسَالُهُ Question. Problème. Espèce juridique.

بب – ببب pl. آسباب Cause, motif. Objet

سبت Samedi, sabbat.

Sept. سَبْع fém. سَبْعة - سبع

سابع Septième comme ordre.

Soixante-dix.

pl. سباع Bète fauve. Lion.

Antériorité , سَبَقِية priorité.

Pl. سُوَابِقُ Qui a la priorité, qui devance les autres.

مَسَابِغُ. Rivalité à la course. Course.

Chemin, voie. سَبِيل – سبِل

f. I. Faire des captifs. Faire des prisonniers.

مني Action de faire des captifs.

سيّ Captifs, prisonniers.

مُسْيَة fem. مُسْيَة Captif, pri-

Six. سِتِّ fém. سِنَّة – سِتَّ Soixante.

-Cha مُسَاحِدُ .pl مُسَجِد — سجِد .pelle, oratoire. Mosquée

استِلات pl. سبِلات Lettre patente. Ordre écrit. Brevet de nomination.

Emprisonnement. Prison.

Emprisonné. Prisonnier.

.Nuage سُعَاب — سعب

.Haut, élevé سُحُون – سحنی

Ri- سُوَاحِلُ pl. سُعل vage, littoral.

ساحلی Maritime. Qui est sur le littoral.

.Généreux سُخٰیؓ – سخو

II, Mettre en bon ordre. Régulariser.

Droit, qui a de la rectitude dans le jugement.

مد ; Austérité, piété vive. اهد; Ascète, homme très pieux.

.Fleur ازهار .pl زهره Vanité, orgueil. Faste. II, Marier qq. Donner زوج en mariage. V, Se marier avec qq. Épouser.

Conjoint, mari ou زوج femme.

Action de marier qq. Mariage.

۷, S'approvisionner. Faire des provisions.

Provisions de route.

Qui visite. Qui زائر — زور fait un pèlerinage.

ور Visité.

d'être, cesser.

Al ; Action de faire cesser d'être. Enlèvement.

.Huile نت

f. I. Augmenter. زاد — زید Ajouter. S'élever au delà de. Accroître. VIII, ازداد S'accroître, s'augmenter. زيادة Augmentation, excédent. accroissement, excès. Li Excédant, qui excède. La plus grande quantité. Plus de. Excessif. Augmen-

tation.

f. I. Se détourner زاغ – de. Dévier.

زن II, Embellir, parer. Montrer le bon côté des choses.

Interroger qq.

Demander. S'informer de. Exiger, réclamer.

Rapporté par la tradition.

ريب VIII, Hésiter. Avoir des doutes. Douter de qq. ch. X, Concevoir des doutes.

Qui plait. Beau. ربع Qui plait. Beau. Qui plait. Beau. Réal, pièce d'ar-

ز

gent.

Raisin sec.

f. O. Tailler un arbre.

j. Taille, émondage.

j. Susdit, susindiqué.

j. f. I. Fumer une terre.

j. Fumier, engrais.

j. f. A. Fondre sur qq.

j. III, Encombrer, affluer autour de qq. ch. Pousser, exciter. VIII, الزيم Se presser en foule.

j. Cep de vigne.

j. A. Ensemencer. Semer.

j. Semence. Grains. Céréales.

Graine, semence.

زراعة Ensemencement, semaille.

iV, Effrayer qq. Faire des menaces. Expulser qq. f. O. Prétendre, suppo-

ser. Raconter.

pl. زعاي Chef. Person رعاي nage important.

زگان — زکو Dìme, ∙impôt. Zekka.

زم: — زمن Troupe d'hommes, bande. Clan.

زاملة ou mieux زميل — زمل Mule, mulet. Monture de charge.

زمَان et زَمَن Temps. Fortune, sort. fondamental. Élément escentiel d'un contrat.

رمنن — رمنن Ramadhan, 9e mois de l'année musulmane. Mois du jeûne.

Sable. رمل

f. I. Jeter, lancer qq. ch. avec de la ch. Au passif: Être atteint d'un coup, recevoir une blessure.

Jet, tir. رمی

رمية Coup de canon, coup de flèche. Tir.

pl. رأم رأم Tireur. Archer. رأم والم Splendeur, éclat.

.Moine. Lion رُاهِب – رهب

رُهن Gage, nantissement, caution. Otage.

III, Faire une chose le soir. IV, Délivrer qq. de qq. ch. Soulager.

Ame. أَرُواح .pl روح

راحة Repos, soulagement, débarras.

Soir, soirée.

Pl. ریاح Vent. Prospérilé. Victoire. Puissance. Ill, Solliciter qq. avec insistance. Exiger qq. ch. de qq. IV, Vouloir, désirer qq. ch.

Désiré. Désir, dessein.

روض VI, S'obliger réciproquement.

روع VIII, Être effrayé, s'effrayer.

Frayeur, terreur.

Roum, nom que les Arabes ont donné primitivement aux Grecs du Bas-Empire et plus tard à tous les Européens.

f. I. Rapporter un fait, en donner une version.

رُوايَّت pl. رُوايَّت Variante d'un récit, version. Récit. Opinion.

Le plus érudit. Le plus versé dans les variantes.

Désir. رغة

A qui on a inspiré un désir. Avide de.

IV, Mettre le nez de qq. dans la poussière. Lui faire affront, le narguer.

f. A. Élever, enlever. VIII, S'élever, être élevé.

ربيع Élevé au figuré.

Élévation. آرتهاع

Élevé. مُرْتَبِعِع

f. O. Agir avec douceur. IV, Inspirer de la bienveillance à qq.

Bienveillance. Compassion. Faveur.

Parchemin. Pa- رفوق pl. رفوق pier.

Mince, fin, menu. Compatissant. Esclave.

VIII, Guetter, observer رفت qq. ch.

Cou, nuque. Esclave.

Personne. Chose en ellemême.

IV, Coucher, faire coucher.

. O. Danser. Sauter رفص

f. A. Monter à cheval. S'embarquer.Chevaucher. II, Installer qq. ch. Orga-

niser. Greffer. IV, Embarquer. Faire monter. Organiser.

Action de monter à رَكُهُ ب cheval. Embarquement.

Navire. مُراكب الله مُرْكب Monture.

Greffe des arbres. Action de greffer.

f. O. Courir. S'enfuir, se sauver.

VI, S'amonceler, s'entasser.

f. O. S'appuyer sur qq. Se réfugier auprès de qq. Base, principe آرکان . او رُگون رُسُول pl. رُسُول Envoyé, ambassadeur. Prophète.

Épitre. Avec l'article: La Risala, traité de droit malékite d'Abou Zéīd.

ارْسَال Envoi. Action d'en-

fém. مُسلّل Léger en parlant du sol, terre légère.

رَسُم Message, ambassade. رَسُم Trace, marque. Acte officiel, acte notarié. A titre de, dans le but de. IV, Mouiller, jeter l'an-

رُاس Solidement fixé. Inébranlable.

cre.

pl. مُراسي Port de mer, مراسي mouillage.

Mouillé, au mouillage, à l'ancre.

رشد — رشد Point de vue juridique. Qui a le droit de contracter.

Plomb. Balles. رماس ــ رص

V, Guetter, observer.

Allaitement. رِمَاعُهُ – رضع

Frère de lait. اخ من الرضاعة

qq. ch. Consentir à. Être satisfait. Donner son consentement. IV, Rendre

رمني Consentement. Agréable, aimable.

رُمُّ بِيَّهُ — رطب Humidité.

رطل — رطل Change de monnaie au poids.

Frayeur, terreur.

f. O. Tonner.

satisfait.

Tonnerre. رُعُود .pl

.Sujet رُعُايًا .pl رُعِيَّة – رمى

Administré. Population.

Pâturage. مُرْمَى

أرغب f. A. Prier qq. de faire qq. ch. Désirer.

رسل

Fantassins.

pl. أَرُجَآه Côté, رُجًا – رجو environ.

Espoir, espérance.

رُحُب Large, vide, espacé.

رحاب pl. رحاب Espace vide, espace large.

حُبُ Espacé, avec de larges vides.

مُرَاحِيعَنُ pl. مِرْحَاض — رحعن Buanderie.

f. A. Voyager. Émigrer. VIII, Se mettre en voyage, partir.

Voyage. Employé comme titre d'ouvrage il a souvent la signification de: Biographie.

رُواحِلُ pl. رُواحِلُ Monture. Étape, journée de سُمَّدَلُهُ

f. A. Faire miséricorde.

Clémence, miséri-

corde. Pitié, compassion. II, Tolérer qq. ch.

Admettre par tolérance. Bon marché, vil prix.

Tolérance de la loi.

Permission.

.Tolérance نُرُخيص

رخاه — رخو Abondance, prospérité. Bonne récolte.

f. O. Rendre, restituer. Repousser. V, Revenir à plusieurs reprises. Se succéder à maintes reprises.

Restitution. Action de repousser.

Divergence d'opinions. Opposition d'avis.

رُدع Action de repousser.

ردب f. O. Suivre, venir à la suite. Être consécutif.

III, Traiter par message.

Proposer qq. ch. à qq. IV,

Envoyer qq. Avec الى:

Mander.

- 39

ربا

pl. أَرْبُك Maitre, seigneur.

Dieu. Possesseur de. الدَّبُولُهُ

Les fonctionnaires de

.Faubourg رَبُعَن

Ferme, inébranlable.

مُرْبَطِ Altaché, lié. آوُرِيم Fém. آوُرِيع Quatre.

Quatrième.

أَرْبَاع pł. أَرْبَاع Quart. أَرْبَاع Mercredi.

Printemps. Nom des 3° et 4° mois de l'année musulmane.

ربو — ربو Colline. Hauteur. رباً Usure, profit usuraire. المُعَشُلُ Usure qui provient de ce qu'on excédent. رباً ٱلنَّسَا Usure qui provient du retard apporté au payement.

Qui élève qq. Qui fait son éducation.

رتب II, Organiser, mettre en ordre.

Disposition, arrangement, mise en ordre.

رَجَب Redjeh, 7° mois de l'année musulmane.

Saleté, ordure. رِجُس

f. I. Revenir, retourner vers un endroit. Revenir sur qq. ch. avec عن. IV, Revenir peu à peu. X, Reprendre. Faire revenir. رُجُوع Retour. Action de revenir sur qq. ch.

راجع. Revenant, qui revient, qui retourne.

Excrements.

f. O. Agiter, secouer, troubler.

Agitation, trouble. أرْجَابِ

Homme رَجُال أَ. pl رُجُل

Pied. أَرْجِل Pied.

مَذُكُور Mentionné. Susmentionné.

ذكو — ذكو Égorgement d'un animal. Action d'égorger. Sacrifice.

ذمّ V, Demander la protection de qq.

Responsabilité. Obligation. Engagement. Vasselage.

تنى Tributaire, chrétien ou juif. Sujet non musulman.

ا دمام Devoir, obligation. Égards.

f. A. S'en aller, partir. - Avec ب : Emporter, em mener. Suivre une doctrine.

Perte, départ. Action de s'en aller.

. Qui passe, qui s'en va ذَاهب

ذَهُب Or en lingot ou mon-

pl. مُذُهب Doctrine, مُذُهب rite. Voie. Secte. Marche.

Possesseur de. Maître de.

Fém. ذات Qui possède. دات يُوم Certain jour.

f. O. Chasser, repousser.

ذونی — ذونی f. O. Goûter qq.

رُوس pl. رُوس Tète. Chef. رُوساَءِ pl. رُوساءِ Raïs. Capitaine de navire. Chef. آرگ Voir. Penser, croire, juger, estimer.

Avis, opinion, jugement, manière de voir. Rêve, vision. رُواً Prapeau, étendard. آریا Vue. Portée de la vue. qq. ch. avec assiduité. Se montrer tenace. IV, Faire durer, perpétuer.

داخ Constant, qui dure.

دون En deçà de, à l'exclusion de. Moins que. Sans.

دون Contrôle. Liste ma-

Écritoire, encrier. دواة - دوي

tricule de soldats.

دان — دین f. I. Se soumettre, s'abaisser.

دین Dette, créance, obligation. بدین A crédit.

بدین Religion.

Débiteur.

Débiteur.

Débiteur, endetté.

مدین Dinar,

pièce d'or.

Personne, personnalité. Essence d'une chose.

Action de détourner les dangers de qq.

f. A. Égorger. Immoler une victime.

Égorgement, immolation.

pl. نُخَارُ Présor. بُخَرَة — نخر Richesses, biens précieux. Postérité. Enfants. .Bras ِذرُاع — ذرع

Ample, large. ذريع

نريعة Masque, abri derrière lequel on se cache. Moyen détourné de faire qq. ch.

Frayeur, consternation.

f. O. Mentionner, énumérer. Rapporter un récit, raconter. Se souvenir de qq. ch. V, Réfléchir. Se souvenir.

Mention, récit.

Indication.

cep de دُوَالِي pl. دُالِيَة – دلو vigne.

Sang. دَمَآه . pl

IV, Engrener, insérer.

.Larme دُمُوع .pl دَمُعُهُ – دمع

. Cervelle, cerveau دماغ – دمغ

دننى — دننى Sixième partie d'un dirhem. Somme insignifiante.

Prochain, دانیهٔ Prochain, دان – دنو proche. De ce monde.

La plus proche. Ce bas monde. Choses de ce monde. Monde.

Temps, siècle, époque. دَهُر

دهش f. A. Être stupéfait, troublé, étonné.

האק f. A. Surprendre, étonner. Être surpris.

دهو - دهو f. O. Atteindre, frapper, se dit d'un malheur. Advenir.

دهاء Finesse, astuce, habileté.

يوحة – دوح Grand arbre. S'emploie comme titre d'ouvrage.

دوخ II, Subjuguer, dompter. Humilier.

f. O. Entourer, cerner. Tourner, faire une ronde.

الم دار pl. دور Maison. Habitation. Demeure. Palais Famille. دَارُ الْإُمَارَة Palais du gouverneur à Alger.

Arrondi. Rond.

دول — دول Dynastie, gouvernement. État.

Qui vient à tour de rôle. Qui s'échange tour à tour.

دولاتلي Daulatli, mot turc. Princier.

f. O. Durer. Persister, continuer d'être, rester. III, S'appliquer à

رم الم Perle درر pl. در

درج VII, Être classé.

ا درك IV, Atteindre qq. Rejoindre.

مُرُك Atteinte, action de rejoindre.

נرك Conséquence fâcheuse d'une chose, désagrément. Vice rédhibitoire.

chme. Monnaie d'argent. Argent monnayé.

f. I. Savoir.

دّس f. O. Engager en secret qq. à faire qq. ch.

دعوا - د

Appel. Autorité. Parti politique. Dynastie nouvelle.

دعوى Prétention. Revendication.

Prière. Vœux.

Prétendant. Usurpateur.

أَسُنُمَا Convocation. Invitation à se présenter.

f. A. Pousser. Payer
Verser de l'argent. Remettre qq. ch. à qq. Repousser. VI, Repousser.
VII, Se pousser. Se jeter
sur qq.

Action de pousser, poussée.

Résistance. Action de repousser.

. Canon مَدَابِعُ pl مَدْبِع

مداهه Action de repousser qq. ch.

f. I. Ensevelir, enterrer, inhumer.

f. O. Indiquer, donner une indication. Montrer.

خَابَهُ Crainte.

Vide.

خوی Vide.

خیب Déception.

خبیه Décu, frustré dans son espoir.

II, Donner à choisir à qq. Le faire opter entre deux choses. V, Choisir,

faire un choix. VIII, même signification.

عَبُر pl. خيار Bon, bien. Meilleur. Le meilleur.

Tailleur. خيط

II, Imaginer qq. ch. Au passif: S'imaginer.

جُبُل pl. خَبُول Cheval. Cavalerie. Cavalier.

.Dey دای

Bète de دُوَابٌ pl. وَابَّهٔ دبّ somme, cheval ou âne. Monture, animal.

II, Organiser, diriger, conseiller, gouverner. Combiner qq. ch. Imaginer un moyen de.

الدبر Derrière, dos. آدبر Derrière, dos. آدبر Conseil, administration. Direction des affaires. ادبار Action de tourner le dos, de prendre la fuite.

Poules, collectif. دجاج – دج f. O. Entrer. III, Faire des avances à qq. Sonder qq. S'emparer de l'esprit de qq., le persuader. IV, Faire entrer. Recevoir qq. نخول Entrée, action d'entrer.

دَاخل Entrant, qui entre. Intérieur.

Immixtion. Participation en commun.

Fumée. دَخَان - دخن

qq. IV, Faire succéder. VI, Être en divergence. Différer d'avis. VIII, Être en divergence d'opinions. Varier, diverger. Affluer, se suivre sans interruption. X, Choisir qq. comme lieutenant, comme intérimaire.

Désaccord. Divergence. Conflit. Opinion contraire. Contraire.

خُلِيَّة Lieutenant, viçaire. Khalife.

Contradition. Opposition. Contravention. Manquement, action d'être en désaccord avec qq.

رَّ لَنْ Créatures. Foule.

أَخُلُف pl. آخُلُن Caractère, naturel, mœurs. Tempérament.

créé. Qui n'a pas فَنُونَ existé de toute éternité.

f. O. Être vide. خُلا – خلو

Manquer. Étre en moins. Se vider. II, Laisser vide, abandonner. Laisser.

أَنُولِيَّةُ fém. خَالِ Vide.

.Latrines عَلات pl عَلاة

Liqueur fermentée. Vin.

ُجُس . fém نُجُسُدُ — خِس Cinquième partie. نُجُس

Quint.

ضامس Cinquième comme ordre.

Cinquante.

.Jeudi نُجيس

خنان — خنن Étranglement, blocus.

.Gorge مُخَنَّف

أضُ — خوض f. O. S'engager dans qq. ch. Se former en groupes.

f. A. Craindre. Redouter qq. ch. V, Concevoir des craintes.

خُوب Crainte, frayeur. Danger.

32

f. O. Venir à l'esprit.

.Importance خطر

Fumier. خطير

f. I. Être léger, de peu de valeur.

. Bottes, chaussures خُبّ

Légèreté.

آَرُبُّ Le plus léger. Plus léger.

Protection, dé-خَبَارَة – خَبر fense.

.IV, Cacher qq. ch خبى

Le plus caché.

En cachette. Secrè-

IV, Mettre dans la dépendance de qq. ch.

خلال Intervalle, interstice. Recoin.

الب -- خلب Décevant. Qui n'amène pas la pluie, éclair. الخلد II, Perpétuer. Rendre éternel.

خلس VIII, Ravir, enlever.

II, Sauver, délivrer qq. V, Se délivrer, se dégager, se tirer d'affaire. X, Débarrasser, délivrer. Épurer. Dégager une place.

أَسْفُلُاص Action de dégager. Délivrance.

III, Fréquenter qq. Se mêler à une société. VIII. Se mélanger, être mèlé. خلطة Fréquentation. Relations mondaines.

Mélange. Fréquentation.

f. A. Oter, enlever. Destituer, déposer. Avec على Donner un manteau d'honneur.

Destitution. Déposition خُلُع d'un prince.

Manteau d'honneur.

f. A. Remplacer qq. ch. II, Laisser derrière soi. III, Contredire qq. Désobèir. Contrevenir aux ordres de بر نسطة - خشو Humilité, abaissement.

خشن — خشن Action d'user de choses grossières. Barbarie.

f. A. Craindre, redouter. خشی Crainte, terreur.

f. O. Spécifier. VIII, Être spécial, particulier. Présenter une particularité.

Spécialité, propriété particulière. Entourage particulier. Suite. Courtisans.

لَّحُصُّ Le plus particulier, le plus spécial, le plus restreint.

Particularité, spécialité.

خصب – خصب آورز Le plus fertile, très آخصب

fertile.

Abréviation. آخْتُمَار – خصر Résumé. Abrègé, résumé. Titre d'ouvrage et, en particulier, de celui de Sidi Khelil.

يخصال .pl خصال Qualité, vertu, mérite.

avec qq. Plaider contre qq.
Partie dans un procès.
Plaideur.

.Eunuque خَصِيّ

Verdure, légumes verts. ۱۷, Se tromper. Commettre une erreur.

Erreur. Faute.

f. O. Demander la main de qq. Dire la prière au nom d'un souverain en signe de vassalité. Faire un pròne.

خَطْب Chose, affaire. Événement.

Prône, sermon. Prière publique au nom du souverain.

Ruse, perfidie. خُدع

f. I. Travailler. Servir, agir. Donner une façon à la terre.

Travail, façon. Service.

Serviteur, domestique. خدم

أخُذُلُ f. O. Abandonner, deluisser.

.Ruine خُرُبَة – خرب

مُخْرِيب Action de ruiner, de détruire. Dévastation.

f. O. Sortir. II, Faire sortir, expédier. IV, Faire sortir. Retirer, extraire. Montrer. Élaguer.

خُرُوج Sortir, action de sortir.

خارج Sortant. Extérieur. خارج Hors de.

اخراج Action de faire sortir. Élagage.

-Couper en petits mor خردل

ceaux, rendre petit. II, Avoir de petits grains.

A petits grains.

iV, Rendre muet.

خرب II, Broder une histoire invraisemblable.Enjoliver un récit.

.Automne خُريب

خرن II, Lacérer, mettre en pièces. VI, Être prodigue de qq. ch.

خرم VIII, Anéantir, détruire. Être détruit.

.Fiente خُرُو

.Trésor خَرَائِنُ .pl خِرَانَهُ - خرن

خزى IV, Abaisser, ruiner. Confondre qq.

f. I. Perdre. Faire une perte. Subir un dommage.

Perte. Persidie.

جَسَارَة Perte, dommage,

Bois de construction.

خبر

حير V, Être attristé, désolé, inquiet. Être dans la désolation.

Chose fatale. Cir-محين — حين

V, Employer un stratagème. Ruser. S'ingénier à faire qq. ch. محبل Ruse, perfidie.

Ruse, expédient, stratagème. Moyen.

f. I. Arriver, se حَانَ – حين

dit du temps. Être venu. Instant, moment. Trépas, mort.

Lorsque.

Alors, à عينئذ Alors, à ما moment-

حيو IV, Faire revivre, vivifier.

Vie, existence.

.Vivant, vif حَى

Animal. حَبُوان

Vie محیای

خ

لا خان Khan, titre honorifique. خبث Vilenie, Méchanceté. خبن IV, Informer qq. de qq. ch. Donner des nouvelles, rapporter un fait. VIII, Tenter une épreuve. Essayer qq. ch. اخبار Nouvelle, renseignement. En gram-

maire: Attribut d'une proposition, énonciatif.

connaissance, expérience.

Bague, anneau, cachet.

Bouse. أَخْنَاء pl. خَيْ

Joue خُدُود .pl

28

Avoir besoin آُحُنّائج , VIII حوج de qq. ch.

Besoin, nécessité. Chose.

f. O. Étre en possession de qq. Détenir.
VII, Se retirer, s'enfuir
vers un endroit. Battre en
retraite.

أُحُواز pl. أُحُواز Environ, banlieue. Contrée.

pl. أُحُواض Cuvette, bassin, fosse.

IV, Entourer, ceindre, cerner. Comprendre.

Mur, muraille.

Enclos. حَوَانُطُ pl. حَوَانُطُة Parc.

d'état, se transformer. Au passif: Être séparé de qq. ch. par un intervalle. III, Insister auprès de qq. Désirer.

-État, situa آحوال pl. حَال

tion. Au pluriel: Affaires. En grammaire: Terme circonstanciel d'état.

عَالَمُ Situation, état.

Puissance. Intervalle d'une année, révolution annuelle.

Autour de.

كُوالله Dèlégation, terme juridique.

.Environs حَوَالي

Chose absurde, invraisemblable, impossible.

Qui désire, qui cherche à.

Quartier d'une حَوْمَةً – حوم ville. Canton.

VIII, Rassembler. S'emparer de qq. ch. Ramasser. Où. Du moment que,

puisque. مِنْ حَيْثُ Par suite de.

VIII, S'éloigner, s'écarter d'un endroit pour aller dans un autre. .Échéance حَلُول

حُلال Chose permise par la loi, licite. Validité.

Endroit, domicile. Lieu où l'on se trouve.

naire. Corps d'armée.

حلب — حلب Action de traire un animal.

f. I. Jurer, prèter serment. X, Demander un serment à qq. Exiger un serment de qq.

مُلُّف Action de raser la barbe ou les cheveux.

حلن المحلفة Cercle, groupe. حلن pl. حلم المحلفة pl. المحلم Intelligence, jugement. Capacité légale.

- مام Collectif: Pigeons.

f. A. Louer, remercier, rendre grâce.

يمد Louange. Grâce.

.Rouge أُجر – حر

f. I. Charger. Porter un fardeau. Transporter, attaquer. Porter des fruits.

Charge, attaque.

-Gonflé حامل

pl. جلاء Caution, garant.

Portefaix.

Action de supposer. Supposition.

f. I. Protéger, défendre.

Protection, défense, soutien.

Protecteur, qui défend.

Fem. : خامية Garnison.

Aromates pour حنوط — حنط embaumer ou parfumer les morts.

ا حَنْكُهُ Prudence, sagesse.

VII, Être recourbé, voûté.

Poisson حَوَت

qq. ch. Retenir par cœur. V, Conserver. Prendre des précautions. Faire attention à qq. ch.

Gardien, protecteur. کابط Qui garde, qui veille à la conservation de qq. ch. کابظه Garde, conservation. Protection.

f. I. Être juste, Mériter qq ch. Venir. II, Réaliser, rendre vrai. V, Avoir la certitude de qq. ch. X, Mériter qq. ch. Être digne de. Avoir besoin

حن Droit. Dû. Devoir. Équité.

حَفَائِنُ pl. حَفَائِنُ Vérité, réalité. Au pluriel : Le Destin.

Le plus digne, le plus méritant.

Revendication. Action de revendiquer.

pl. اَحْفُد Haine, inimitié.

أُخْنَكَار – حكر Accaparement des grains.

f. O. Juger, décider.

Rendreunesentence.Trancher une question. IV,

Rendre solide, fortifier.

أَحُرُم pl. اَحُرُم Décision, jugement, sentence. Pouvoir. Règle, principe.

Philosophie. Principe. Raison première d'une chose.

f. I. Raconter.

f. I. Descendre. Faire halte. Venir. Avec : Attaquer. IV, Accomplir. VII, Se dénouer, être défait, dispersé.

Action de dénouer. حل حل Action de dénouer. اهل الحلّ والعقد le pouvoir de lier et de délier. Notables.

renfermé. S'arrêler, être arrêlé.

Blocus, siège. Action de resserrer, d'englober. Siège, blocus. Investissement d'une place.

ماصر Assiégeant. Qui assiège une place.

f. I. Arriver, survenir.
Tomber entre les mains
de qq. II, Réunir, amasser.
Réaliser.

.Obtention حُصُول

أصل Résumé, substance d'un discours.

V, Se fortifier, se mettre en état de défense.

pl. حصن Citadelle, fort. Ouvrage de défense, action d'être fortifié. محانة Action de fortifier. Mise en état de défense. احسى IV, Compter, énumérer. Au passif: Être nombrable.

f. O. Etre présent, assister à qq. ch. IV, Convoquer, faire venir, fuire assister.

Présence. Capitale. حضرة Présent, qui assiste à qq. ch.

Population des villes. Citadins.

احْنار Convocation, action de faire venir.

f. O. Placer, déposer. Camper. Mouiller dans un endroit. S'arrêter.

Bois à brûler.

Lot, part. Portion considérable d'une chose.

Inabordable. تحظّور – حظر Interdit, prohibė.

f. I. Creuser, faire un trou, un fossé.

جبر Action de creuser. Fosse, trou. Nom d'unité :

Résolution ferme.

Intrépidité, courage.

أَدُرُمُ pl. حُرُمُة Fagot, brassée de bois. Fascine.

Intrépide, résolu, énergique, décidé, entreprenant.

f. A. Être triste, en deuil. S'affliger.

تحسّ IV, S'apercevoir de qq. ch. Avoir sensation de qq. ch.

avec qq. Liquider. VIII, Être compté.

Compte, calcul. Règlement de compte.

Police municipale. Simple police.

صَنَّب Officier de police judiciaire. Mohtesib.

حسرة — حسر Soupir, lamentation.

خسك Haie. Chevaux de frise. IV, Bien faire. Faire du bien à qq. Se montrer bon. Embellir. X, Trouver bon, admirer, approuver.

است fém. خسن Bon, beau. عسن pl. خسن Bonne œuvre, bienfait, bonne action. المسن Meilleur, le meilleur. Le plus beau.

Beautes, merveilles.

f. I. Réunir, rassembler des troupes.

f. O. Rassembler. Ressusciter.

Remplissage, bourre. Cheville, en poésie.

Entourage. Garde particulière. Marge d'un livre. Glose marginale.

Lot, جصص pl. حصة – حص groupe.

f. O. Assièger, bloquer.
III, même signification.
IV, Compter, calculer,
supputer. VII, Être cerné,

pl. حَرَائُر Femme de حَرَائُر pl. عَرَّاءً Femme de condition libre. Noble da-me.

-رب III, Combattre

تُروب . Guerre, تُروب combat.

حُرُّ ابِی Guerrier, qui est relatif à la guerre.

Sanctuaire, où se tient celui qui dirige la prière. Mihrab.

حرج Péché, faute, délit, crime.

f. I. Garder, préserver. Veiller sur qq. ou qq. ch. حُرس Garde, service de garde.

حراسة Garde, protection. مراوس Protégé, gardé.

II, Exciter, pousser qq. à faire qq. ch. Engager vivement à.

حرب VII, S'éloigner de qq. Se détourner de qq. احرى IV, Incendier, brûler. Tourmenter.

II, Mettre en mouvement. Envoyer une expédition. Faire remuer. V, Se mettre en mouvement. Se mettre en marche. Faire une expédition.

مُركة Mouvement. Mise en marche. Expédition militaire.

f. A. Étre illicite, interdit par la loi. حَرَمُ f. I. Déclarer illicite. II, Interdire, défendre, prohiber.

وو Femme, épouse.

حرام Chose illicite. Sacrilège.

Interdiction de faire محربم. ch. Prohibition.

حرى V. Aborder. Faire qq.

A plus forte raison.

Pèlerinage à la Mecque. Nom d'unité جَّة.

Pèlerin, qui a fait le pèlerinage de la Mecque. Hadj.

جبب – حبب pl. مُحبّب Chambellan.

.Pierre أَحْجَار .pl خَجَر – حجر

Nom d'unité حُجَرُهُ

Bloc de pierre.

Flanc, côté. P'17e. Cellule, chambre.

.Tuteur حَاجِر

Pupille. Mineur,

Mise en tutelle, mise en interdiction.

f. O. Limiter, contenir qq. ch. Définir, donner une définition de qq. ch. حدّ Pointe, tranchant. Force, énergie. Limite. حدّ Acuité, perspicacité.

مديد Aigu, acéré. Fer.

f. O. Survenir, arriver, se produire. II, Raconter qq.ch. Donner comme tradition. Causer. IV, Créer, construire, établir.

أحداث pl. أحداث Jeune hom-

ادث Récent, neuf, qui n'est pas bien formé. اَدْبُهُ Événement, accident.

الحديث pl. أحاديث Nouvelle, récit, conté. Hadits ou tradition remontant au Prophète.

IV, Entourer. Faire un entourage, enclore.

II, Mettre en défiance de qq. Engager qq. à se méfier.

Suppression, حَذِّب — حذِي retranchement.

Retranché, supprimé. Sous-entendu.

.Chaleur حَر — حَر

f. O. Fouiller, جاسُ — جوس parcourir en tous sens.

f. O. Aller, courir, faire une incursion. Parcourir un pays. Errer.

Golfe, baie. جُون

جوهر Essence d'une chose, nature. Principe. : ب f. I. Venir. Avec بَاءَ - بَيْ Apporter, amener.

جير Chaux à bâtir.

f. I. S'agiter, se جُبُسُ – جبُسُ

pl. جُيُوس Troupe عِيْس armée, bande armée.

Boutique, حَوَانِيتُ pl. حَوَانِيتُ magasin.

f. O. Vouloir, désirer.

IV, Aimer, prendre en affection. Vouloir.

Amitié, assection.

.Ami حَبيب

بُوب pl. جُبُوب Grain, graine. Céréales. Nom d'unité

.Encre حبر

f. I, Retenir, emprisonner. Contenir. Joindre

les mains. II, Emprisonner. Serrer qq. ch.

.Prison حبس

.Filet حَبَائِلُ pl. حِبَالَة — حبل

Origine, race, nature.

.Mort, trépas حُتُف

کتّ X, Exciter, engager vivement qq. à qq. ch.

f. O. Faire le pèlerinage à la Mecque. VIII, Prendre pour argument, donner pour argument. Prétexter, arguer de. IV, Éloigner. Avoir le dessus sur qq. Chasser.

.Ignorance جهل

Ignoré, dont on ignore la valeur exacte.

Avec l'art. : Temps du paganisme, temps préislamique.

واها جهى Qui s'étend, qui se manifeste ouvertement.

Air, atmosphère. خواله L'air fut libre devant lui, il ne rencontra plus d'obstacles. Rien ne l'arrêta plus.

بوب IV, Répondre à qq. Avec الى: Acquiescer à qq. ch.

جُواب pl. جُواب Réponse Réponse à une consultation juridique.

اجَابَهُ Acquiescement à qq. ch. Réponse favorable.

Qui exauce. Qui répond. f. O. S'écarter, s'éloigner. Se récuser.

Fléau, accident du ciel tel que inondation, grèle, etc.

جودة — جودة Beauté, bonté. Qualité supérieure.

جُواد Coursier, cheval de race.

Excellent. جَبِّد

.Voisin جَار – جور

مِجَاور Avoisinant, qui est voisin de.

يَسْتَغِير Qui demande asile, protection.

f. O. Passer. Être permis, licite. VII, Se réfugier. Être fermé. VIII, Passer, dépasser, franchir. X, Regarder comme licite.

Permis, licite, valide.

.Validité حواز

اجازه Validation. Diplôme.

Beauté, grâce.

لجل Le plus beau. Ce qu'il y a de plus beau.

جهور — جهر Multitude, peuple. République.

f. O. Envelopper, couvrir (se dit de la nuit). Être obscur.

جَنَّ et جَنَّ Génie. Folie, aliénation mentale.

جنب — جنب Flanc, côté. Part, portion.

f. A. Pencher en faveur de qq. ou de qq. ch.

Aile d'oiseau.

Qui penche, qui incline vers.

جند — جند pl. جنود Troupe, armée, milice.

جنازة — جنز enterrement.

جنس Genre, espèce, catégorie, sorte. f. A. Être assidu, zélé.
Travailler avec effort. VIII,
Faire des efforts, déployer
du zèle. Faire œuvre d'initiative en matière de
droit.

Effort, zèle.

Guerre contre les infidèles, guerre sainte. Croisade.

ومرادى Qui est relatif à la à la guerre sainte.

Qui fait la guerre sainte. Croisé.

III, Déclarer une chose ouvertement. Agir publiquement, à découvert.

II, Faire des préparatifs. Équiper.

Préparatif. Aménagement, armement.

Action de préparer, préparation.

Préparé, prèt.

جمع

Action de s'asseoir. بُالُوس بَالُسُ Pl. بَالُسُ Salon. Prétoire. Assemblée. Académie. Séance.

مجانسة Société, compagnie, fréquentation.

مُعَلَّس Couché. Qui a été mis à plat.

Général (mot français).

VII, Se découvrir, se montrer. Advenir. En arriver à. Se terminer par.

Action de chasser, de faire émigrer. Exil.

جادى — جد Djomada, nom de deux mois de l'année musulmane. اجادى الاولى Djomada Ier, 5° mois. جادى Djomada II, 6° mois.

f. A. Réunir, rassembler.

Mettre un mot au pluriel.

IV, Rassembler des troupes. Être unanime sur qq.
ch. VIII, Se réunir, être rassemblé. Être d'accord

sur qq. ch. X, Ramasser, rassembler.

pl. جوع Troupe, réunion, groupe, masse. Combinaison. Pluriel.

Semaine. Vendredi.

Réunion d'hommes, troupe. Société, groupe.

Totalité. Tout.

Mosquée. Grande mosquée.

Réuni, rassemblé. Total.

Lieu de réunion. Confluent.

Accord unanime des اجاًع docteurs sur un point de droit civil ou canonique.

Réunion. آجتماع

.Rassemblé مَجنمع

. Chameau جاًل pl جَال

De Totalité, masse, groupe. Grande quantité. Généralité. En grammaire: Proposition, phrase. paye, solde, traitement, gages.

.lle جُزائرِ pl جَزِيرة - جِزر

f. I. Compenser, récompenser. III, même signification.

Rétribution, peine ou récompense.

.Corps جَسَد

Pont, chaussée.

f. A. Placer, poser, mettre, disposer. Devant un verbe: Se mettre à, commencer à.

Forfait, marché à forfait. Prime. Prix d'un travail à forfait.

.Divination جَفِر

اَجْمَان . pl. اَجْمَان Paupière. Galère, corvette. Vaisseau de guerre.

Plant en racine.

VI, Négliger. S'éloigner de.

f. I. Être grand, illustre.

Grandir, devenir important. *En parlant de Dieu* : Étre glorisié.

جَّلٌ Partie importante d'une chose. La meilleure part, la majorité.

Grands personnages. Notables. Gens illustres. Le plus glorieux, très illustre.

f. I. Tirer, extraire. Importer. IV, Attirer, amener avec soi.

اجُلاب Action d'attirer, attraction.

جلد Epreuve.

Peau, cuir. جَلُود .pl جِلُد

Endurance, fermeté.

منجلد Vigoureux, courageux.

: بِ f. I. S'asseoir. Avec جلس Tasser. IV, Faire asseoir. Coucher qq. ch.

ح

Tidole, faux dieu.

Contrainte, obligation de faire qq. ch.

Pl. باب Mont, montagne.

إلا بحبال Mont,

Neuf, récent, nouveau.

Qui fait des efforts, déployant du zèle.

جدب – جدب Stérile, infertile. II, Renverser, ôter. f. I. Tirer, attirer.

جر X, Balayer, emporter, enlever.

Témérité, har- جُرُّوهَ -- جرأ diesse, audace.

أَجُراً Le plus audacieux, le أَجُراً plus hardi.

Blessure, plaie. چر اُحَة – جرح Blessé.

کرد V, Se mettre en marche à la tête d'une armée.

جرع II, Faire avaler qq. ch. à qq. Faire déguster.

f. I. Courir, Avoir lieu.

Advenir. Avoir cours. IV,

Faire courir, faire marcher.

جُوارِي pl. جُوارِي Suivante. Jeune fille. Femme, surtout femme esclave.

Pension, جَرَايَات pl. جِرَايَة

ثول

poser qq. ch. de lourd à qq. أَهُول pl. الْهُول Bagages, impedimenta. Choses encombrantes.

Lourd, pesant, grave. ثغيل fém. ثلاث Trois. ثلاثة – نلث Tiers. ثلُث

Troisième. ثالث

.Trente ثَلَاثُونَ

Ensuite. مُّ Là, là-bas.

مُارِ . Fruit d'un arbre ou d'une plante.

Fruit, récolte. Arbre fruitier.

Prix d'un objet.

Action d'être précieux, valeur. Chose précieuse.

مُثُون Chose dont on donne un prix.

أية fém. ثَمَان Huit. Quatre-vingts.

.Huitième تُامِن

f. I. Tourner, plier. Dé-

tourner. Courber, replier. II, Faire l'éloge de qq. X, Faire une restriction, excepter qq. ch.

Éloge.

Intervalle. Entrefaites.

أَنْتَانَ fém. كُتَانَ el ثَنَّانَ Deux. Second. أَنْنَا Deuxièmement. Une seconde fois.

pl. بَيُاب Vêtement, costume. Habit.

Récompense future dans l'autre monde. هبه Donation faite en vue d'une récompense future, à titre absolument gratuit.

f. O. Se révolter, s'insurger, se soulever. Attaquer.

Révolte, rébellion, insurrection.

Révolté, rebelle, أَوَّ الر الْمُ الْرِوْ insurgé.

vII, S'amonceler, se réunir de tous côtés. Terre, poussière.

رُجُهُ – تُرجَمِ Monographie. Traduction. Sinterprète, drogman. تُرجُهُان Traduite.

V, Se retrancher. Se mettre à l'abri derrière qq. ch.
أَرُّ اس pl. الْرُسُ Bouclier,
rempart, retranchement.
مثارسُ pl مُرُسُهُ
Retranchement, ouvrage de défense.
مثارسُ Action d'élever des
retranchements.

ن آن f. O. Laisser, abandonner. ن که Action de laisser, abandon.

آثراك pl. آثراك Turc. آثراك Turque. Avec l'art. : Langue turque. iém. نَسُعَة Neuf نَسُعَة Quatre-vingt-dix. نَسُعُونَ

Neuvième.

.Fatigue, peine تُعُب

Vénération, piété.

رر . Colline. Tell تلول .pl تلّ

تلبت IV, Faire périr. Gaspiller.

ال – تلو Qui suit. Suivant. Se suivant. En foule.

f. I. Étre complet, achevé, accompli, terminer. S'achever, se compléter.

Complet, achevé.

Achèvement, accomplissement. Intégralité.

f. O. Se repentir d'un péché, revenir à Dieu. Venir à résipiscence.

. Vengeance, talion تار

f. O. Être ferme, solide, établi.

Place forte. Ville تُغُور .pl تُغُر frontière. Citadelle.

نفل X, Trouver lourd. Im-

souverain. Élévation au

trone. Serment de fidélité.

Hommage.

.Vendeur بأثع

Chose vendue. Par exception: Vente.

ا مبیعات pl. مبیعات Chose que l'on vend, chose vendable. متناع

منبا ثع Cocontractant dans une vente.

f. I. Se montrer, apparaitre, être évident. II, Démontrer, expliquer clairement. Établir un point. V, Se montrer, se manifester. VI, Se distinguer par qq. ch., se séparer.

.Explication بَان

Évident, clair, manifeste.

Entre. بين

Tandis que.

f. A. Suivre qq. V et VI, Se suivre successivement. Poursuivre.

Action de suivre. Adoption d'une doctrine. Imitation.

pl. آباع Suivant, qui suit. Disciple. Compagnon. تَبُّتُ Conséquence. Droit de suite, de recours. négociant, تُجَلَّر pl. تَاجِر سَجَعَر commerçant.

Commerce. Marchandises destinées au commerce.

Sous, au-dessous de.

La meilleure partie d'une chose. Fidèles.

. Tertre, tumulus. Tombe. Vieux bois d'un arbuste.

Eprouvé, mis à l'épreuve.

J. Fils. Cette forme ne s'emploie qu'entre le nom du fils et celui du père. Kac.

.Fille بِنْت pl. بِنْت

🗓 f. I. Bâtir, édifier.

Construction, edifice, Se basant sur, se fondant sur.

بنون Fils. Tribu, famille. نون O mon cher fils.

Joyeux. Rayonnant de joie.

pl. بَيْاتُمُ Bète de بيرة — بير somme, animal.

بهو fém. باهية Remarquable, élégant, superbe.

Porte. أَبُواب pl. بَاب – بوب Chapitre, section. Point de vue.

Portier, بُوابِنُ pl. بُواب

concierge.

IV, Rendre licite, autoriser. Permettre le pillage.
مُنْمَاحُهُ
Action d'autoriser,
de permettre le pillage.

يور — بور Qui ruine, ruineux. Désastreux.

بول — بول Esprit, idée, intention.

Bombe. بونية

f. I. Passer la nuit.

يُّتُ pl. بَوْتُ Maison, tente. Chambre, pièce d'habitation. Famille. بيت الله Temple de la Mecque.

بيُّت pl. آبيّات Vers, poésie.

.pl بيعن Pl بيعن Œuf بيعن Blanc.

if. I. Vendre. Avec باع Acheter. III, Proclamer souverain,intrôniser.VIII, Acheter.

بيُّوع .ll بيُّع

Proclamation d'un

Digitized by Google

باغ pl. بغاة Inique, rebelle, turbulent.

بفر Collect. Bœufs, espèce bovine.

.Contrée, district بفعة – بفع

f. A. Rester, demeurer.

Suivi d'un verbe : Continuer à. IV, Maintenir,
faire durer. Laisser la vie
à qq. X, Garder, conserver
en vie, laisser la vie à qq.
بان Restant, qui reste.

Reste, restant.

أنفاً. Action de faire rester,

f. O. Être hâtif, se trouver de bonne heure.

.Vierge آَبُكَار .pl بِكُرِ

f. I. Pleurer.

Action de pleurer.

بُل Au contraire, loin de là. لا Sans. V, Luire, briller.

Pays. بلاد Pays.

. Ville, cité بَلْدُه

بلح VIII, Absorber, avaler, engloutir.

f. O. Parvenir, atteindre.

Avec : Vaincre, venir à
bout de qq. ch. II, Faire
parvenir, faire atteindre.
III, Faire tous ses efforts
pour atteindre qq. ch.
Mettre le comble à qq. ch.
IV, Faire parvenir qq. ch.
à qq.

Eloquent, persuasif.

Montant, quotité, terme, point où l'on arrive.

IV, Faire preuve de courage. Éprouver. VIH, Être éprouvé par un malheur, subir une épreuve.

دُّمْ: Courage. Malheur, épreuve.

Usé, vieux, consommé.

.Étendu مبسوط

بنىر III, Prendre part à qq. ch. S'occuper de...

بشر pl. آبشار Étre humain, homme.

Pl. بَشَارُة Bonne nouvelle. بَشَارُة Qui se réjouit de qq. ch. Enchanté.

Oignon. بصل

Nombre inférieur à 10. Équivaut à quelques dans cette expression : Vingt et quelques hommes.

Incapacité, incurie. بطر

f. O. Être nul. II, Annuler, rendre nul.

Annulation. بطلان

pl. اَبطُال Brave, héros, vaillant guerrier.

بأطل Nul, sans valeur. Chose vaine, futile, erronée.

Entourage in time. Confidents. Courtisans.

f. A. Envoyer, envoyer dire. Mander qq. ch. à qq.

f. A. Etre éloigné, loin.

III, 'S'éloigner, se tenir
loin. IV, Être éloigné de
la vérité.

Après بعد

بُعْد Éloignement. Lointain, Étendue.

Éloigné, lointain.

.Crottin, crotte بَعُر

بعير Chameau.

بعنن Une partie. Certain. Répété deux fois : Les uns les autres, l'un l'autre.

بمُّل Terre non irriguée.

Plante qui vient sans irrigation.

.Haine, inimitié بغَض

Qui hait, qui est l'ennemi de qq.

بغى VII, Convenir, être convenable.

يني Injustice, rébellion.

Bienfaisance, libéralité. , Accomplissement, exécution.

Pieux.

f. A. Étre guéri. V, Se déclarer exempt de qq. ch. Se libérer.

ب pl. باب Berber.

, Tour, Fort ابراج et بروج .pl برج fortin.

Froid, fraicheur.

Froid, frais.

Poudre de guerre. Poudre à canon.

برذون Bardot, mulet né d'un âne et d'une jument.

Action de sortir بروز — برز des rangs. Foule qui sort à l'occasion d'une fête ou du passage d'un cortège.

Excellent, qui sur- برع passe les autres, supérieur. تبرعات Œuvres charitables. Libéralités. Acte à titre gratuit opposé aux actes à titre onéreux.

Éclair. Clarté brillante. Éclat.

್ರ, III, Fondre sur qq.. Bénir. Faire une faveur à qq. كُمْ, Bénédiction. Succès. Profit. Abondance.

IV, Tresser qq. ch., de là conclure un contrat.

Argument, preuve. بر حان – بره

ارى IV, Couper, fendre en deux. Tailler.

رى, Taille. Action de couper, de tailler.

y VIII, Enlever, arracher, ravir.

-Faucon. Oi بزاه pl. بزو seau de proie.

بستان pl. بساتين Jardin, parterre, verger, parc.

f. O. Étendre qq. ch. à terre. Exposer en termes clairs, élucider.

de qq. ch. Se rendre indépendant.

Action de se rendre indépendant.

i. A.Commencer, se mettre
à. IV, Faire pour la première fois. VIII, Faire une
chose le premier. Débuter,
commencer par qq. ch.

Commencement, ère nouvelle. En grammaire: Sujet d'une proposition nominale, inchoatif.

بدر III, Mettre de la hâte à faire qq. ch. Se hâter.

Pleine lune. بَدُر

بادرة Emportement. Accès de violente colère.

أدع Innovation, surtout dans le domaine moral ou religieux.

Idée nouvelle. Hérésie. Innovation contraire à la loi religieuse.

Permutation, changement.

بدنة – بدن Victime qu'on immole à La Mecque lors de la fète des Sacrifices.

f. O. Paraître, se montrer. Sembler bon, opportun. Venir à l'idée.

Apparition, commencement. بدو الصلاح Apparition des premiers signes de la maturité des fruits.

Bédouin.

بادیهٔ Population des campagnes. Bédouins.

f. I et O. Prodiguer, dépenser. Combler qq. de qq. ch. Traiter généreusement.

مُذُل Action de prodiguer, de donner entièrement qq. ch.

Ferre, continent.

f. A. Désespérer de qq.

ch.

ch.

أيضاً — أيضاً Également.

Eyaleh. District.

Gouvernement, règne.

آلُونُ Où? comment?

أبُونُ O, particule du vocatif avec les noms détermi-

nés par l'article.

ب. Avec, au moyen de, par, à au sujet de. ثر Puits. الله Puits. Mal, dommage, inconvénient. Vigueur, méchanceté. لا باس عليك YNe craignez rien. Ce ne sera rien. Pacha.

.Bey بای

Absolument.

Absolument.

f. A. Rechercher, faire des recherches sur qq. ou sur qq. ch.

Mer. Fleuve.

Marin.

Lac. Avec l'art.: Le Lac de Tunis.

X, Se rendre seul maître

ايان Foi, croyance. Isla-

مامون Sûr, offrant de la sécurité.

Croyant, musulman. مومن Placé sous la protection de qq. Protégé.

pl. اَمَاهُ Femme esclave. Femme.

يَّنَ Certes. اَنَّ Que (devant un nom). اَنَ Si.

Que (devant un verbe). أَنْ Que (devant un verbe). أَنْسُ Gens. أَنْسُ Homme, être humain. أَنْسُانُ f. Å. Avoir de l'éloignement pour qq. Répugner

Précédemment, autre-

يور .Nez أنوب pl أنب

à qq. ch.

أَنُونى — أَنَوَى — أَنَوَى — أَنَوَى — أَنَوَى — أَنَوَى اللهِ Mâle du rokh. Oiseau mâle. Oiseau fabu-

Créatures, êtres أنام – انم créés. Hommes.

Seulement.

.Vase, vaisselle آنيه أو أناء – أني

اهل X, Étre apte à qq. ch.

Se montrer digne de qq.
ch.

أَهُلُونَ et أَهُلُونَ Gens, famille.

Ou bien, ou.

أُوب — أوب Retour, action de revenir.

II. Interpréter, expliquer. أول

ا الويل Interprétation, explication.

آل Famille, race.

آلات .pl آلات .pl آلات .gin .

remier, le اول fem. اول Premier, le premier. Commencement. اولاً Les dix premiers jours du mois.

Possesseurs, ذُو pl. de أُولِي Hommes doués de... الى Vers, jusqu'à.

ou bien. ام Mère de l'en ام الولد . Mère fant. On appelle ainsi la femme esclave qui a eu un enfant de son maître. Esclave mère.

pl. اع Nation, peuple. Imam, pontife. Chef spirituel. Chef d'école.

Imamat, pontificat suprême. Souveraineté.

Devant, en avant par devant.

ಹಕ اما Quant à.

f. O. Ordonner qq. ch. à qq. avec u de la ch. Donner un ordre. Au passif: Recevoir un ordre. II, Mettre à la tête comme chef, nommer émîr.

Chose, affaire. Ordre, décision. Autorité, gouvernement.

Chef, prince. آمر

Émir, prince. Chef امير d'armée.

Dignité d'émir. Gouvernement. Pouvoir royal. -Palais du gou دار الامارة verneur (à Alger).

بالامس La veille d'un jour. امس Hier.

Qui fait espérer, مومل qui donne l'espoir. مومل Espéré.

f. A. Avoir confiance en qq. Être en sécurité. IV. Croire. Confier qq. ch. à qq. Avoir confiance en qq. : • Sécurité.

Qui est en sécurité. Oui a confiance. Sans défiance.

امان Amnistie, aman. Sauf conduit.

-Homme de con امناء . pl امين fiance. Amin, syndic, prud'homme.

أرِّخ - أرخ Date. Histoire,

مُورِّخ Chroniqueur, annaliste, historien.

Terre, terrain. أَرْضُونَ pl. أَرُضُ

Lion أَسُد

f. I. Faire prisonnier, emmener en captivité.

.Captivité أَسُر

pl. آسار Captif, prisonnier.

آسطيل pl اسطل Flotte, armée navale.

اشفالة Échelle. Débarcadère. الشفالة pl. آسمة Nom, appellation. Substantif. Rac. سعو.

X, Décimer. Extirper la racine de qq. ch. Anéantir.

Racine. Base, أَسُول pl. أَسُول Racine. Base, principe, origine. Immeubles, biens immeubles.

Action de décimer. Destruction complète.

آغا Agha.

ابنى pl. آجانى Contrée. Horizon. Monde.

مراند • Octobre, mois d'oc

tobre.

أكد V, Étre fortifié, corroboré.
ثاكد Corroboration.

f. O. Manger.

Action de manger. Nourriture.

ماكول Mangeable, susceptible d'être mangé.

Manger, nourriture.

Yl Si non, excepté, si ce n'est. Yl Que ne pas.

Alif, nom de cette lettre.

mille. اَلَٰبِي pl. الَّبُ

راًليب Composition d'un ouvrage. Ouvrage.

Fréquentation.

Dieu. Rac. الله Grand الله Dieu! Mon Dieu!

Divinité, dieu.

Digitized by Google

se servir de qq. ch. Prise. II. Reculer, retarder. Mettre en arrière.

La terminaison de l'affaire fut que... Fém. آخرة Dernière. Avec l'art. : La vie dernière, l'autre monde. آخريات fém. الخريات Dernièrs; la fin de qq. ch.

متآخر Qui est en arrière. Moderne.

Frère; avec un com
plément : أَخُو ou أَخُا , أَخُو ou

plur اخُوهٔ au propre et

au figuré : Frères,

confrères, concitoyens.

II, Infliger une peine correctionnelle.

Savoir-vivre, éducation. Littérature, belleslettres. آدم Adam. بنو آدم Les fils d'Adam, les hommes.

أدام أوادم Assaisonnement, beurre, huile...

Matières grasses pour assaisonner les mets, beur-

II, Conduire, diriger vers. Remettre. IV, Verser, payer, remettre.

re, huile...

اداء Paiement, versement.

Alors, à ce moment-là. اذات f. A. Autoriser qq. à faire qq. ch. Donner audience à qq. X, Demander la permission d'entrer. Demander une audience.

أذن Autorisation.

ريَّرً Autorisé. مَاذُونِ

.Oreille آذن

أَرُب Malheur, infortune, accident. اعاره

f. I. Venir. Avec : Apporter, amener. IV, Donner.

Arrangement, organi-

II, Laisser des traces. Exercer une influence marquée.

ائر Vestige. Histoire du passé.

أَثُور pl. آثَار Trace. Action d'éclat. Monument.

Rapporté par la tradition. Tracé.

اثير Action d'imprimer une trace. Influence marquée.

Qui exerce une influence, qui imprime une trace.

f. I. Récompenser. Donner une récompense, un salaire.

آجُر Salaire, rénumération. آجُر Salaire.

اَجَارَة Salariat. Contrat de salariat.

f. I. Lier, attacher. II, Accorder un délai.

أَجُلِ Cause, motif. الْجُلِ A cause de.

آجُلُ Terme, délai. Terme de la vie, trépas.

Qui est à terme.

اجُم, أَجَم Broussailles, fourré. Repaire de fauve.

Un. Quelqu'un. Avec une négation : Personne. Avec l'article : Dimanche.

آخذ f. O. Prendre, saisir. Avec

se mettre à... Avec عن: Se mettre à... Avec عن: Recevoir une doctrine de qq. VIII, Prendre, choisir. آخذ

آخُذ Action de prendre,

prise, conquête.

مُواخَذُ Responsable, qui subit la responsabilité de qq.

Action de prendre, de

VOCABULAIRE

PAR ORDRE DE RACINES

DES MOTS CONTENUS DANS LA CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

Nota. — Les noms propres sont placés à la suite dans un glossaire spécial. — Le tanouin " a été supprimé partout.

I Est-ce que?

أبت Ne s'emploie que dans la locution : بَا أَبْت , ò mon père!

Eternellement. Toujours.

Avecune négation: Jamais.

Avril, mois d'avril. إُبْرِيلُ

Qui est en fuite. Esclave fugitif.

ابل Troupeau de chameaux.

cines et de mots arabes, et la difficulté des recherches dans un grand dictionnaire n'occasionne au début de l'étude qu'une perte de temps sans le moindre profit.

Malgré tout le soin qu'on apporte à la correction des épreuves, il est presque impossible d'éviter les fautes typographiques avec des caractères aussi fragiles que ceux dont on se sert en arabe, aussi prieraije les étudiants de consulter l'errata avant de se servir de ce volume.

Paris, 5 janvier 1891.

O. HOUDAS.

cours qui sont la conséquence inévitable de ces sortes d'ouvrages rendent toujours ces textes assez difficiles à entendre. Cependant Elmeyyara doit être considéré comme un des commentateurs les plus clairs et les plus méthodiques qui ait écrit sur le droit musulman.

Je termine ici ces indications sommaires qui ne paraissent suffisantes pour un petit ouvrage destiné à l'étude de la langue arabe et non à celle de sa littérature.

Ce recueil de textes est accompagné de deux vocabulaires: le premier, dressé par ordre de racines, renferme tous les noms communs; dans le second, qui contient les noms propres, j'ai adopté l'ordre purement alphabétique. Il m'a semblé que ces lexiques faciliteraient la tâche des étudiants qui ont beaucoup plus besoin d'être guidés dans l'étude de la langue arabe que dans celle de la plupart des autres langues. On ne peut, en effet, arriver à lire une phrase arabe, et par suite à la comprendre, que si on a la mémoire déjà bien garnie d'un contingent respectable de ra-

le lecteur par des mots brillants qui seraient déplacés dans le genre historique qu'il a adopté.

Il n'en est plus de même chez Mohammed ben Abdallah, l'auteur moderne (fin du xviiie siècle (de l'ouvrage intitulé: الرحلة الفرية (page • V). Cet écrivain, nourri sans doute de la lecture des ouvrages d'Elmaqqari, a cru devoir se servir d'une prose plus ou moins cadencée et rythmée; il a estimé vainement racheter par des assonances la sécheresse de son récit, il n'a fait qu'en rendre la lecture fastidieuse et malaisée.

Ibn Ennadji (fin du xiv'siècle) n'est qu'un biographe d'occasion; avant tout c'est un jurisconsulte et cela se reconnaît bien vite à son style dur et martelé. Mais sa biographie de Sidi Sahnoun (page Yo) offre un grand intérêt en faisant revivre à nos yeux un des personnages les plus marquants de Qaïrouân au 111° siècle de l'hégire.

Le chapitre consacré à la culture de la vigne (page AA) offre un spécimen du langage scientifique des Arabes. On voit que l'auteur anonyme (xivo siècle) du traité d'agriculture, d'où ce morceau est extrait, a lu soit le texte même, soit les traductions littérales d'ouvrages grecs et latins; aussi son style se ressentil de ces lectures et n'a-t-il pas une saveur franchement arabe.

Le commentaire d'Ebn Acem par Elmeyyara (fin du xviie siècle) (page 17) est naturellement écrit dans la langue juridique. C'est en réalité une série de notes quelque peu développées plutôt qu'un récit continu; les coupes brusques dans la trame du dis-

AVANT-PROPOS

Les textes qui composent ce petit recueil sont tous inédits et ont été empruntés à des auteurs du Maghreb ou de l'Espagne musulmane. Ils sont de valeur inégale au point de vue du style, mais ils représentent d'une manière assez complète les divers genres littéraires que nous avons le plus d'intérêt à connaître.

Le conteintitulé: Aventures de Mohammed benAbdallah Elqaïroudni (page 1) et celui qui a pour titre: Le Prince et ses enfants (page 1) sont extraits d'un manuscrit qui ne porte point de nom d'auteur. Rédigés dans un style négligé qui se rapproche beaucoup par son extrême simplicité de la forme usitée dans le langage courant, ces contes transmis d'abord oralement me paraissent avoir été mis par écrit par un personnage du Maghreb et très probablement par un Tunisien.

Le fragment tiré du کتاب البلغا (page ۱٤) appartient à une langue autrement correcte. L'auteur, El Hadj Hammouda ben Abdelaziz (fin du xviii siècle), fait avec une grande netteté d'expression le récit des expéditions accomplies par les frères Barberousse dans le nord de l'Afrique et de divers autres faits relatifs à l'histoire de la régence de Tunis. Il s'exprime en termes clairs et précis sans jamais chercher à éblouir

)

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY 502997 ASTOR, LENGY AND TILDEN FOUNDATIONS.

CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

RECUEIL DE TEXTES ARABES INÉDITS

AVEC VOCABULAIRES

PAR

Oka HOUDAS

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
28, RUE BONAPARTE, 28

1891

ANGERS, IMP. A. BURDIN ET Cie, RUE GARNIER, 4.

CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

(Househow)

VOCABULAIRE

PAR ORDRE DE RACINES

DES MOTS CONTENUS DANS LA CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

Nota. — Les noms propres sont placés à la suite dans un glossaire spécial. — Le tanouin " a été supprimé partout.

البت ألا الله الله Ne s'emploie que dans la locution : يَا الله , ô mon père!
البيا Éternellement. Toujours.

Avecune négation: Jamais.
البيا Avril, mois d'avril.
البيا وينان وينا

آبلیس المبلیس Iblis, démon, Satan.

Fils. Rac.
بنو Fils. Rac.
بنو Faste, apparat.

Père. Devant un complément ce mot s'écrit : بابو ou بابو ou بابو ou بابو المباد المباد

cines et de mots arabes, et la difficulté des recherches dans un grand dictionnaire n'occasionne au début de l'étude qu'une perte de temps sans le moindre profit.

Malgré tout le soin qu'on apporte à la correction des épreuves, il est presque impossible d'éviter les fautes typographiques avec des caractères aussi fragiles que ceux dont on se sert en arabe, aussi prieraije les étudiants de consulter l'errata avant de se servir de ce volume.

Paris, 5 janvier 1891.

O. HOUDAS.

cours qui sont la conséquence inévitable de ces sortes d'ouvrages rendent toujours ces textes assez difficiles à entendre. Cependant Elmeyyara doit être considéré comme un des commentateurs les plus clairs et les plus méthodiques qui ait écrit sur le droit musulman.

Je termine ici ces indications sommaires qui ne paraissent suffisantes pour un petit ouvrage destiné à l'étude de la langue arabe et non à celle de sa littérature.

Ce recueil de textes est accompagné de deux vocabulaires: le premier, dressé par ordre de racines, renferme tous les noms communs; dans le second, qui contient les noms propres, j'ai adopté l'ordre purement alphabétique. Il m'a semblé que ces lexiques faciliteraient la tâche des étudiants qui ont beaucoup plus besoin d'être guidés dans l'étude de la langue arabe que dans celle de la plupart des autres langues. On ne peut, en effet, arriver à lire une phrase arabe, et par suite à la comprendre, que si on a la mémoire déjà bien garnie d'un contingent respectable de ra-

le lecteur par des mots brillants qui seraient déplacés dans le genre historique qu'il a adopté.

Il n'en est plus de même chez Mohammed ben Abdallah, l'auteur moderne (fin du xviiie siècle (de l'ouvrage intitulé: الرحلة الفرية (page •V). Cet écrivain, nourri sans doute de la lecture des ouvrages d'Elmaqqari, a cru devoir se servir d'une prose plus ou moins cadencée et rythmée; il a estimé vainement racheter par des assonances la sécheresse de son récit, il n'a fait qu'en rendre la lecture fastidieuse et malaisée.

Ibn Ennadji (fin du xiv' siècle) n'est qu'un biographe d'occasion; avant tout c'est un jurisconsulte et cela se reconnaît bien vite à son style dur et martelé. Mais sa biographie de Sidi Sahnoun (page 🕶) offre un grand intérêt en faisant revivre à nos yeux un des personnages les plus marquants de Qaïrouan au 111° siècle de l'hégire.

Le chapitre consacré à la culture de la vigne (page AA) offre un spécimen du langage scientifique des Arabes. On voit que l'auteur anonyme (xive siècle) du traité d'agriculture, d'où ce morceau est extrait, a lu soit le texte même, soit les traductions littérales d'ouvrages grecs et latins; aussi son style se ressentil de ces lectures et n'a-t-il pas une saveur franchement arabe.

Le commentaire d'Ebn Acem par Elmeyyara (fin du xviie siècle) (page 17) est naturellement écrit dans la langue juridique. C'est en réalité une série de notes quelque peu développées plutôt qu'un récit continu; les coupes brusques dans la trame du dis-

AVANT-PROPOS

Les textes qui composent ce petit recueil sont tous inédits et ont été empruntés à des auteurs du Maghreb ou de l'Espagne musulmane. Ils sont de valeur inégale au point de vue du style, mais ils représentent d'une manière assez complète les divers genres littéraires que nous avons le plus d'intérêt à connaître.

Le conteintitulé: Aventures de Mohammed ben Abdallah Elquiroudni (page 1) et celui qui a pour titre: Le Prince et ses enfants (page 1) sont extraits d'un manuscrit qui ne porte point de nom d'auteur. Rédigés dans un style négligé qui se rapproche beaucoup par son extrême simplicité de la forme usitée dans le langage courant, ces contes transmis d'abord oralement me paraissent avoir été mis par écrit par un personnage du Maghreb et très probablement par un Tunisien.

Le fragment tiré du کتاب الباها (page ۱٤) appartient à une langue autrement correcte. L'auteur, El Hadj Hammouda ben Abdelaziz (fin du xvın siècle), fait avec une grande netteté d'expression le récit des expéditions accomplies par les frères Barberousse dans le nord de l'Afrique et de divers autres faits relatifs à l'histoire de la régence de Tunis. Il s'exprime en termes clairs et précis sans jamais chercher à éblouir

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY 502997 ASTOR, LENCY AND TILDEN FOUNDATIONS.

CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

RECUEIL DE TEXTES ARABES INÉDITS

AVEC VOCABULAIRES

Okane Okane Okane

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
28, RUE BONAPARTE, 28

1891

ANGERS, IMP. A. BURDIN ET Cie, RUE GARNIER, 4.

CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

(House

CHRESTONATHIE MAGHRÉBINE

RECUEIL DE TEXTES ARABES INÉDITS

AVEC VOCABULAIRES

PAR

O. HOUDAS

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

PARIS ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

28, RUE BONAPARTE, 28

1891

by Google

CHRESTOMATHIE MAGHRÉBINE

RECUEIL DE TEXTES ARABES INÉDITS

AVEC VOCABULAIRES

PAR

O. HOUDAS

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

28, RUE BONAPARTE, 28

1891

Google

